

การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
ในจังหวัดนครราชสีมา

พระครูวิมลกิจจวรวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
ในจังหวัดเลย

พระครูปริยัติกิจวรวัฒน์

18456

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2555

**ADMINISTRATION IN PALI SECTION OF PARIYATTI-DHAMMA
SCHOOLS IN LOEI PROVINCE**

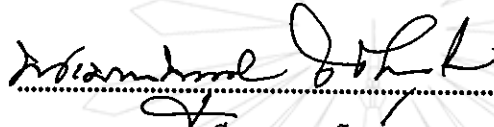
PHRAKHRUPARIYATTIKITAWORAWAT

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF EDUCATIONAL MANAGEMENT
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2555 (2012)**

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย
ชื่อนักศึกษา : พระครูปริยัติกิจวัตรวัฒน์
สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร.นันทวิชญ์ ฉัตรบรรยงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหากษัตริย์ ญาณวฑฺฒโน (ศส.ดร.))

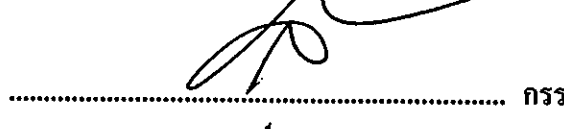
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์/ดร.)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.นันทวิชญ์ ฉัตรบรรยงค์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คำศรี)

..... กรรมการ
(ดร.สัมฤทธิ์ กางเพ็ง)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : Administration in Pali Section of Phra Pariyatti-Dhamma
Schools in Loei Province

Student's Name : Phrakhrupariyattikitchaworawat

Department : Educational Administration

Advisor : Dr. Chakgrit Podapol

Co-Advisor : Dr. Nantawit Chatrabanyong

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P.S. Nānavuddho
..... Acting Dean of Graduate School
(Phramaha Boonsri Nānavuddho (Asst.Prof.Dr.))

Thesis Committee

P. dhama
..... Chairman
(Phrakhrupaladdhammacariyawatdh. Dr.)

Chakgrit Podapol
..... Advisor
(Dr. Chakgrit Podapol)

Nantawit Chatrabanyong
..... Co-Advisor
(Dr. Nantawit Chatrabanyong)

S. Khumsri
..... Member
(Asst. Prof. Dr. Somsak Khumsri)

S. Kangpheng
..... Member
(Dr. Samrit Kangpheng)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย
ชื่อนักศึกษา	: พระครูปริยัติกิจวรวัฒน์
สาขาวิชา	: การบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร.จักรกฤษณ์ โทดาพล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ดร.นันทวิชญ์ ฉัตรบรรยงค์
ปีการศึกษา	: 2555

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย ของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะทางเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน มีจำนวน 120 รูป กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 รูป จากรูปแบบตาราง ตารางตรงสี่เหลี่ยมและมอร์แกน (Krejcie Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ประเภท ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (F-test or One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย พบว่า

1) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยภาพรวม 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก

2) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยภาพรวม 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

3) แนวทางเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ควรมีแนวทางการบริหารงานดังนี้ คือ ด้านวิชาการ ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตร และพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณ ได้แก่ การวางแผนงบประมาณ การบริการวัสดุ ครุภัณฑ์ และการกำหนดค่าตอบแทนการสอนที่เหมาะสม ด้านบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารต้องเอาใจใส่ และส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร ด้านบริหารทั่วไป ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

Thesis Title : Administration in Pali Section of Pariyatti-Dhamma Schools in Loei Province
Student's Name : Phrakhrupariyattigitjaworawat
Department : Educational Management
Advisor : Dr.Chakgrit Podapol
Co-Advisor :
Academic Year : B.E.2555 (2012)

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) Study the opinions of the administrators and teachers of Administration in Pali section of Pariyati-Dhamma schools in Loei. Compare the opinions regarding Administrators in Pali Section of Pariyatti – Dhamma Schools in Loei from the administrators and teachers who have the differences in age , Phansa , position , Educational level , graduation in Buddhist theology , and experiences 3) Collect the suggestions regarding the administration of Administration in Pali Section of Pariyatti – Dhamma Schools in Loei. The 92 samples were selected from 120 of the administrators and teachers by Krejcie Morgan' s Table. The questionnaire were conducted as the research tool. This research contained 2 types of statistical method : Descriptive statistics; frequency , percentage , $\bar{x}$, SD Inferential statistics ; t-test and F – test or One – Way ANOVA

The findings were as follows :

- 1) The opinions of Administration in Pali Section of Pariyatti-Dhamma Schools in Loei Province in 4 aspects : academic , budgets, personel and general administration were rated at high level.
- 2) There was no significant difference in 4 aspects between the administrators and teachers who have the differences in age , Phansa , position , educational level , graduation in Buddhist theology , and experiences.

3) The 4 suggestions regarding the administration of Administration in Pali Section of Pariyatti-Dhamma Schools in Loei were as follows. Academic : Curriculum revision and learning teaching development should be continued. Budgets : Budget Planning, materials and articles service, and the reasonable setting of the instructional commission fee. Personnel : The administrators should take care and encourage their personnel. General Administration : Educational quality development and high technology equipment procured.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ลง ได้ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือและความกรุณาจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณสถาบัน องค์กร และบุคคลที่ได้ให้ความช่วยเหลือดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนสามารถนำความรู้มาเขียนวิทยานิพนธ์นี้ได้ และกรุณาชี้แนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้า

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย พระครูปลัดธรรมจริยาวัฒน์คร. ประธานกรรมการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขอเจริญพรขอบคุณ ดร.จักรกฤษณ์ โปคาพล และ ดร.นันทวิษณุ ฉัตรบรรยงศ์ ที่กรุณาทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อีกทั้งได้สละเวลาในการชี้แนะแนวทาง ข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัย ตลอดจนตรวจแก้ไขจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร,ดร. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชินณพงษ์ ศรีจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แสง สาระสิทธิ์ นายทวีศักดิ์ ไครบุตร,และ นายวิระพงศ์ คุณประทุม ที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ขอขอบคุณ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ทุกท่าน ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย รวมทั้งคณะเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ เพื่อนร่วมรุ่น ที่ได้ให้โอกาสมีวิชาความรู้ ความฉลาดที่จะก้าวไกลไปข้างหน้า มีวันนี้เพราะท่านทั้งหลายอย่างแท้จริง

ท้ายสุดนี้ ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีทั้งหมดนี้ ขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธัมมะบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาคุณเวทิตาคณะแก่บิดามารดา และครูอาจารย์ รวมทั้งคณะญาติโยมพี่น้องอันเป็นที่รักเคารพสูงสุด ที่ให้กำลังใจ กำลังสนับสนุนในทุกๆด้านที่ไม่สามารถเอ่ยขานนามทุกท่านหมด

พระครูปริยัติกิจวรวัฒน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 สมมติฐานการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร	9
2.2 แนวคิดการบริหารการศึกษา	17
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์	26
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี	63
2.5 สภาพพื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย	85
2.6 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	93
2.7 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	100

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	101
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	101
3.2 เทคนิควิธีสุ่มตัวอย่าง	102
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	103
3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	103
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	106
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	106
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	107
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	111
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	111
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	112
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	112
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย	116
ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	122
ตอนที่ 4 ศึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย	153
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	157
5.1 สรุปผลการวิจัย	158
5.2 อภิปรายผล	161
5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย	167
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	167
5.3.2 ข้อเสนอเพื่อการวิจัย	169
บรรณานุกรม	170

ภาคผนวก		179
ภาคผนวก ก	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	180
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือ	182
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	188
ภาคผนวก ง	แบบสอบถาม	190
ภาคผนวก จ	ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม(IOC)	199
ภาคผนวก ฉ	ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น	205
ประวัติผู้วิจัย		208

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 2.1	หลักสูตรนักรธรรม	32
ตารางที่ 2.2	หลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวงในปัจจุบัน	40
ตารางที่ 3	แสดงถึงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	102
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	112
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพรรษา	113
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง	113
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	114
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม	114
ตารางที่ 4.6	แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	115
ตารางที่ 4.7	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน	116
ตารางที่ 4.8	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ	117
ตารางที่ 4.9	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ	118
ตารางที่ 4.10	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร	119

ตารางที่ 4.11	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป	120
ตารางที่ 4.12	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามอายุ	122
ตารางที่ 4.13	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามอายุ	123
ตารางที่ 4.14	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามอายุ	123
ตารางที่ 4.15	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามอายุ	124
ตารางที่ 4.16	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามอายุ	124
ตารางที่ 4.17	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามอายุ	125
ตารางที่ 4.18	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามอายุ	125
ตารางที่ 4.19	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามอายุ	126
ตารางที่ 4.20	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย	

	ด้านการบริหารทั่วไปจำแนกตามอายุ	126
ตารางที่ 4.21	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามอายุ	127
ตารางที่ 4.22	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามพรรษา	127
ตารางที่ 4.23	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามพรรษา	128
ตารางที่ 4.24	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามพรรษา	128
ตารางที่ 4.25	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามพรรษา	129
ตารางที่ 4.26	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามพรรษา	129
ตารางที่ 4.27	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามพรรษา	130
ตารางที่ 4.28	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามพรรษา	130
ตารางที่ 4.29	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามพรรษา	131

ตารางที่ 4.30	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลยด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามพรรษา	131
ตารางที่ 4.31	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามพรรษา	132
ตารางที่ 4.32	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง	132
ตารางที่ 4.33	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง	133
ตารางที่ 4.34	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลยด้านวิชาการ จำแนกตามตำแหน่ง	133
ตารางที่ 4.35	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามตำแหน่ง	134
ตารางที่ 4.36	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามตำแหน่ง	134
ตารางที่ 4.37	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามตำแหน่ง	135
ตารางที่ 4.38	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามตำแหน่ง	135

ตารางที่ 4.39	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามตำแหน่ง	136
ตารางที่ 4.40	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามตำแหน่ง	136
ตารางที่ 4.41	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามตำแหน่ง	137
ตารางที่ 4.42	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	137
ตารางที่ 4.43	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	138
ตารางที่ 4.44	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	138
ตารางที่ 4.45	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	139
ตารางที่ 4.46	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	139
ตารางที่ 4.47	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	140

ตารางที่ 4.48	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	140
ตารางที่ 4.49	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	141
ตารางที่ 4.50	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	141
ตารางที่ 4.51	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	142
ตารางที่ 4.52	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม	142
ตารางที่ 4.53	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม	143
ตารางที่ 4.54	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม	143
ตารางที่ 4.55	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม	144
ตารางที่ 4.56	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม	144

- ตารางที่ 4.57 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม 145
- ตารางที่ 4.58 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม 145
- ตารางที่ 4.59 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม 146
- ตารางที่ 4.60 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม 146
- ตารางที่ 4.61 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม 147
- ตารางที่ 4.62 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน 147
- ตารางที่ 4.63 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน 148
- ตารางที่ 4.64 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน 148
- ตารางที่ 4.65 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน 149

ตารางที่ 4.66	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	149
ตารางที่ 4.67	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	150
ตารางที่ 4.68	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	150
ตารางที่ 4.69	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	151
ตารางที่ 4.70	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	151
ตารางที่ 4.71	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	152
ตารางที่ 4.72	ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ	153
ตารางที่ 4.73	ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ	154
ตารางที่ 4.74	ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร	155
ตารางที่ 4.75	ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบริหารทั่วไป	156

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 ลักษณะการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์	30
แผนภูมิที่ 2.2 ความสัมพันธ์ในการบริหารสำนักเรียน	49
แผนภูมิที่ 2.3 แสดงสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	100

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้เป็นภาษาบาลี และการรักษาดั้งเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธรพจน์มิให้คลาดเคลื่อนที่เรียกว่าพระสังฆกรรมปฏิรูป การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้สมบูรณ์ อย่างไรก็ตามการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังนับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเป็นการศึกษาที่ทำให้พระภิกษุสามเณรจบการศึกษาของคณะสงฆ์และมีคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนาสูงสุด ประกอบกับการเรียนภาษาบาลี เกี่ยวเนื่องกับการแปลศัพท์ตีความพระธรรมวินัยตามไวยากรณ์ เป็นการรักษาลักษณะเดิมหรือความหมายของพระพุทธรพจน์ที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เป็นการป้องกันสังฆกรรมปฏิรูปได้ และการเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความอุตสาหวิริยะและแรงจูงใจเป็นอย่างมากจึงถือได้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นได้อีกทางหนึ่ง¹

การศึกษาเป็นปัจจัยช่วยให้การพัฒนามนุษย์มีความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ด้วยเหตุนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักในการจัดการศึกษา ดังความในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” พระภิกษุสามเณร นับเป็นบุคลากรหลักของพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นศาสนทายาทผู้สืบอายุพระศาสนาโดยตรง กิจการพระศาสนาจะเจริญมั่นคงหรือเสื่อมโทรม ก็ขึ้นอยู่กับพระภิกษุและสามเณรเป็นสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และมี

---

¹ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารงานบุคคล พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2542) หน้า 47

ความสามารถจะดำรงพระศาสนาให้มั่นคงสืบไปจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง คณะสงฆ์ได้อาศัยเครื่องมือที่เรียกว่าการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของพระภิกษุสามเณรดังกล่าว โดยจัดการศึกษาเป็น 3 แผนก คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 3) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา²

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมชั้นกลางและชั้นสูงของคณะสงฆ์ไทย เช่นเดียวกับการศึกษาของทางราชอาณาจักรในระดับมัธยมและอุดมศึกษา³ โดยแบ่งการเรียนเป็น 8 ชั้น คือ ชั้นประโยค 1-2, ชั้นประโยค ป.ธ. 3-4-5-6-7-8-9⁴ มีจุดมุ่งหมายดังที่สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ แม่กองบาลีสนามหลวง กล่าวไว้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาแผนกหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษามุ่งเน้นความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรมและการผลิตบุคลากรเพื่อรับใช้งานพระศาสนา⁵

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นการเรียนพระปริยัติธรรมขั้นพื้นฐานและขั้นกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาของทางราชอาณาจักรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นการเรียนพระธรรมวินัยที่นักปราชญ์ได้แปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทยแล้ว โดยแบ่งการเรียนเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก⁶ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั่วไปสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป คือมุ่งเน้นการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพและเพียงพอกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะแต่เดิมพระสงฆ์ไทยนิยมศึกษาพระธรรมวินัยเป็นภาษาบาลี ด้วยเหตุนี้ จำนวนผู้รู้พระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงโดยผ่านกระบวนการศึกษาเป็นภาษาบาลีจึงมี

² ชำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526), หน้า 106.

³ พระเทพปริยัติสุธี, การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545), หน้า 26.

⁴ สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องการสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, 2548), หน้า 113-114

⁵ เรื่องเดียวกัน

⁶ พระเทพปริยัติสุธี, การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, อ้างแล้ว, หน้า 27.

น้อยเป็นเหตุให้สังฆมณฑลขนาดพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยงานในด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย⁷ สำหรับการจัดหลักสูตร ได้จัดให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่ภาวะของพระภิกษุและสามเณรที่จะศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และเป็นวิชาที่จำเป็นแก่งานของพระพุทธศาสนา⁸ ซึ่งมุ่งให้พระภิกษุสามเณรมีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณเพศ ช่วยให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ นอกจากนี้ยังมุ่งให้พระภิกษุสามเณรได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในมหาวิทยาลัยสงฆ์ต่อไป

การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนกนี้ แผนกบาลีมีความสำคัญที่สุด เนื่องจากพระปริยัติสัทธรรม คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่น ๆ ล้วนบรรจุอยู่ในคัมภีร์ที่จารึกเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น ดังนั้น ภาษาบาลีจึงได้ชื่อว่าเป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ถ้าหากพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นต้น ซึ่งเป็นภาษาบาลีถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครศึกษาเล่าเรียน การศึกษาพระธรรมวินัยก็มีโอกาสที่จะคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปจากต้นเดิม ซึ่งเมื่อการศึกษาเกิดการผิดพลาดคลาดเคลื่อน ก็จะเป็นเหตุให้พระศาสนาเสื่อมสูญไปได้อย่างแน่นอน เพราะเหตุนี้ พระมหากษัตริย์ผู้เป็นพุทธศาสนูปถัมภ์ทุกพระองค์ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จึงถือเป็นพระราชภาระและให้ความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนี้อย่างเต็มที่ ทรงให้การยกย่องพระภิกษุสามเณรที่สอบได้ โดยทรงตั้งเป็นเปรียญ ซึ่งถ้าเป็นพระภิกษุจะเรียกว่า “พระมหาเปรียญ” สามเณรจะเรียกว่า “สามเณรเปรียญ” ถ้าสามารถสอบชั้นประโยค ป.ธ.9 ได้ในขณะที่เป็นสามเณร จะทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบทสามเณรรูปนั้นอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์เรียกว่า “บวชนาคหลวง”

สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แต่ก่อนนั้น ไม่ได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนเหมือนระบบโรงเรียนทั่วไป แต่ได้จัดการเรียนการสอนกันเองภายในวัด เมื่อถึงกำหนดวันสอบ

⁷สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องการสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อาหารการพิมพ์, 2548), หน้า 213.

⁸พระเทพปริยัติสุธี, การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, อ่างแก้ว, หน้า 26.

⁹(ฐริสา ปราบริญ, “ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535), หน้า 1.

ความรู้ตามที่คณะสงฆ์กำหนดจึงส่งเข้าสอบ ค่อมมาได้เข้าสู่ระบบโรงเรียนเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ โปรดให้ตั้งมหาธาตุวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2430 ณ วัดมหาธาตุ¹⁰ ส่วนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน สำนักเรียนวัดและสำนักเรียนคณะจังหวัดเป็นผู้จัดสอนในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ ซึ่งมีแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นผู้รับผิดชอบ ในการกำหนดหลักสูตรและการจัดสอบ โดยใช้ข้อสอบกลาง เรียกว่า “การสอบสนามหลวง” ในทุกระดับ สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการบริหารสำนักเรียน วัดและท้องถิ่นนั้น ๆ จะดำเนินการเองโดยที่คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์มิได้เข้าไปควบคุมดูแล และไม่มีการประเมินว่าด้วยการบริหารสำนักเรียน การจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความพร้อมของสำนักเรียนด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ และผู้เรียนเป็นสำคัญ บางปีไม่ได้จัดเพราะขาดความพร้อมวัดที่เปิดเป็นสำนักเรียนแล้วมีภาระเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไม่เหมือนกัน ต่างดำเนินงานตามความเหมาะสม ส่วนสภาพการจัดการศึกษาภายในสำนักเรียนโดยทั่วไปขึ้นกับเจ้าสำนักเรียน สำหรับครูผู้สอนก็มีได้กำหนดว่าต้องมีวุฒิครู เพียงแต่มีความรู้ในเนื้อหาและมีศรัทธาที่จะสอน ก็สามารถเป็นครูได้¹¹

จังหวัดเลยมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 17 โรงเรียน โดยในการบริหารจัดการกิจการของโรงเรียนนั้น จะมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสทุกวัด เป็นคณะกรรมการการศึกษาของจังหวัดโดยตำแหน่ง สำหรับในโรงเรียนมีเจ้าสำนักศาสนศึกษา อาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เป็นคณะกรรมการบริหาร จากสภาพผลการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดเลย¹² จากข้อมูลดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดความหวังใยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยเฉพาะประเด็นการคุ้มครองค่าของการจัดการเรียนการสอน เพราะการสอบตกอาจเป็นสาเหตุทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจที่จะเรียนต่อ พวกกันละเลยการศึกษาพระปริยัติธรรมส่วนนี้ ด้านผู้บริหารก็อาจหมดกำลังใจเช่นเดียวกัน เพราะผลสัมฤทธิ์ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ

¹⁰สุภาพร มากแจ้ง และ สมปอง มากแจ้ง, “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์, รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร กรมการศาสนา กระทรวงศึกษา, 2542), หน้า 15.

¹¹พระมหาแผน พูนพัด, “รูปแบบเชิงระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), 2534), หน้า 39-41.

¹²สำนักงานเลขาธิการแม่กองบาลีสนามหลวง, บัญชีแสดงผลการสอบบาลีสนามหลวงรวมทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค, กรุงเทพมหานคร.

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่สนใจที่จะศึกษาถึงสภาพการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย พร้อมทั้งหาแนวทางการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลยที่มีประสิทธิภาพ โดยศึกษาจากความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย เพื่อจักได้นำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลยให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย
- 1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน จำแนกตามอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม ประสบการณ์การทำงาน
- 1.2.3 เพื่อศึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

- 1.3.1 ผู้บริหารและครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน
- 1.3.2 ผู้บริหารและครูที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน
- 1.3.3 ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน
- 1.3.4 ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน
- 1.3.5 ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน
- 1.3.6 ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย นี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจำนวน 120 รูป

1.4.2 ขอบเขตของเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดเลย ในลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง 4 ด้าน คือ

1. ด้านวิชาการ
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านบุคลากร
4. ด้านการบริหารทั่วไป

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย จำนวน 17 โรงเรียน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้ทราบถึงการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการทำงาน

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่บริหารงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดเลย

การบริหารงาน หมายถึง การให้บริการในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อดำเนินงานรวมทั้งปรับปรุงและส่งเสริม การเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีทุกเรื่อง ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้น การวางแผนการบริหารวิชาการ การวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอน ตารางสอน ตารางเวลาเรียน การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผล การเรียน การพัฒนาคุณภาพครู การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สื่อ เอกสารและสิ่งพิมพ์ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การติดตามตรวจสอบ วัดผลประเมินผลการบริหารวิชาการ

การบริหารงบประมาณ หมายถึง การวางแผนบริหารงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เช่น เงินบริจาค มูลนิธิหรือองค์กรต่างๆ การทำหลักฐานเบิกจ่ายเงิน การบริหารพัสดุ การติดตาม ตรวจสอบ การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงในการดำเนินงานขององค์กรสถานศึกษาให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายที่วางไว้

การบริหารบุคลากร หมายถึง การวางแผนบริหารบุคลากร การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การสรรหาครู การมีวินัยจรรยาบรรณและการรักษาวินัยในการสอน การสร้างขวัญและให้กำลังใจ การพิจารณาเลื่อนสมณศักดิ์ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในการสอน การประเมินผลและวัดผลการบริหารบุคลากร การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงบุคลากร

การบริหารงานทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องการจัดระบบการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี การดำเนินงานธุรการ การให้บริการ งานสารบรรณ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำทะเบียนนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษา การประชาสัมพันธ์การศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนและประสานงาน การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน วัดผลประเมินผลการบริหารงานทั่วไป

โรงเรียน หมายถึง วัดที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี หรือจังหวัดที่ส่งนักเรียนเข้าสอบบาลีสนามหลวง

พระปริยัติธรรม แผนกบาลี หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมทั้ง ๕ อย่างนั้นของ พระภิกษุสามเณรในปัจจุบัน เรียกว่า เรียนบาลี คือพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรที่ได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วย อาจารย์ใหญ่ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดเลย

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดเลย

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามงานวิจัยนี้มีอายุแบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ 20-30 ปี , 31-40 ปี, 41-50 ปี, 51 ปีขึ้นไป

พรรษา หมายถึง พรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ 5-10 พรรษา, 11-20 พรรษา, 21-30 พรรษา, 31 พรรษาขึ้นไป

ตำแหน่ง หมายถึง ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และ ครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดเลย

วุฒิการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

วุฒิการศึกษาทางโลก หมายถึง การศึกษาในสายสามัญศึกษาหรือวิชาชีพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี ปริญญาตรีขึ้นไป

วุฒิเปรียญธรรม หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ เปรียญตรี ประโยค 1-2-ป.ธ.3. เปรียญโท ป.ธ.4-ป.ธ.6, เปรียญเอก ป.ธ.7-ป.ธ.9

ประสบการณ์ หมายถึง ประสบการณ์ในการทำหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถามงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น ต่ำกว่า 10 ปี, 10 -20 ปี, 21 ปีขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร
- 2.2 แนวคิดการบริหารการศึกษา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์
- 2.4 การบริหารงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
- 2.5 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร

แนวคิด (concepts) หมายถึง การสรุปและจัดระเบียบเรื่องราวจากรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อวางเป็นหลักการ การมีแนวความคิดเป็นสิ่งยึดถืออยู่ตลอดเวลา นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง เพื่อที่จะได้มีการพัฒนาต่อไปอีกให้เป็นหลักและทฤษฎี (principles & theory) ได้ในที่สุด

ทฤษฎี (theory) หมายถึง ความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากการรวบรวมแนวความคิดและหลักการต่าง ๆ ให้เป็นกลุ่มก้อน

ทฤษฎีการบริหาร หมายถึง การพยายามสรุปความและจัดระเบียบเรื่องราวต่าง ๆ ทางการบริหาร ที่เป็นทั้งแนวความคิดและหลักการต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบนั่นเอง

2.1.1 แนวคิดทางการบริหาร (Management Concepts)

จากการที่ได้มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการบริหารในบทที่ 1 จะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดที่มีเนื้อหาสาระสำคัญที่สุด 2 แนวความคิดด้วยกัน ที่จะได้มีการเปรียบเทียบกันถึงความแตกต่าง ได้แก่

แนวความคิดการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ (scientific management)

แนวความคิดทางการบริหารแบบมนุษยสัมพันธ์ (human relations)

2.1.2 การบริหารที่มีหลักเกณฑ์ (scientific management)

กำเนิดขึ้นครั้งแรกในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม โดย Frederick W. Taylor และ Henri Fayol บุคคลทั้งสองได้วางรากฐานของความรู้ที่สำคัญและทฤษฎีการบริหารที่ถูกต้องขึ้นเป็นครั้งแรก

1. Frederick W. Taylor ถือได้ว่าเป็นบิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ จากการศึกษาวิธีการปฏิบัติทางการผลิตในระดับโรงงานเป็นครั้งแรกนั้น Taylor ได้ประกาศใช้หลักการต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานหรือที่เรียกว่า “การบริหารที่มีเกณฑ์ (scientific management)”

แนวความคิดของ Taylor : เขาไม่เห็นด้วยกับวิธีการทำงานของผู้บริหารในสมัยนั้นที่มีการทำงานอย่างไม่มีหลักเกณฑ์ และไม่เห็นด้วยกับการทำงานของคณงานที่ทำหน้าที่ของตนอย่างไม่มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกัน

Taylor เชื่อว่า มีความเป็นไปได้ที่จะกำหนดปริมาณงานที่แต่ละคนทำได้ในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่มีการบีบบังคับต่อตัวผู้ทำงานนั้น และการศึกษาดังกล่าวจะเป็นไปได้โดยถูกต้องและมีหลักเกณฑ์มากที่สุด ซึ่งจะช่วยป้องกันข้อโต้แย้งต่าง ๆ ได้ โดยที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์สูงสุด นั่นคือ คณงานจะได้ประโยชน์จากการทำงานให้ครบตามปริมาณ ไม่มีปัญหาเรื่องการค้างงานให้ช้าลง ส่วนฝ่ายบริหารก็จะได้รับประโยชน์จากการได้รับผลผลิตเพิ่ม และก็จะยอมจ่ายค่าแรงสูงขึ้นอีก ในการที่จะทำให้ได้รับผลดังกล่าว Taylor ได้ใช้วิธีการ time and motion study ดังนี้

1. ทำการศึกษาเวลาที่ใช้ไปในการทำงานชิ้นหนึ่ง ๆ ด้วยวิธีการจับเวลา (time)
2. ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวในการทำงาน (motion) เพื่อจะปรับปรุงวิธีการทำงาน
3. ทำการแยกงานออกเป็นขั้นตอนต่างกัน เพื่อให้คนทำงาน ได้อย่างเต็มความสามารถ

2.1.3 สาระสำคัญของการศึกษาตามแนวความคิดนี้ก็คือ

“ การเปลี่ยนจากความไม่มีประสิทธิภาพ อันสืบเนื่องมาจากวิธีปฏิบัติแบบไม่มีหลักเกณฑ์ (rule-of-thumb methods) มาเป็นความมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ (scientific methods) ที่กำหนดขึ้น โดยตัวผู้บริหารตามความรับผิดชอบที่ควรจะต้องมีมากขึ้นกว่าเดิม”

การบริหารที่มีหลักเกณฑ์ โดย Taylor นี้ มีพื้นฐานอยู่บนหลักการ (principles) ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การคิดค้นและกำหนด “ วิธีที่ดีที่สุด “(one best way) กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ ต้องมีการ

วางมาตรฐานของงาน โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันก็จะมีการจ่ายผลตอบแทนตามผลผลิตสำหรับส่วนที่เกินมาตรฐานเพื่อเป็นการจูงใจคนงานให้ทำงานอย่างดีที่สุด

2. การคัดเลือกและพัฒนาคนงาน Taylor ได้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักจัดงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ Taylor ยังเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีทำงานที่ถูกต้องด้วย

3. การพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีทำงานควบคู่กับการพิจารณาคนงาน Taylor เชื่อว่า คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักการแล้ว คนงานทุกคนจะเห็นถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้ที่สูงขึ้นจากการทำงานที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้ผลผลิตสูงขึ้น

4. การประสานร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน

การกำหนดวิธีการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ของ Taylor นั้นนับได้ว่าเป็นการปฏิวัติทางความคิดของทั้งฝ่ายการจัดการและฝ่ายคนงานอย่างสิ้นเชิง หลักการที่ได้คิดขึ้นนี้ถือได้ว่าเป็นปรัชญาและเป็นทัศนคติที่เกิดขึ้นใหม่ ที่เกี่ยวกับการรู้จักใช้ประโยชน์จากความพยายามของมนุษย์ให้ถูกต้อง กล่าวคือ การต้องรู้จักหาทางเพิ่มผลผลิตให้ได้มากที่สุด โดยวิธีการใช้กำลังความพยายามน้อยที่สุด ด้วยวิธีการจัดการสูญเสีย และความค้อยประสิทธิภาพในระดับของการปฏิบัติการ ให้หมดสิ้นไป

บทบาทและภาระหน้าที่ของผู้บริหารแบบใหม่ Taylor แนะนำว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่ม ที่จะต้องรับผิดชอบกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่ม ให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นในฐานะใหม่ของผู้บริหารนี้ ผู้บริหารจะเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ที่ต้องเป็นผู้รับภาระหนักกว่าคนงาน เพราะต้องใช้สมองคิดวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม จัดเตรียมและกำหนดวิธีการทำงานที่ดีกว่าง่ายกว่าและได้ผลกว่าให้กับกลุ่ม นั่นคือการมีบทบาทของการเป็นผู้วางแผน ซึ่งเป็นหน้าที่งานของผู้บริหารที่จะต้องทำเอง ไม่ใช่สภาพของการที่ผู้บริหารต้องลงไปปฏิบัติงานพร้อมกันและเหมือนกันกับคนงาน หากเป็นเช่นนี้ผู้บริหารก็จะมีฐานะไม่ต่างไปจากการเป็นผู้ควบคุมเวลาทำงานเป็นยาม หรือเป็นผู้คุมคนงาน งานที่ผู้บริหารต้องทำนั้นเป็นงานที่เรียกว่า งานบริหาร ที่ต้องแยกออกจาก งานด้านการปฏิบัติ

2. **Henri Fayol** ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้จากการเป็นนักบริหารมาเป็นเวลานาน และรวบรวมเขียนขึ้นเป็นหลัก (principles) แต่หลักของ Fayol ดังกล่าวก็มีความถูกต้องอย่างยิ่ง จนถือได้ว่าเป็นทฤษฎี (theory) ของการบริหาร

Fayol ได้สรุปสาระสำคัญตามแนวความคิดของตนไว้ดังนี้คือ

1. เกี่ยวกับหน้าที่การบริหาร (management functions) เขาอธิบายถึงกระบวนการบริหารงานว่า หน้าที่ (functions) ทางการบริหารมี 5 ประการคือ

1.1 Planning (การวางแผน) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานเพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

1.2 Organizing (การจัดองค์การ) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ที่จะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ (materials) และตัวคน (man) อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

1.3 Commanding (การบังคับบัญชาสั่งการ) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ของผู้บริหาร ไปยังผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน ตลอดถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมิน โครงสร้างขององค์การ และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำเสมอด้วย

1.4 Coordinating (การประสานงาน) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

1.5 Controlling (การควบคุม) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้น สามารถเข้ากันได้กับแผน ที่ได้วางไว้แล้ว

2. ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทางร่างกาย จิตใจ ไหวพริบ การศึกษาหาความรู้ เทคนิคในการทำงาน และประสบการณ์ต่าง ๆ

Fayol แยกแยะให้เห็นว่าคุณสมบัติทางด้าน เทคนิควิธีการทำงาน สำคัญที่สุดในระดับคนงานธรรมดา แต่สำหรับระดับสูงขึ้น ไปนั้น ความสามารถทางด้านการบริหาร จะเพิ่มตามลำดับ และมีความสำคัญมากที่สุดในระดับผู้บริหารสูงสุด (top executive)

3. เกี่ยวกับหลักบริหาร (management principles)

Fayol ได้วาง หลักทั่วไปในการบริหาร ไว้ 14 ข้อสำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหารดังนี้คือ

3.1 authority & responsibility (หลักอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ)

เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ อำนาจหน้าที่ควรมีเท่ากับความรับผิดชอบ

3.2 unity of command (หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว)

ในการกระทำการใดๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น เพื่อเป็นการป้องกันความสับสน และขจัดสาเหตุแห่งการเกิดข้อขัดแย้งระหว่างแผนกงาน

3.3 unity of direction (หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน)

หลักข้อนี้เกี่ยวข้องกับโครงสร้างขององค์การเป็นสำคัญ กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกัน ควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางอันเดียวกัน

3.4 scalar chain (หลักของการชี้แจงไว้ซึ่งสายงาน)

สายงาน คือสายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุด ด้วยการมีสายการบังคับบัญชาคงกล่าวจะอำนวยความสะดวกให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของ unity of command และช่วยให้เกิดระเบียบในการส่งทอดข่าวสารข้อมูลระหว่างกันอีกด้วย

3.5 division of work or specialization (หลักของการแบ่งงานกันทำ)

คือการแบ่งแยกงานกันทำตามความถนัด ไม่ว่าจะเป็งานทางด้านบริหารหรืองานด้านเทคนิค

3.6 discipline (หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย)

เป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงาน ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเคารพเชื่อฟัง และทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ

3.7 subordination of individual (หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองจากประโยชน์ส่วนรวม)

3.8 remuneration (หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน)

มีการให้และวิธีการจ่ายผลตอบแทนที่ยุติธรรม และให้ความพอใจทั้งฝ่ายลูกจ้างและนายจ้าง

3.9 centralization (หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง)

ในการบริหารควรมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อให้สามารถควบคุมส่วนต่างๆ ขององค์การไว้ได้เสมอ จะกระจายอำนาจมากน้อยเพียงใดก็ยอมแล้วแต่กรณี

3.10 order (หลักของความมีระเบียบเรียบร้อย)

Fayol ถือว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าสิ่งของหรือคนต่างต้องมีระเบียบและรู้ว่าตนอยู่ในที่ใดของส่วนรวม เป็นหลักมูลฐานในการจัดระเบียบสิ่งของและตัวคนในการจัดองค์การนั่นเอง

3.11 equity (หลักของความเสมอภาค)

ผู้บริหารต้องยึดถือความเอื้ออาทรและความยุติธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.12 stability of tenure (หลักของความมีเสถียรภาพในการว่าจ้างงาน)

ไม่ควรให้มีการเข้า-ออก ของคนมากนัก เพราะจะทำให้เกิดการสั่นเปลื้องเป็นผลของการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

3.13 initiative (หลักของความคิดริเริ่ม)

หมายถึงการที่ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ย่อยได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนบ้าง อันจะเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้องค์กรเข้มแข็งขึ้น

3.14 esprit de corps (หลักของความสามัคคี)

เน้นถึงความจำเป็นที่คนงานต้องทำงานเป็นกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (teamwork) หลักการบริหารของ Fayol เป็นหลักเกณฑ์ที่ได้ใช้ปฏิบัติอยู่จนถึงทุกวันนี้ เพราะไม่ว่าเราจะยกเอากิจการใดก็ตามขึ้นมาแยกแยะดู ก็จะเห็นว่างานบริหารขององค์กรเหล่านั้น มีการจัดแบ่งหน้าที่ของผู้บริหารไว้ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ที่เขาแบ่งแยกไว้

ความแตกต่างของการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ของ Taylor และคนอื่น ๆ นั้น มีข้อแตกต่างจากของ Fayol คือ ของ Taylor และคนอื่น ๆ นั้นมุ่งสนใจเฉพาะการบริหารในระดับโรงงาน เน้นหนักที่จะให้มีกลไกการทำงานของหัวหน้าคนงานและคนงานสำเร็จผลลงได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่านั้น ไม่ได้แยกแยะหน้าที่ของการบริหารไว้อย่างสมบูรณ์ชัดเจนเช่นของ Fayol

ผลงานที่ Taylor และ Fayol ได้คิดค้นขึ้นมานั้นมีส่วนสำคัญสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งสองต่างก็มีความเชื่อตรงกันว่า ถ้าหากได้มีการจัดการด้านที่เกี่ยวกับบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ อย่างถูกต้องแล้ว ก็จะเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ และทั้งสองก็ได้ใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ในการจัดการด้วย

2.1.4 การบริหารแบบมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations)

หลังจากที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในสหรัฐฯ ซึ่งทำให้อัตราการว่างงานมีมากกว่า 25% นั้น สหภาพแรงงานได้เรียกร้องผลประโยชน์ให้แก่ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน นับได้ว่าเป็นยุคทองของสหภาพและกลุ่มผู้สนับสนุนสิทธิในการรวมตัวทางแรงงานและผลประโยชน์ของคนงาน โดยเฉพาะจากโครงการศึกษาที่โรงงาน "Hawthorne" ของ George Elton Mayo และ Fritz Rothisberger ซึ่งได้มีการกระทำเป็นครั้ง ๆ อย่างต่อเนื่องยาวนานและปรากฏเป็นผลดังนี้

การทดลองครั้งแรก ผู้ทดลองได้เริ่มต้นศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการทำงานของคนงานคือ แสงไฟฟ้าที่มีต่อผลผลิต สรุปว่าแสงสว่างมิได้มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อผลผลิต

การทดลองครั้งต่อมา ทดลองถึงปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญเช่น อุณหภูมิ ความชื้น ประเภทอาหารที่จัดให้ และชั่วโมงการทำงาน ระยะเวลาการหยุดพัก และอื่นๆ ปรากฏว่าการเปลี่ยนแปลงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เป็นลักษณะสภาพการทำงานดังกล่าว มิได้มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับผลผลิตเช่นกัน

ผลจากการทดลองในหลายๆ ครั้ง ได้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลสำคัญของกลุ่มทางสังคมภายในองค์กรที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก "ความรู้สึก" (sentiments) ที่เป็นเรื่องราวทางจิตใจของคนงานและความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนงานด้วยกัน

2.1.5 แนวความคิดที่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการค้นพบ 2 ประการคือ

1. พฤติกรรมของคนงานมีการปฏิบัติต่อสภาพแวดล้อมทั้ง 2 ทางด้วยกันคือ ต่อสภาพทางกายภาพที่สภาพแวดล้อมรอบตัว (physical environment) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมของงาน และยังมีการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของเรื่องราวทาง จิตวิทยา และสังคมของที่ทำงาน ด้วย

2. จากความเข้าใจที่ว่า คนจะมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามเหตุผลเท่านั้น ซึ่งข้อเท็จจริงไม่เป็นเช่นนั้นคือ คนจะมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามเหตุผล นั่นก็คือ มีอารมณ์ มีความนึกคิด ชอบพอตลอดจนความพอใจอื่นๆ ของตน รวมทั้งความอบอุ่นใจและความสนุกสนานในการทำงานด้วย จากการค้นพบของ Mayo ดังกล่าว สรุปได้ว่า

1. พฤติกรรมของคนในหน้าที่งานที่จัดไว้ให้ นั้น จะไม่เป็นเหตุผลที่เกิดจากการตอบสนองด้วยเงินแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีความต้องการทางจิตใจที่ต้องการตอบสนองอยู่ด้วย

2. กลไกของคนไม่สามารถเทียบให้เป็นหน่วยมาตรฐานเหมือนกับเครื่องจักรหรือวัตถุใดได้ แต่คนเป็นสิ่งที่มีชีวิตจิตใจที่เมื่อทำงานไประยะหนึ่งก็ต้องการพักผ่อน ควบคุมกับความต้องการที่จะได้เงินมาตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และอื่นๆ

3. จากข้อ 1 และ 2 เพื่อที่จะให้คนงานได้รับความพอใจ มีขวัญสูง และเพื่อให้มีความเต็มใจในการทำงานให้ได้ผลผลิตสูง นักพฤติกรรมศาสตร์จึงต่างพยายามสนใจศึกษาเรื่องราวของแรงจูงใจพนักงาน (employee motivation) เป็นทรศณะแรก และสนใจศึกษาเรื่องราวของบทบาทในหน้าที่งาน (role) และฐานะ (status) สัญลักษณ์ที่แสดงถึงฐานะต่าง ๆ (status symbols) และลักษณะความเป็นไปของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (informal groups) ที่มีผลกระทบต่อองค์กร ในทรศณะที่กว้างกว่า เรื่องที่ได้รับความสนใจในการศึกษาต่อมาได้แก่

4. ลักษณะของผู้นำ (leadership)

การพัฒนาพนักงาน (employee development)

การติดต่อสื่อสาร (communication)

การค้นคว้าของนักมนุษยสัมพันธ์ในระยะแรกนั้น มุ่งสนใจศึกษาเฉพาะความพอใจของคนงานและขวัญของคนงานเท่านั้น และตั้งเป็นสมมติฐานที่มีการโต้แย้งเกิดขึ้นว่า 'การที่คนงานที่มีขวัญสูง ผลผลิตก็จะสูงตามด้วย' แต่ข้อเท็จจริงการวิจัยมิได้เป็นเช่นนั้น ผลผลิตต่างๆ แม้ว่าจะมี

ความสัมพันธ์กับขวัญของคณาจารย์อยู่บ้างก็ตาม แต่ขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยอื่นที่สำคัญกว่าเช่นขึ้นอยู่กับ วินัย (discipline) และการควบคุม (control) ด้วย เป็นต้น

จากเหตุที่วิธีการของมนุษยสัมพันธ์ไม่รัดกุมในแง่ดังกล่าวข้างต้นนี้เอง ที่ทำให้นักวิชาการในสมัยต่อมาพยายามเรียกวิธีการตามแนวความคิดนี้ว่า “ การบริหารโดยวิธีการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ” (behavioral approach to management) ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้มีการศึกษาที่ครอบคลุมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการบริหารคนในองค์กรได้อย่างทั่วถึง

แนวทางการศึกษาของพฤติกรรมศาสตร์ คือ การพยายามเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเทคนิคของการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของคนในหลายๆ วิธีการนั้นต่างก็สามารถนำไปใช้ได้กับคนงานบางคนเท่านั้น บรรดานักพฤติกรรมศาสตร์จึงให้การยอมรับ เรื่องการเข้าใจสถานการณ์ว่าเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีผลต่อการบริหารงานของนักบริหาร และได้มีการพัฒนาเข้าสู่ การศึกษาการบริหารแบบสถานการณ์ (Contingency or Situational Approach) โดยมีพฤติกรรมศาสตร์เป็นเครื่องมือประกอบ และมีสภาพแวดล้อมใหม่ คือ ข้อมูลและเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ในทุกจุดของการทำงาน ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารแบบใหม่ที่ใช้อยู่ในทุกวันนี้

2.1.6 แนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการบริหารสมัยใหม่

ต่อเนื่องมาจากทฤษฎีการบริหารแบบมนุษยสัมพันธ์ที่ได้ปรากฏชัดจากความก้าวหน้าในศาสตร์แขนงสำคัญ คือ พฤติกรรมศาสตร์ ที่เป็นเครื่องมือเข้ามาช่วยศึกษาและวางหลักการ การวิเคราะห์พฤติกรรมในแง่ต่างๆ ทั้งพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นรายบุคคล รายกลุ่ม และพฤติกรรมขององค์การ

ปัจจุบันการสร้างทฤษฎีใหม่ ยังเป็นความพยายามในการทำกันอยู่ การศึกษาค้นคว้าวิธีการบริหารตามแนวทางใหม่ ๆ ปรากฏขึ้นมาหลายวิธีด้วยกัน แต่เป็นแค่เพียงวิธีการเท่านั้น ยังไม่อาจถือเป็นทฤษฎีใหม่ กล่าวคือ บางกรณีเป็นเพียงเทคนิค (techniques) ซึ่งเป็นวิธีดำเนินการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน หรือเป็นเครื่องช่วยให้สามารถทำงานบางอย่างหรือแก้ไขปัญหาบางอย่างให้เสร็จสิ้นลงไปได้ เช่น เทคนิคการตัดสินใจเชิงปริมาณที่ต้องอาศัยเทคนิคทางคณิตศาสตร์เป็นอันมาก หรือบางกรณีก็เป็นเพียง ”วิธีการ” (approach) เพื่อทำการวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้สมบูรณ์ขึ้น เช่น วิธีการแบบระบบ เป็นต้น

การคิดค้นเพิ่มเติมสิ่งใหม่ๆ จนถึงปัจจุบันก็ยังคงมีมาเรื่อยๆ กล่าวโดยย่อคือ

1. วิธีการบริหารแบบการตัดสินใจ
2. วิธีการบริหารแบบระบบ
3. วิธีการบริหารตามสถานการณ์

1. วิธีการบริหารแบบการตัดสินใจ (Decisional Approach)

การศึกษาแบบนี้มีการเครื่องมือสมัยใหม่ คือ "การวิเคราะห์เชิงปริมาณ" เป็นอันมากเมื่อเทียบกับวิธีอื่น ข้อดีของการใช้เครื่องมือดังกล่าวก็คือ ช่วยให้มีเครื่องมือสำหรับการพิจารณาสิ่งต่างๆ แต่ก็มีข้อจำกัดที่ถูกต้องที่แท้จริงที่สำคัญ คือ ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณในการช่วยตัดสินใจนั้น ทำให้มีการมองข้ามเรื่องราวที่เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถวัดได้แน่นอน หรือเป็นข้อมูลเชิงบรรยายความอื่น ๆ จะทำได้ก็เฉพาะแต่ข้อมูลส่วนที่สามารถแสดงออกในรูปของปริมาณทางคณิตศาสตร์ที่สามารถจัดเป็นแบบแผนเท่านั้น ข้อจำกัดเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดการมองข้ามสาระส่วนสำคัญในเชิงบรรยายความอื่น ๆ ไป อย่างไรก็ตาม วิธีกรแบบนี้ก็เป็นวิธีที่นิยมและยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นวิธีที่มีประโยชน์สำหรับการตัดสินใจ หรือสามารถนำไปใช้ร่วมกับวิธีศึกษาอื่นๆ ได้

การแก้ไขให้วิธีการตัดสินใจนี้มีความถูกต้องและกะทัดรัดยิ่งขึ้นก็คือ การใช้เทคนิควิธีการศึกษาเชิงระบบและกระบวนการ (systems and processes)

2. วิธีการบริหารแบบระบบเพื่อการปรับตัว (Adaptive Approach)

ตามวิธีนี้ ใช้วิธีการศึกษาตามวิธีการเชิงระบบ (systems approach) ที่เป็นที่ยอมรับที่สุด เพื่อที่จะเป็นเครื่องช่วยให้การบริหารงานเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพมากที่สุด

แนวความคิดของวิธีการบริหารแบบระบบ สรุปได้ว่า เป็นวิธีการศึกษาที่จะสนใจพิจารณาถึงความสัมพันธ์ขององค์การ ที่จะต้องทำการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการกระทำต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกองค์การ ความสนใจจะอยู่ที่การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพของเศรษฐกิจและตลาดภายนอกควบคู่กับระบบการผลิต การจำแนกแจกจ่าย การเงิน และความสามารถในการบริหารของแต่ละหน่วยงานเป็นสำคัญ องค์การจะต้องสามารถดำเนินไปอย่างเหมาะสมที่สุดกับเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการจะต้องมีความสามารถพร้อมที่จะจัดการบริหารให้ทุกส่วนขององค์การที่มีอยู่ ให้อยู่อย่างสมดุลและสอดคล้องกันอย่างดีที่สุด จนกลายเป็นระบบที่มีความร่วมมือและประสานสนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้อย่างดีในทุกแง่มุม

โดยวิธีนี้ เป้าหมายของการบริหารจะหมายถึงการสามารถอยู่รอด และมีลักษณะเป็นองค์การที่มีทรัพยากรที่เข้มแข็งและมั่นคง ที่พร้อมที่จะรับกับความกดดันอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในและภายนอก วิธีนี้นับได้ว่าเป็นวิธีที่มีความสมบูรณ์สูงสุด โดยสามารถรวมเอาทุกวิธีเข้าด้วยกัน และมีความคล่องตัวมากที่สุด โดยสามารถปรับตัวรับกับสิ่งใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา อาจสรุปได้ว่า ข้อดีของวิธีนี้เป็นวิธีที่รวมของ

1. หลักต่าง ๆ ของนักวิชาการในสมัยเดิม

2. แนวความคิดที่จะให้มีความร่วมมือที่ดีระหว่างกลุ่มคนภายในองค์กรตามแนวความคิดของนักพฤติกรรมศาสตร์

3. การมีกลยุทธ์ที่ดี และมีประสิทธิภาพ จากวิธีการของนักทฤษฎีการบริหารแบบตัดสินใจ

3. การบริหารตามสถานการณ์ (Contingency or Situational Approach)

จากวิธีที่ 2 ข้างต้นที่แม้ว่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดและเป็นประโยชน์มากที่สุดนั้นก็ยังคงขาดความสมบูรณ์ คือ เป็นวิธีที่ไม่จำเพาะเจาะจงสำหรับการแก้ปัญหาที่ควรระมัดระวังมากที่สุด

วิธีการใหม่ที่สุดนี้ จะมีข้อดีที่เปิดโอกาสให้สามารถรับรู้ถึงปัญหาที่ยุ่ยากสับสนต่างๆ ที่มักจะเกิดในองค์กรสมัยใหม่ในยุคปัจจุบัน เป็นวิธีที่ช่วยให้มีการเชื่อมโยงทฤษฎีการบริหารที่เป็นศาสตร์ทางวิชาการ ให้มีโอกาสนำไปใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ได้โดยตรง ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของวิธีการตามสถานการณ์นั้นก็คือ “ตัวสถานการณ์” หรือก็คือชุดของเหตุการณ์ที่ซึ่งมีอิทธิพลต่อองค์กรมากที่สุดในเวลาใดเวลาหนึ่ง และด้วยการมุ่งเน้นถึงความสำคัญของการคิดตามสถานการณ์” (situational thinking) นี้เอง จึงช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจได้ว่า ภายใต้สถานการณ์เฉพาะนั้นๆ ผู้บริหารควรจะใช้เทคนิคการบริหารอะไร จึงจะทำให้้องค์กรสามารถบรรลุผลสำเร็จมากที่สุด ข้อดีของวิธีการบริหารตามสถานการณ์ จึงเท่ากับเป็นการช่วยย่นระยะเวลาของการสร้างสมประสพการณ์ของนักบริหารที่เคยต้องใช้เวลาค่อยๆ พิจารณานำเอาหลักการแต่ละอันมาฝึกฝนประยุกต์ใช้อย่างซ้ำๆ ให้สามารถคิดวิเคราะห์กับสถานการณ์ได้ทันที ทำให้การบริหารงานต่าง ๆ ถูกต้องตามความเป็นจริงได้เร็วขึ้น

วิธีการบริหารตามสถานการณ์จะมีความใกล้เคียงกับวิธีการแบบระบบ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่พยายามเข้ามาช่วยประสาน (integrate) วิธีการต่างๆ ให้เข้ามาทำงานร่วมกัน และนอกจากนี้ ยังช่วยเน้นถึงความเกี่ยวพันที่มีต่อกันของหน้าที่ทางการบริหารทั้งหลาย มากกว่าที่จะปล่อยให้มีการศึกษาแต่ละหน้าที่แยกจากกันอีกด้วย

2.2 แนวคิดการบริหารการศึกษา

2.2.1 ความหมายการบริหารการศึกษา

ความหมายการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่นักการศึกษาและนักบริหารการศึกษาได้เสนอไว้หลายทัศนะ ดังต่อไปนี้

ธวัชชัย ชัยจริยฉายากุล ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ประสิทธิภาพ ทั้งนี้การบริหารเป็นการประสานงาน การอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ผู้เกี่ยวข้อง¹

เมธี ปิณฑนานนท์ ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา คือการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการดำเนินการหรือให้บริการด้านการปกครอง การเรียนการสอน และปรับปรุงเกี่ยวกับการศึกษาร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพตามจุดหมายที่วางเอาไว้²

สุรเดช ปนาทกุล ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เงิน วัสดุ และเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนกระบวนการวางแผน จัดองค์กรจัดบุคคล ภาระงาน และควบคุมเป็นเครื่องมือที่จะใช้ ประสานปัจจัยเหล่านั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นราบรื่น และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด³

สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์ ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่เช่น คน วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เงิน และอื่น ๆ มามาใช้หรือหาวิธีการที่จะทำให้องค์กรหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรการศึกษา ตามนโยบายที่กำหนดไว้ ให้สำเร็จลุล่วงไป ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้ทำงานการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาจมีการติดต่อกับผู้ปฏิบัติงานโดยตรง หรือสั่งการกับผู้ปฏิบัติงานโดยตรง⁴

หุมเพ็ง พันธะจันทร์สุข ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย การตัดสินใจในการวางแผน ประกอบไปด้วยการใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาควบคุมกับการปฏิบัติงานในการบริหารการศึกษา เพื่อความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้

¹รัชชัย ชัยจริยฉายากุล, “การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูสวนสุนันทา), 2530, หน้า 74.

²เมธี ปิณฑนานนท์, “การบริหารการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : พิศัยอักษร), 2521, หน้า 70.

³สุรเดช ปนาทกุล, “การจัดการและการบริหารสถานศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์), 2525, หน้า 44.

⁴สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์, “การพัฒนาทีมงาน” (นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา), 2535, หน้า 24.

อนึ่งการบริหารการศึกษา หมายถึงความพยายามที่จะใช้ทรัพยากรเช่น คน เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ ฯลฯ ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ⁵

สุทธิ ทองประเสริฐ ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา เป็นการดำเนินงานตามลำดับขั้น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การอำนวยความสะดวก และการควบคุมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัย คน และทรัพยากรอื่นเป็นเครื่องช่วย⁶

สุทธิวรรณ ตันศิริจจนางค์ ให้ความหมายว่าการบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการวางแผน การจัดการ การอำนวยความสะดวก และการควบคุมอย่างมีวิธีการ โดยมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน⁷

สรุป การบริหารการศึกษา หมายถึง การให้บริการในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อดำเนินงานรวมทั้งปรับปรุงและส่งเสริม การเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2.2.2 กระบวนการบริหารการศึกษา

ความหมายของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหาร โรงเรียนหรือนุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานการศึกษาต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่นักการศึกษาและนักบริหารการศึกษาหรือหน่วยงานรับผิดชอบจัดการศึกษาได้เสนอไว้หลายทัศนะ ดังต่อไปนี้

⁵หุมเพ็ง พันธะจันทร์สุข, “สภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี), 2547, หน้า 19.

⁶สุทธิ ทองประเสริฐ, “ทฤษฎีการบริหาร”, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์อภิชชาติการพิมพ์, 2533), หน้า 12.

⁷สุทธิวรรณ ตันศิริจจนางค์, “การพัฒนาทีมงาน”, (นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2535), หน้า 44.

สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาของเดมมิง (Deming) สำหรับผู้บริหารและครูในยุคโลกาภิวัตน์ ควรรู้จักและทำความเข้าใจกับวงจร PDCA เพื่อประโยชน์ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา ดังต่อไปนี้

การวางแผน (Plan) การดำเนินการใดๆ ต้องมีการวางแผน ครูต้องมีการวางแผนการเรียน การสอน ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการบริหารการศึกษา การวางแผนขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริหารระดับใด หากเป็นผู้บริหารระดับหน่วยบังคับบัญชาของโรงเรียนก็ต้องวางแผนพัฒนาการศึกษาในภาพรวมของหน่วยงาน หากเป็นผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องวางแผนการบริหารการศึกษาของโรงเรียน

ขั้นตอนของการวางแผน ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียดรอบคอบ เพื่อให้แผนที่วางไว้สมบูรณ์และดีที่สุด ถ้าการวางแผนดี มีประสิทธิภาพแล้ว จะทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การปฏิบัติ (Do) เมื่อวางแผนเสร็จแล้วต้องนำไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ไม่ใช่วางแผนไว้อีกอย่าง แต่ไปทำอีกอย่าง เช่น ครูวางแผนการเรียนการสอนเพียงเป็นการทำหน้าที่เพื่อส่งให้ผู้อำนวยการ โรงเรียนตรวจเป็นหลักฐานว่าได้ทำหน้าที่ของความเป็นครูครบแล้ว แต่เวลาสอนกับสอนอีกอย่าง ไม่สอนตามแผนที่วางไว้ ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

3. ตรวจสอบ (Check) ในระหว่างการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ผู้นั้น ต้องมีการตรวจสอบหรือประเมินควบคู่กันไป เพื่อวิเคราะห์ผลว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ หรือยังมีปัญหาข้อบกพร่องอย่างไร

4. การปรับปรุงแก้ไข (Action) เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรค ต้องวิเคราะห์หาสาเหตุเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือหากประสบผลสำเร็จก็วางแผนปรับปรุงให้ได้ผลดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

ดังนั้น วงจร PDCA จึงเป็นวงจรการพัฒนาที่หมุนให้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ไม่หยุดนิ่งองค์กรใดหยุดหมุนวงจร PDCA ก็เปรียบเสมือนกับคนที่หมดลมหายใจ เพราะฉะนั้นวงจร PDCA จึงเหมาะสมกับการนำมาพัฒนาองค์กรการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้องค์กรการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเทียบทันกับนานาชาติประเทศ

หวน พันธุพันธ์ ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาที่ได้รับผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้บริหารไว้ 5 ประการคือ⁹

⁸สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ, “การพัฒนาการศึกษาด้วยกระบวนการ PDCA, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิศตวรรษที่ 21, 2544), หน้า 11-13.

⁹หวน พันธุพันธ์, “การบริหารโรงเรียน”, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2548), หน้า 74

1. การวางแผน
2. การจัดองค์กร
3. การบังคับบัญชา
4. การประสานงาน
5. การควบคุมงาน

สัมฤทธิ์ พึ่งบุญ ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารไว้ 5 ประการคือ¹⁰

1. การวางแผน
2. การจัดองค์กร
3. การมอบหมายงานหรือการวินิจฉัยสั่งการ
4. การประสานงาน
5. การควบคุมงาน

ยูวรี ชมทรัพย์ ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหาร ไว้ 7 ประการคือ¹¹

1. การตัดสินใจ
2. การวางแผน
3. การจัดองค์กร
4. การติดต่อสื่อสาร
5. การใช้อิทธิพล
6. การประสานงาน
7. การประเมินผลงาน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารไว้ 5 ประการ

คือ¹²

¹⁰สัมฤทธิ์ พึ่งบุญ, “ปัญหาการบริการแนะแนวโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2546), หน้า 24.

¹¹ยูวรี ชมทรัพย์, “การบริหารวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตกองทัพ สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 47.

1. การตัดสินใจ (Decision – Making)
2. การวาง โครงการ (Programming)
3. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulating)
4. การประสานงาน (Coordinating)
5. การประเมินผล (Appraising)

ประสพ ชั้นอินทร์งาม ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารไว้ 5 ประการคือ¹³

1. การวางแผน
2. การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา
3. การเสริมกำลังบำรุง
4. การประสานงาน
5. การประเมินผลงาน

สรุป เมื่อพิจารณาแนวความคิดของนักบริหาร โรงเรียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารการศึกษา พบว่า มีความคล้ายคลึงกัน และมีลักษณะกระบวนการบริหารการศึกษาใกล้เคียงกันมาก ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การปฏิบัติงาน การตรวจสอบและการปรับปรุงผลการดำเนินงานมาใช้เป็นขั้นตอนและเป็นแบบแผนในการบริหารการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารการศึกษา

แนวความคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตามที่นักการศึกษาและหน่วยงานรับผิดชอบจัดการศึกษาได้เสนอไว้หลายทัศนะ ดังต่อไปนี้

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ ทัศนะ ได้แบ่งงานของผู้บริหารการศึกษาไว้ 7 ประการด้วยกัน คือ¹⁴

¹² พวงรัตน์ ทวีรัตน์, “วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2548), หน้า 23.

¹³ ประสพ ชั้นอินทร์งาม, “การบริหารงบประมาณ”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2539), หน้า 11.

¹⁴ ถวิล เกื้อกูลวงศ์, “ การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎี วิจัยและการปฏิบัติ”, (กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2530), หน้า 45.

1. งานวิชาการ
2. งานบุคคล
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
7. งานธุรการ

ฉัตรชัย อรุณนันท์ ได้จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาไว้ 5 ประการคือ¹⁵

1. การบริหารวิชาการ
2. การบริหารบุคลากร
3. การบริหารธุรการ
4. การบริหารกิจกรรมนักเรียน
5. การบริการงานทั่วไป

กมล ภูประเสริฐ ได้จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาไว้ 7 ประการคือ¹⁶

1. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน
2. การบริหารกิจกรรมนักเรียน
3. การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน
4. การบริหารบุคลากร
5. การบริหารอาคารสถานที่และบริเวณ
6. การบริหารงบประมาณและธุรการ
7. การบริหารงานพิเศษต่าง ๆ

ธีรวุฒิ ประชุมนพรัตน์ ได้จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาไว้ 6 ประการ คือ¹⁷

1. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

---

¹⁵ฉัตรชัย อรุณนันท์, “หลักการบริหารการศึกษา”, (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก, 2534), หน้า 70.

¹⁶กมล ภูประเสริฐ, “การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : ทิปส์พับบลิเคชั่น, 2544), หน้า 14.

¹⁷ธีรวุฒิ ประชุมนพรัตน์, “การบริหารการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534), หน้า 12.

2. การบริหารบุคลากรทางการสอน
3. การบริการนักเรียน
4. การบริหารอาคารสถานที่
5. กานบริหารงบประมาณและธุรการ
6. การประสานความสัมพันธ์กับชุมชน

ทองอินทร์ วงศ์โสธร ได้จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาไว้ 4 ประการคือ¹⁸

1. การบริหารวิชาการ
- 2 การบริหารงบประมาณ
- 3 การบริหารบุคลากร
4. การบริหารงานทั่วไป

กรมการศาสนา ได้จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 4 ประการ คือ¹⁹

1. การบริหารธุรการ
2. การบริหารวิชาการ
3. การบริหารบุคลากร
4. การบริหารอาคารสถานที่

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกขอบข่ายการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 4 ประการ คือ²⁰

1. การบริหารงานทั่วไป
2. การบริหารงบประมาณ
3. การบริหารบุคลากร

¹⁸ทองอินทร์ วงศ์โสธร, “ทฤษฎีและการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถาบันการศึกษา” ใน สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย ประมวลบทความทางบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร, รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2522), หน้า 78.

¹⁹กรมการศาสนา, “ประวัติการศึกษาสงฆ์”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527), หน้า 12.

²⁰สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “เทียบสถิติ-ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546), หน้า

4. การบริหารวิชาการ

สรุป ขอบข่ายการบริหารการศึกษา ตามที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า การบริหารการศึกษาตามขอบข่ายที่นักการศึกษาและนักบริหารการศึกษาจำแนกไว้ จะมีลักษณะของงานส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันและเกี่ยวข้องกัน ซึ่งประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

2.3.1 ความเป็นมา

การศึกษาของคณะสงฆ์ไทย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่สำคัญต่อสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งนี้เพราะการศึกษาของคนไทยมีความสัมพันธ์กับสถาบันวัดและพระสงฆ์ตลอดมา วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้สอนวิชาการต่าง ๆ อบรมศีลธรรม จรรยาให้กับกุลบุตรไทย ในอดีตชายไทยทุกคนมีประเพณีว่าควรได้บวชเรียนก่อนมีครอบครัว การบวชเรียนมีความหมายว่า เข้ามาถือเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนาและศึกษาพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า โดยการศึกษาจากพระไตรปิฎก อันประกอบด้วยพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม ซึ่งเรียกว่าศึกษาพระปริยัติธรรม²¹ นอกจากนี้ วัดไม่เพียงเป็นแหล่งความรู้ทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงศาสตร์แขนงต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีโอกาสดำเนินการศึกษาวิชาทางพระพุทธศาสนา และศาสตร์สาขาอื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นการเรียนรู้สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมในภาวะของเพศบรรพชิตได้²²

สำหรับความรู้หลักที่พระสงฆ์ต้องศึกษา คือความรู้ของพระพุทธศาสนาซึ่งบรรจุอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก และคัมภีร์ต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายความในพระไตรปิฎกให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา และโยชนา เป็นต้น การศึกษาหลักคำสอนในคัมภีร์ที่กล่าวมาเป็นกระบวนการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหนทางที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในพระพุทธศาสนาได้²³

²¹วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, การประชุมปริกษาหาหรือเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุเปรียญธรรม 9 ประโยค, ม.ป.ท. 2548, อัดสำเนา

²²สมชาย ไมตรี, “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย”. รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ), 2539, หน้า 19.

²³เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

การศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย ชั้นแรกเป็นการศึกษาภาษาบาลีเพื่ออ่านและแปล พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และโยชนาต่าง ๆ เนื่องจากคัมภีร์เหล่านั้นเขียนไว้ด้วยภาษาบาลี²⁴ หนึ่ง เพื่อจะรักษาหลักคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นต้น ไว้ไม่ให้เลอะเลือนหรือถูกปลอมแปลงได้ง่าย คณะสงฆ์ไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาภาษาบาลีมากกว่าการศึกษา ระบบอื่น ๆ ฉะนั้น การศึกษาภาษาบาลี จึงเป็นการศึกษาหลักของพระสงฆ์สืบมาแต่โบราณ²⁵

สมัยสุโขทัย การศึกษาในสมัยนี้ เป็นการศึกษาจากพระไตรปิฎกแยกออกเป็นตอน ๆ คือ พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรมเป็นลำดับไป นอกจากนี้ยังมีศิลปศาสตร์สาขาต่าง ๆ อีกหลายแขนง โดยมีพระมหาเถระ พระมหากษัตริย์ และราชบัณฑิต เป็นครูผู้สอน สำหรับสถานที่ศึกษา ได้แก่ วัดและวัง บุตรหลานของขุนนางและราษฎรทั่วไปจะเรียนที่วัด ส่วนวังจะเป็นที่ศึกษาของเจ้านาย บุตรหลานข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพระสงฆ์เท่านั้น ด้านการบริหารจัดการจะอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ ทั้งในด้านการจัดหาสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน และการจัดหาครูผู้สอน ส่วนด้านการวัดผลการศึกษา ยังไม่มีระบบการวัดที่แน่นอน มักจะวัดจากความทรงจำและความสามารถเป็นพื้น ผู้จบการศึกษาจะได้รับการยกย่องให้เป็นบัณฑิต

สมัยอยุธยา การบริหารการศึกษายุคต้น ๆ ไม่มีอะไรแตกต่างจากสมัยสุโขทัย จนกระทั่งในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์โปรดให้คณะสงฆ์รับภาระในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง มีการกำหนดหลักสูตร เวลาเรียน การประเมินผล และกำหนดฐานะของผู้สอบได้ไว้เป็นการแน่นอน และกำหนดเอาพระบรมมหาราชวังเป็นสถานที่เรียนหลัก ส่วนวัดต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนย่อย โดยมีพระองค์เองบ้าง ราชบัณฑิตบ้าง พระมหาเถระบ้าง เป็นครูผู้สอน ขบวนการเรียนการสอน กำหนดเอาพระไตรปิฎกที่จารึกลงในใบลานเป็นหนังสือแบบเรียน การวัดผลและประเมินผลการเรียน ใช้การแปลปากเปล่าต่อหน้าคณะกรรมการอย่างน้อย 3 ท่าน โดยการสอบวัดผลแต่ละระดับชั้น กำหนด 3 ปีต่อครั้ง ผู้สอบได้จะเรียกว่า “มหาบาเรียน” โดยแบ่งชั้นเป็น 3 คือ ชั้นบาเรียนตรี บาเรียนโท และบาเรียนเอก

สมัยธนบุรี ไม่ปรากฏว่ามีการสอบพระปริยัติธรรมแต่อย่างใด เนื่องจากบ้านเมืองอยู่ในช่วงทำศึกสงครามตลอดเวลา พระมหาบาเรียนจึงไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ช่วงนี้ แต่เป็น

²⁴สุภาพร มากแจ้ง และ สมปอง มากแจ้ง, การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์, อ้างแล้ว, หน้า 4

²⁵พระมหาทองดี ปญญาวิโร, (คู่มือเปิดตำราเรียนบาลี, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545), หน้า 11

ที่แน่นอนว่าพระภิกษุสามเณรยังต้องศึกษาพระปริยัติธรรมแสวงหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาตามหน้าที่อย่างมิได้บกพร่อง

สมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 7 ระบบการจัดการศึกษายังคงมีรูปแบบคล้ายสมัยอยุธยาตอนปลาย ทั้งด้านสถานที่เรียน ครูผู้สอน แต่ได้มีการแก้ไขหลักสูตรการเรียนการสอน และการสอบใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ 2 โดยจัดแบ่งหลักสูตรให้กว้างออกไปเป็น 9 ชั้น คือ ชั้นประโยค 1 ถึงชั้นประโยค 9 พร้อมทั้งจัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นสัดส่วน และเปลี่ยนระบบการสอบจากปากเปล่าเป็นสอบด้วยข้อเขียน ในสมัยรัชกาลที่ 7 โดยใช้คัมภีร์ประเภทอรรถกถาและฎีกา มาเป็นแบบเรียนและแบบสอบแทนพระไตรปิฎก และในปี พ.ศ. 2454 คณะสงฆ์ได้จัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมขึ้นควบคู่กับแผนกบาลีจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

2.3.2 การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

แต่เดิมไม่ได้จัดเป็นรูปแบบโรงเรียน จนกระทั่งมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 จึงได้มีสภาการศึกษาสงฆ์ควบคุมดูแล และออกระเบียบการบริหารจัดการการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น สำหรับการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน จัดโดยคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานกรรมการ แม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ อธิบดีกรมการศาสนา อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน อธิบดีกรมวิชาการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 7 คน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเป็นกรรมการ โดยให้คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์เลือกกรรมการผู้หนึ่งเป็นรองประธานกรรมการ มีอธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการคณะกรรมการ และให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์

คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์นี้ มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2527 ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
2. กำหนดมาตรฐาน และให้ความเห็นชอบหลักสูตรวิชาการพระพุทธศาสนา
3. กำหนดพื้นความรู้ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์การเข้าศึกษา ระยะเวลาการศึกษา การสอบ และเงื่อนไขในการรับปริญญาหรือประกาศนียบัตร

4. ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลัก และป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัย ให้ผิดไปจากบาลีในพระไตรปิฎก

5. วินิจฉัยสั่งการเพื่อยับยั้งหรือยุติการดำเนินกิจการที่ขัดต่อพระธรรมวินัย หรือขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของสถานศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติ

6. วางระเบียบ และออกข้อบังคับ หรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ

อาจสรุปได้ว่า การศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่พระภิกษุและสามเณร โดยคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์และสภามหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากพระบาลีในพระไตรปิฎก ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วยการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มี 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ผู้ที่จบนักธรรมชั้นเอกมีวิทยฐานะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ข้อที่ 3 (2) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศไว้เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2548 แต่ต้องได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม

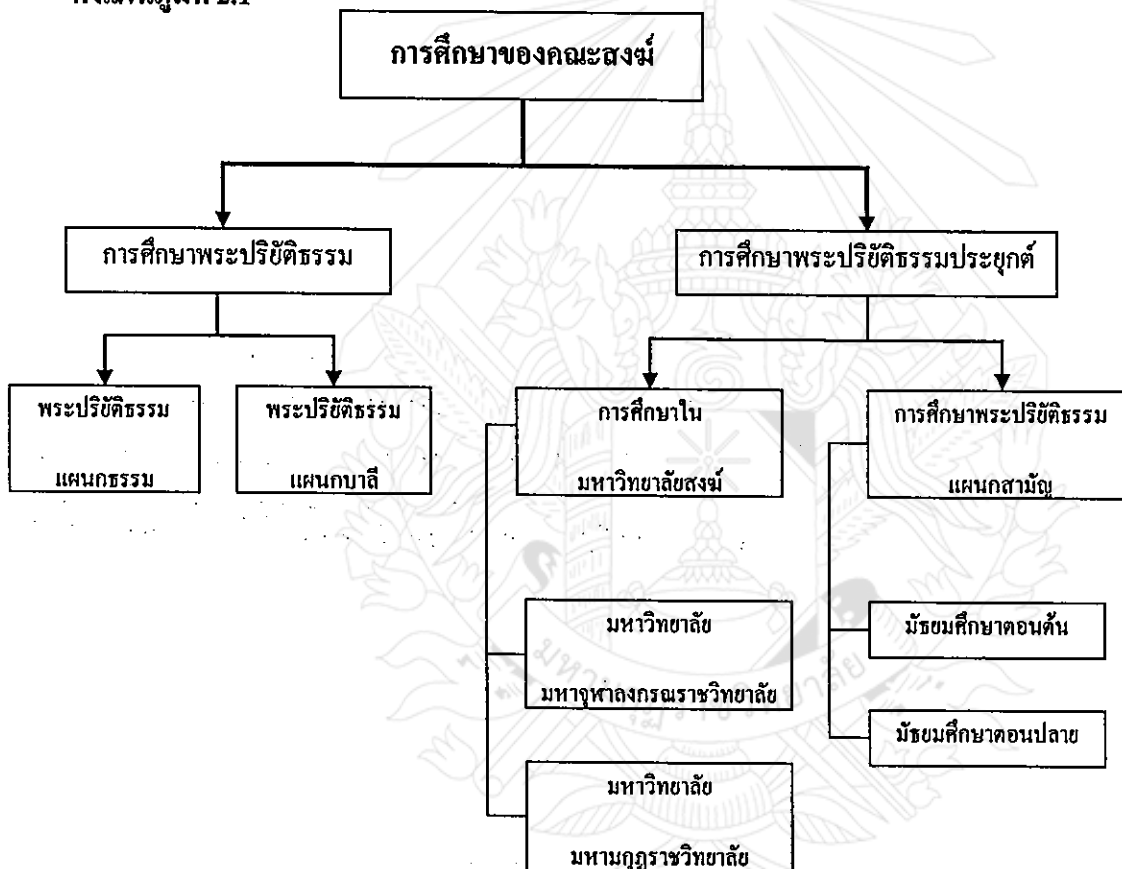
2. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มี 8 ระดับ ได้แก่ ประโยค 1-2 และเปรียญธรรม 3-4-5-6-7-8-9 ผู้จบเปรียญธรรม 3 ประโยค มีวิทยฐานะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ข้อที่ 3 (2) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศไว้เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2548 แต่ต้องได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม ส่วนผู้จบเปรียญธรรม 9 ประโยค มีวิทยฐานะปริญญาตรี ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540

3. หลักสูตรปริญญาในมหาวิทยาลัย ได้แก่ พุทธศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศาสนศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งกำหนดให้นักศึกษาทุกคณะต้องศึกษาวิชาแกนพระพุทธศาสนา จำนวน 50 หน่วยกิต ซึ่งประกอบด้วยวิชาภาษาบาลี พระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ธรรมประยุกต์ และธรรมปฏิบัติ ทั้งต้องปฏิบัติศาสนกิจสนองงานมหาวิทยาลัยอีก 1 ปี จึงได้รับปริญญาบัตร

4. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศาสนปฏิบัติ ภาษาบาลี และธรรมวินัย เป็นวิชาบังคับแกน 36 หน่วยกิต ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 21 หน่วยกิต ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมเป็น 57 หน่วยกิต

หลักสูตรทั้ง 4 ประเภท สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นหลักสูตรที่ศึกษาเฉพาะวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จัดเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรม กลุ่มที่ 2 เป็นหลักสูตรที่ศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ร่วมกับวิชาสามัญอื่น ๆ ได้แก่ หลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์ และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จัดเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมประยุกต์²⁶

ผังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 ลักษณะการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

²⁶ สุภาพร มากแจ้ง และสมปอง มากแจ้ง, การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์, อ้างแล้ว, หน้า 3.

2.3.3 หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

พระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้ เป็นระบบการศึกษาที่เริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยมีสาเหตุมาจากทางราชการได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ร.ศ.124 (พ.ศ. 2448) ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารเพื่อรับใช้ชาติ ยกเว้นพระภิกษุโดยทั่วไป ส่วนสามเณรยกเว้นเฉพาะสามเณรผู้ธรรมเท่านั้น อนึ่ง เพื่อกำหนดข้อปฏิบัติให้แน่นอน คณะสงฆ์จึงได้กำหนดให้มีการสอบองค์ความรู้ของพระภิกษุสามเณรขึ้น แยกต่างหากจากการสอบเปรียญ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในปัจจุบัน²⁷ เดิมทีพระสงฆ์ไทยนิยมศึกษาพระธรรมวินัยเป็นภาษาบาลี ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยาก สำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏว่าจำนวนผู้รู้พระธรรมวินัยอย่างทั่วถึง โดยผ่านกระบวนการเรียนจากภาษาบาลีมีน้อย เป็นเหตุให้สังฆมณฑล ขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยงานในด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนี้ เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและขั้นกลาง ดังเช่นการศึกษาของทางราชอาณาจักรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และจัดเป็นการศึกษาภาคบังคับของพระภิกษุสามเณรโดยตรง ตามคำสั่งของมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. 2528 ข้อ 4 ว่า “พระภิกษุมีพรรษายังไม่ถึง 5 และสามเณรรูปใดที่ยังไม่มีวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นใดชั้นหนึ่ง ให้เจ้าอาวาสกวัดขันให้เรียนพระธรรมวินัย หรือเข้ารับการอบรมพระธรรมวินัยทุกรูป ถ้าภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ชื่อว่าไม่ตั้งอยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสหรือประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส มีความผิดตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 อนึ่ง ถ้าเจ้าอาวาสไม่กวัดขันภิกษุสามเณรในวัดของตน ย่อมมีความผิดฐานละเลยต่อหน้าที่”²⁸ อนึ่ง เมื่อว่าโดยวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาแผนกนี้ แม้ว่าคณะสงฆ์จะไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาหลักสูตรและเนื้อหาวิชาแล้ว น่าจะมีวัตถุประสงค์ ดังนี้²⁸

1. เพื่อใช้รักษาตนและหมู่คณะ
2. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
3. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
4. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
5. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

²⁷ มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : ชุตติการพิมพ์, 2533), หน้า 181-182.

²⁸ พระเทพปริยัติสุธี, การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, อ่างแก้ว, หน้า 28.

- 6.เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
- 7.เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
- 8.เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
- 9.เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ปัจจุบัน หลักสูตรนักธรรม ที่ใช้สำหรับจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสนามหลวง ประกอบด้วยรายวิชา และแบบเรียน ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2.1 หลักสูตรนักธรรม

หลักสูตร	รายวิชา	แบบเรียน
นักธรรมตรี	เรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมะ พุทธประวัติ วินัย	1. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1 2. นวโกวาทแผนกธรรมวิภาคและกิริยาปฏิบัติ 3. พุทธประวัติ เล่ม 1-2-3, ศาสนพิธี เล่ม 1 4. นวโกวาทแผนกวินัยบัญญัติ, วินัยมุข เล่ม 1
นักธรรมโท	เรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมะ อนุพุทธะ 4. วินัย	1. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 2 2. ธรรมวิภาค ปริจเฉทที่ 2 3. อนุพุทธประวัติ, ศาสนพิธี เล่ม 2 4. วินัยมุข เล่ม 1-2
นักธรรมเอก	เรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมะ พุทธานุพุทธะ 4. วินัย	1. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 3 2. ธรรมวิจารณ์, กัมมัฏฐาน, ทิริมานนทสูตร 3. พุทธานุพุทธประวัติ, ปฐมสมโพธิ 4. วินัยมุข เล่ม 3, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

สำหรับการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้

1.การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในประเทศไทย ได้ดำเนินการบริหารตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยมีคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์เป็นผู้ควบคุมนโยบาย มีแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นผู้กำกับดูแลควบคุมด้านหลักสูตรและวิธีปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพ รวมถึงการสอบวัดผล และมี

เจ้าคณะสายปกครองทุกระดับชั้น เป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา และโรงเรียน²⁹

2. การบริหารสำนักเรียนหรือโรงเรียน เป็นเรื่องของวัดหรือท้องถิ่นที่จะดำเนินการกันเอง ฝ่ายคณะผู้บริหารการศึกษาสงฆ์จะไม่มาเกี่ยวข้องด้วย การจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความพร้อมของสำนักด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ และผู้เรียนเป็นสำคัญ วัดที่เปิดเป็นสำนักเรียนแล้วจะมีกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการศึกษาซึ่งไม่เหมือนกัน สภาพการจัดการศึกษาภายในสำนักเรียนโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนเป็นสำคัญ สำหรับการบริหารจะมีเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และครูสอน ร่วมกันบริหารจัดการ

3. การบรรจุครูเข้าสอน ไม่ได้มีการสอบเข้าบรรจุอย่างคฤหัสถ์ แต่ถือหลักว่ามีความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนและมีศรัทธาที่ใช้ได้ ส่วนมากไม่มีวุฒิทางครู และได้รับนิยัตินัดไม่เหมือนกันแล้วแต่ละสำนัก

4. งบประมาณ ได้จากงบประมาณแผ่นดินส่วนหนึ่ง และได้จากประชาชนทั่วไปส่วนหนึ่ง

5. มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1) เวลาเรียน แบ่งเป็น 3 ภาคเรียน คือภาควิสาขะ ภาคพรรษา และภาคปวารณา ในแต่ละวัน กำหนดเป็นสองรอบ คือ เริ่มเวลา 08.30 – 10.30 นาฬิกา และเวลา 13.00 – 16.00 นาฬิกา โดยเรียนสัปดาห์ละ 5 วัน หยุดเรียนวันโกนกับวันพระ และอาจไม่เหมือนกันทุกสำนักทั้งภาคเรียนและเวลาเรียน

2) การเรียนการสอน ใช้วิธีท่องจำหลักที่ควรท่องจำ ฟังครูอธิบาย มีการซักถามความเข้าใจ อ่านทำความเข้าใจ มีการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นรายวิชา และฝึกตอบปัญหาในวิชานั้น ๆ

3) สถานที่เรียน ถ้าเป็นสำนักเรียนขนาดใหญ่ จะมีอาคารเรียนที่เป็นสัดส่วน แต่ถ้าขนาดเล็กมักเรียนตามศาลาการเปรียญหรือตามที่อยู่อื่น ๆ ซึ่งสามารถจัดการเรียนการสอนได้

4) การวัดผลและประเมินผล จะมีการสอบวัดผลนักเรียนในสำนักเรียนก่อน เมื่อถึงกำหนดสอบสนามหลวง จึงส่งเข้าสอบส่วนกลาง การสอบจะมีปีละครั้งเท่านั้น เมื่อไม่ผ่านก็ต้องไปสอบในปีต่อไป ไม่มีการสอบซ่อม

2.3.4 หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน³⁰ เพราะหลักสูตรจะทำหน้าที่กำหนดลักษณะของเป้าหมาย กล่าวคือ เมื่อปรัชญาการศึกษากำหนดความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเป็น

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

บุคคลเช่นไรแล้ว หลักสูตรจะกำหนดรายละเอียดว่าผู้เรียนต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเช่นไร มีความสามารถและรอบรู้ในสิ่งใดบ้าง เช่น ถ้าตั้งปรัชญาการศึกษาว่า การศึกษาคือชีวิต คือมุ่งหวังให้การศึกษายเป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิตที่ดีของบุคคล หน้าที่ของหลักสูตรก็คือ กำหนดคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่จำเป็นซึ่งต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เพื่อประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป³¹ หลักสูตรมีความสำคัญในการที่จะช่วยพัฒนาทั้งด้านบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพราะหลักสูตรเป็นพาหนะที่จะนำความมุ่งหมายของการศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จ หากไม่มีหลักสูตร ความมุ่งหมายของการศึกษาก็จะเป็นเพียงทฤษฎีที่ไม่มีการปฏิบัติ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหางเสือที่คอยกำหนดทิศทางในการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา³² ความหมายของหลักสูตร มีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

ฟิลิซ เมธาภัทร กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการจัดมวลดประสบการณ์หรือกิจกรรมทั้งหมด เพื่อให้ผู้เรียนได้ผ่านมวลดประสบการณ์หรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วเกิดการพัฒนาทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย สามารถประกอบอาชีพและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข³³

บุญชม ศรีสะอาด กล่าวว่า หลักสูตรอาจจัดได้ 3 กลุ่มใหญ่ คือ³⁴

1.กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่คาดหวัง กลุ่มนี้จะแยกการพัฒนาหลักสูตรกับการสอนออกจากกัน คือ หลักสูตรจะมีความหมายเพียงเป็นสิ่งที่จัดเตรียมไว้เพื่อนำไปเป็นแนวสอน ส่วนการสอนจัดว่าเป็นการใช้หลักสูตร กลุ่มนี้ยังแบ่งความหมายได้อีก เช่น หลักสูตรคือวิชาและเนื้อหาวิชา หลักสูตรคือโปรแกรมการศึกษา หลักสูตรเป็นเอกสาร หลักสูตรคือหลักสูตรแม่บท

³⁰ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, “การบริหารงานราชการ”, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2543), หน้า 24.

³¹พงษ์ศักดิ์ อธิศิริเวทย์, “การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร), 2538, หน้า 22.

³²กาญจนา คุณารักษ์, “หลักสูตรและการพัฒนา”, พิมพ์ครั้งที่ 2, (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2535), หน้า 4.

³³ฟิลิซ เมธาภัทร, “การพัฒนาหลักสูตรอาชีพและเทคนิคศึกษา”, ภาควิชาบริหารอาชีพและเทคนิคศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2552), หน้า 12.

³⁴บุญชม ศรีสะอาด, “การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร”, (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2546), หน้า 14.

2. กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง กลุ่มนี้จะรวมการสอนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรด้วย ดังนั้น หลักสูตรจึงหมายถึง ประสบการณ์ทั้งปวงที่นักเรียนได้รับภายใต้การแนะนำของครู หรือที่เป็นความรับผิดชอบของโรงเรียน

3. กลุ่มที่มองหลักสูตรครอบคลุมทั้งสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง คือ หลักสูตรมีความหมายได้หลายอย่าง ทุกอย่างล้วนเป็นความหมายที่ถูกต้อง ดังนั้น จึงมีผู้ให้นิยามที่ครอบคลุมความหมายทั้งหมด เช่น ศูนย์พัฒนาหลักสูตร ได้แบ่งหลักสูตรเป็น 3 ส่วน คือ หลักสูตรแม่บท เอกสารประกอบหลักสูตรและวัสดุการเรียน สื่อการสอนต่าง ๆ และกิจกรรม

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการศึกษาของผู้สอน โดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้และประสบการณ์ที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

หลักสูตรมีส่วนประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญ 4 ส่วน คือ³⁵ 1) วัตถุประสงค์ (จุดมุ่งหมาย) 2) เนื้อหาวิชา 3) วิธีสอน (กระบวนการเรียนการสอน) และ 4) การประเมินผล กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแนวทางสำหรับปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้³⁶

1. การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะต้องวิเคราะห์ความต้องการ โดยพิจารณาความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง การปกครอง และความต้องการของบุคคลและชุมชน เพื่อประกอบเป็นข้อมูลในการวางวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

³⁵ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานราชการ, อ่างแล้ว, หน้า 33.

³⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 37.

2. การตั้งวัตถุประสงค์ เมื่อวิเคราะห์ความต้องการแล้ว จึงนำความต้องการนั้นมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ และการตั้งวัตถุประสงค์ต้องให้ครอบคลุมความต้องการที่วิเคราะห์ พร้อมทั้งคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้เรียนที่พึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้แสดงออกหรือปฏิบัติ

3. การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา ต้องสนองต่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ต้องการ สารเนื้อหาวิชาจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่ตัวผู้เรียน เนื้อหาจะประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และเจตคติ การรวบรวมเนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตร จะช่วยให้หลักสูตรเป็นโครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งจะมีทั้งวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรม สำหรับพัฒนาผู้เรียน

4. การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์เรียนรู้จะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นระบบการเรียนรู้ที่จำเป็นจะต้องจัดให้มีประสิทธิภาพ ที่สำคัญจะต้องคำนึงถึงหลักของความต่อเนื่องของความรู้และทักษะของผู้เรียน ความสามารถที่จะเกิดขึ้นตามมา และการบูรณาการวิชาต่าง ๆ เพื่อให้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้³⁷

1. สถานศึกษาจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ โดยชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนและหลักสูตร ซึ่งจะแสดงเป้าหมายของการศึกษาอันสูงส่งที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมมาตรฐานการจัดการศึกษา แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และการติดตามผล

2. สถานศึกษาจะจัดทำหลักสูตร จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้ชัดเจน

3. การออกแบบการเรียนการสอน การออกแบบการเรียนรู้เป็นการกำหนดวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ กระบวนการทำงาน และเจตคติที่ดี

4. การกำหนดเวลาเรียน และจำนวนหน่วยกิต

³⁷ กิตติศักดิ์ ชาญอักษร, “ความพร้อมในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), 2547, หน้า 23.

1) ช่วงชั้นที่ 1,2,3 กำหนด สาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

2) ช่วงชั้นที่ 4 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม และสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

5. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้นำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการจัดการเรียนรู้

6. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชารายปี หรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

7. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

8. การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับวัยผู้เรียน มีกระบวนการพัฒนาซึ่งเริ่มจากการสำรวจสภาพความต้องการต่าง ๆ และสภาพภายในของสถานศึกษา แล้วนำผลที่ได้จากการสำรวจดังกล่าวไปตั้งเป็นวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ เพื่อการออกแบบหลักสูตร โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ตลอดจนคัดเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นแบบบูรณาการความรู้ แบบรายวิชา และแบบผสมผสานกันไป

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้จัดหลักสูตรไว้ 2 ประเภท³⁸ คือ

1. หลักสูตรที่มีชื่อเรียกตามลักษณะ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 หลักสูตรแกนกลาง หมายถึง หลักสูตรที่คณะสงฆ์ไทยประกาศใช้อย่างเป็นทางการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยต้องถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกันทั่วสังฆมณฑล แบ่งออกเป็น 6 คัมภีร์ คือ 1) คัมภีร์บาลีไวยากรณ์ 2) คัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถา 3) คัมภีร์มังคลัตถปิณี 4) คัมภีร์สมันตปาสาทิกา 5) คัมภีร์วิสุทธิมรรค 6) คัมภีร์อภิมมัตถวิภาวินี

1.2 หลักสูตรกึ่งแกนกลาง หมายถึง หลักสูตรที่มีกรอบแนวคิดและวิธีการเรียนการสอนที่ถือปฏิบัติอย่างเดียวกันทั่วสังฆมณฑล ไม่มีหลักสูตรอย่างเป็นทางการ แต่คัมภีร์ที่ใช้เป็นหลักสูตรได้นำเอาหลักสูตรแกนกลางมาอนุโลมใช้ประกอบบ้าง นำเอาคู่มือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่ง

³⁸ พระธรรมปิฎกญาณกรณ และ พระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อารการพิมพ์, 2548), หน้า 131-138.

นักวิชาการทางด้านภาษาบาลีได้ประพันธ์ไว้เป็นคู่มือมาประกอบบ้าง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) สัมพันธ์ไทย อนุโลมใช้รัชมปัทมฎกตา เฉพาะภาคที่ 5-8 และคู่มือหลักสัมพันธ์
- 2) นุรพภาค อาศัยคู่มือหรือเอกสารทางด้านหนังสือทางราชการประเภทต่าง ๆ เช่น จดหมาย คำสั่ง ประกาศ เป็นต้น
- 3) การแต่งฉันทภาษามคธ อาศัยคู่มือหรือเอกสารการสอนทางการแต่งฉันทภาษามคธ
- 4) การแต่งไทยเป็นมคธ อาศัยคู่มือหรือเอกสารการสอนทางการแต่งไทยเป็นมคธ

2. หลักสูตรที่มีชื่อเรียกตามลักษณะวิชา คือ จะเรียกชื่อตามวิชาที่จัดให้มีการเรียนการสอน ซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้ 7 วิชา คือ

2.1 วิชาบาลีไวยากรณ์ มีการจัดการเรียนการสอนและการสอบอย่างเป็นทางการใน 2 ชั้น คือ ชั้นประโยค 1-2 และชั้นประโยค ป.ร.3

2.2 วิชาแปลมคธเป็นไทย คือ วิชาที่มุ่งสอนให้นักเรียนมีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจทางการแปลภาษาบาลีออกเป็นภาษาไทย ให้มีความถูกต้องชัดเจนตามหลักของการแปลและสอดคล้องกับความหมายทางภาษาไทย จัดการเรียนการสอนในทุกชั้น คือ ชั้นประโยค 1-2 ถึง ชั้นป.ร. 9

2.3 วิชาสัมพันธ์ไทย คือ วิชาที่แสดงถึงความเกี่ยวเนื่องหรือความเชื่อมโยงของศัพท์และบทต่างๆ ในประโยค เพื่อบอกให้รู้ว่า ศัพท์หรือบทต่าง ๆ เหล่านั้น ทำหน้าที่อย่างไร หรือมีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไรบ้าง ซึ่งศัพท์หรือบทเหล่านั้นจะมีชื่อเรียกต่างๆ กัน มีจัดสอนเฉพาะชั้น ป.ร.3 เท่านั้น

2.4 วิชานุรพภาค คือ วิชาที่ว่าด้วยการเขียนหนังสือหรือเอกสารของทางราชการประเภทต่างๆ เช่น จดหมาย คำสั่ง ประกาศ กฎ มติ เป็นต้น โดยจัดรูปแบบและแก้ไขให้ถูกต้องตามสมัยนิยม เป็นต้นว่าการจัดวรรคตอน การย่อหน้า รวมทั้งการเขียนภาษาให้ถูกต้อง เช่น เขียนลูกสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ สะกดการันต์ เป็นต้น มีการจัดการเรียนการสอนเฉพาะในชั้นประโยค ป.ร.3 เพียงชั้นเดียว

2.5 วิชาแปลไทยเป็นมคธ คือ วิชาที่มุ่งให้นักเรียนมีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจทางการแปล หรือกลับภาษาไทยออกมาเป็นภาษาบาลี ให้ถูกต้องตามสำนวนนิยมของภาษา โดยอาศัยความรู้พื้นฐานทางด้านไวยากรณ์ หลักสัมพันธ์ หลักการแปลไทยเป็นมคธ หรือความรู้ด้านการจำศัพท์และสำนวนเป็นต้น มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประโยค ป.ร. 4-9

2.6 วิชาแต่งฉันทภาษามคธ คือ วิชาที่ว่าด้วยการประพันธ์หรือเนื้อหาที่เป็นบทร้อยกรอง ซึ่งรู้จักกันในนามตามภาษาไทยว่า โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน นั้นเอง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้พื้นฐานในด้านหลักการแต่งฉันทภาษามคธ และสามารถแต่งได้ถูกต้องตามลักษณะกฎเกณฑ์ข้อบังคับของฉันทประเภทนั้น ๆ มีการจัดการเรียนการสอนในชั้นประโยค ป.ร.8 เท่านั้น

2.7 วิชาแต่งไทยเป็นมคธ คือ วิชาที่ว่าด้วยการแต่งภาษาไทยเป็นภาษาบาลี มีดลคล้ายกับ

วิชาแปลไทยเป็นมคธ แต่วิชานี้จะไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน อาศัยคู่มือหรือเอกสารการสอนทางด้านการแต่งไทยเป็นมคธประกอบการเรียนการสอน ข้อความที่นำมาแต่งแล้วแต่ครูผู้สอน หรือแล้วแต่คณะกรรมการผู้ออกข้อสอบจะกำหนดให้ โดยข้อความที่จะนำมาแต่งนั้นจะเป็นภาษาไทยแท้ เช่น คำกล่าวถวายพระพรในหลวง ประวัติศาสตร์ชาติไทย ประวัติพุทธศาสนาในเมืองไทย หรือพระธรรมเทศนา เป็นต้น วิชานี้มีการจัดการเรียนการสอนในชั้นประโยค ป.๕.๑ เท่านั้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน เรียกว่า “หลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวง” ที่เรียกเช่นนี้ ก็เนื่องจากระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย ถือเอาการสอบบาลีสนามหลวงเป็นหลัก

หลักสูตร ในความหมายของระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีความหมายแตกต่างจากหลักสูตรทั่วไป คือหลักสูตรในการศึกษาระบบอื่น จะหมายถึง รายวิชาที่กำหนดไว้ให้ศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่หากพิจารณาความหมายของหลักสูตรจากหลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวงแล้ว จะมีความหมาย 3 นัย³⁹ คือ

หมายถึง รายวิชาต่าง ๆ ว่าแต่ละชั้นจะต้องสอบวิชาอะไรบ้าง

หมายถึง แบบเรียน หรือสิ่งที่ต้องเรียนรู้ในวิชานั้น ๆ เช่น ธรรมนูญจกกา แม้กระทั่งจดหมายทางราชการ ก็จัดเป็นหลักสูตร ได้เช่นกัน

หมายถึง ลักษณะการออกข้อสอบ เช่น

วิชาบาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค 1-2 ระบุว่า หนังสือบาลีไวยากรณ์ประเภทสอบความจำ ส่วนชั้นประโยค ป.๕.3 ระบุว่า หนังสือบาลีไวยากรณ์ประเภทสอบความจำ และความเข้าใจประกอบกัน

วิชาแปลไทยเป็นมคธ ชั้นประโยค ป.๕.6 ระบุว่า ในการสอบกรรมการจะแปลประโยคที่ออกสอบเป็นความไทยโดยสันทัด หรืออาจดัดแปลงสำนวน และท้องเรื่อง หรือคัดตอนในที่ต่าง ๆ มาเรียงติดต่อกันเป็นประโยคสอบไล่ก็ได้

วิชาแต่งฉันทมคธ ประโยค ป.๕.8 ระบุว่า แต่งฉันทที่เป็นภาษามคธ 3 ฉันท์ ในจำนวน 6 ฉันท์ ข้อความแล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้

วิชาแต่งไทยเป็นมคธ ประโยค ป.๕.9 ระบุว่า แต่งมคธจากภาษาไทยล้วน ส่วนข้อความแล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้ เป็นต้น

เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในประเทศไทย ในสมัยสุโขทัยยังไม่ปรากฏชัดว่าใช้คัมภีร์อะไร มีวิชาอะไรบ้าง แต่คงจะได้แก่ ภาษบาลี พระไตรปิฎก และศิลปศาสตร์

³⁹ สมชาย ไมตรี, การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย, อ่างแล้ว, หน้า 37.

ต่าง ๆ⁴⁰ เริ่มจะปรากฏชัดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้คณะสงฆ์รับภาระธุระในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง จึงมีการกำหนดใช้พระไตรปิฎกเป็นหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนอย่างแน่นอนชัดเจน โดยแบ่งชั้นเรียนเป็น 3 ชั้น ตามปิฎกทั้ง 3 และผู้ที่จบหลักสูตรนี้จะเรียกว่า “บาเรียนตรี-บาเรียนโท-บาเรียนเอก” ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรอีกครั้ง โดยจัดแบ่งหลักสูตรให้กว้างออกเป็น 9 ชั้น หรือ 9 ประโยค สำหรับเนื้อหาวิชาที่สอนมีทั้งเนื้อหาในพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ผู้จบหลักสูตรนี้จะแบ่งเป็น 3 ระดับเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา แต่เรียกชื่อต่างกัน คือ ผู้จบประโยค 3 เรียกว่าเปรียญตรี ผู้จบประโยค 4-6 เรียกว่าเปรียญโท ส่วนผู้จบประโยค 7-9 จะเรียกว่าเปรียญเอก

อนึ่ง หลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวงในปัจจุบัน เป็นหลักสูตรที่มีพื้นฐานมาจากการปรับปรุงหลักสูตรในสมัยรัชกาลที่ 2 ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนัก สำหรับหลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวง ที่ใช้ชุดอยู่ในปัจจุบันปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 2.2 หลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวงในปัจจุบัน

หลักสูตร	รายวิชา	แบบเรียน
ประโยค 1-2 และเปรียญตรี ปีที่ 1-2 หมวดบาลีศึกษา	แปลมคธเป็นไทย โดยพยัญชนะและโดยอรรถ 2. บาลีไวยากรณ์	1. ชุมมปทฎกถา ภาค 1-4 2. บาลีไวยากรณ์ ประเภทสอบถาม ความจำ
ประโยค ป.ธ. 3	แปลมคธเป็นไทย โดยพยัญชนะและโดยอรรถ สัมพันธไทย บาลีไวยากรณ์ 4. บรูพภาคข้อเขียนภาษาไทย โดยแก้ไขให้ถูกต้องตาม ระเบียบลักษณะ วรรคตอน ตัวอักษรตามสมัยนิยม	1. ชุมมปทฎกถา ภาค 5-8 2. ชุมมปทฎกถา ภาค 5-8 3. บาลีไวยากรณ์ ประเภทสอบถาม ความจำและความเข้าใจประกอบกัน 4. หนังสือที่ควรรู้ เช่น จดหมายทาง ราชการ
ประโยค ป.ธ. 4	แปลไทยเป็นมคธ 2. แปลมคธเป็นไทย	ชุมมปทฎกถา ภาค 1 มจคตตุถที่ปนี ภาค 1

⁴⁰ พระธรรมปัญญาภรณ์ และ พระมหาทองดี ปญญาวัชโร, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, อ่างแล้ว, หน้า 38.

ประโยค ป.ร. 5	1. แปลไทยเป็นมคธ 2. แปลมคธเป็นไทย	ชุมนุมพทภูจกถา ภาค 2 - 4 มงคลคุดทีปนี ภาค 2
ประโยค ป.ร. 6	1. แปลไทยเป็นมคธ 2. แปลมคธเป็นไทย	ชุมนุมพทภูจกถา ภาค 5 – 8 แต่ในการ สอบ กรรมการจะแปลประโยคที่ออก สอบเป็นความไทยโดยสันทัด หรืออาจ คัดแปลงสำนวนท้องเรื่อง หรือตัดตอน ที่ต่าง ๆ มาเรียงติดต่อกันเป็นประโยค สอบไล่ก็ได้ 2. คติย-จตุคุด-ปญจม-สมนุดปาสาทิกา
ประโยค ป.ร. 7	1. แปลไทยเป็นมคธ 2. แปลมคธเป็นไทย	1. มงคลคุดทีปนี ภาค 1 2. ปจม-ทุดิย สมนุดปาสาทิกา
ประโยค ป.ร. 8	วิชาแต่งฉันทมคธให้แต่งฉันท เป็นภาษามคธ 3 ฉันท ในจำนวน 6 ฉันท คือ 1) ปุฎยาวัตร 2) อินทรวิเชียร 3) อุเปนทรวิเชียร 4) อินทรวงศ์ 5) วังส์ฎฐะ 6) วสันตคิลก 2. แปลไทยเป็นมคธ 3. แปลมคธเป็นไทย	ไม่กำหนด (แล้วแต่กรรมการจะ กำหนดให้) 2. ปจมสมนุดปาสาทิกา 3. วิสุทฐิมคุด
ประโยค ป.ร. 9	แต่งไทยเป็นมคธ แต่งมคธจาก ภาษาไทยล้วน ข้อความแล้วแต่ กรรมการจะกำหนดให้ แปลไทยเป็นมคธ แปลมคธเป็นไทย	ไม่กำหนด วิสุทฐิมคุด อภิธมมคุดวิภาวินี

จากหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แต่ละประโยคจะมี 2-4 วิชา และเป็นวิชาที่เกี่ยวเนื่องกับภาษาบาลีเท่านั้น (ยกเว้นวิชานุกรภาค) ซึ่งเมื่อรวมรายวิชาในระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแล้ว จะประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. วิชาบาลีไวยากรณ์ เป็นวิชาที่ใช้สอบบาลีสนาทมหลวง ชั้นประโยค 1-2 และประโยค ป.ธ. 3 เนื้อหาของวิชาบาลีไวยากรณ์ จะแบ่งเป็น 4 ภาค คือ อักษรวิธี วจวิภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์ แต่ที่ใช้เรียนและสอบในชั้นประโยค 1-2 และประโยค ป.ธ. 3 จะมีเพียง 2 ภาค คือ อักษรวิธี และวจวิภาค ซึ่งแต่ละเรื่องกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้⁴¹

1.1 อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น 2 คือ 1) สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ 2) สนธิ การต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน

1.2 วจวิภาค ว่าด้วยการแบ่งคำพูด จัดแบ่งเป็น 6 ส่วน คือ 1) นาม แปลว่า ชื่อ แบ่งเป็น 3 ได้แก่ นามนาม คุณนาม และสัพพนาม 2) อพยยศัพท์ คือ ศัพท์ที่จะแจกด้วยวิภคิตั้ง 7 แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง 3 ไม่ได้ 3) समास คือ การย่อศัพท์ตั้งแต่ 2 ขึ้นไปให้เป็นบทเดียวกัน 4) ตัทธิต คือ ปัจจัยหมู่หนึ่ง เป็นประ โยชน์เกี่ยวแก่เนื้อความย่อสำหรับใช้แทนศัพท์เพื่อย่อคำพูดให้สั้นลง 5) อาขยาด คือ ศัพท์ที่กล่าวถึงกิริยา 6) กิตก์ คือ ศัพท์ที่ประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่งซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ที่ต่าง ๆ กัน

วิชาบาลีไวยากรณ์นี้ ไม่มีการกำหนดแบบเรียนไว้ในหลักสูตรประโยคบาลีสนาทมหลวงเดิมจะใช้คัมภีร์มูลกัจจายน์หรือกัจจายนมูลปกรณ์เป็นแบบเรียน แต่ปัจจุบัน นิยมใช้แบบเรียนบาลีไวยากรณ์ ที่แต่งโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นหลัก ในการสอบบาลีสนาทมหลวง ข้อสอบวิชาบาลีไวยากรณ์จะมีทั้งหมด 7 ข้อ ข้อละ 10 คะแนน

2. วิชาสัมพันธ์ไทย เป็นวิชาที่ใช้ในการสอบบาลีสนาทมหลวง ชั้นประโยค ป.ธ.3 สัมพันธ์ไทย จัดเป็นเนื้อหาไวยากรณ์ในส่วนของวากยสัมพันธ์ ซึ่งว่าด้วยการก และประพันธ์ผูกคำพูดที่แบ่งไว้ในวจวิภาคให้เข้าเป็นประ โยชน์เดียวกัน ในการสัมพันธ์นั้น ผู้เรียนจะต้องบอกชื่อศัพท์ในประ โยชน์ทุกศัพท์และต้องบอกด้วยว่าสัมพันธ์เข้ากับศัพท์ไหน ดังตัวอย่าง

ภิกขุ คามิ ปิณฺฑาย ปวิฏฺโง ฯ แปลว่า ภิกขุ เข้าไปแล้ว สูบ้าน เพื่อก่อนข้าว ฯ สัมพันธ์ว่า ภิกขุ สยกคฺคา ใน ปวิฏฺโง ฯ กิตฺตท กคฺควาจก คามิ สมฺปาปฺณิยคฺคมฺ ใน ปวิฏฺโง ปิณฺฑาย สมฺปทาน ใน ปวิฏฺโง ฯ

⁴¹สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, บาลีไวยากรณ์, พิมพ์ครั้งที่ 38, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย 2547), หน้า 42

วิชาสัมพันธ์ไทย เป็นวิชาที่ยากที่สุดวิชาหนึ่ง ในการสอบบาลีสนามหลวง ชั้นประโยค ป.ธ. 3 สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนในวิชาสัมพันธ์ จะใช้หนังสือรวมปทฎจกตา ภาค 5-8 ส่วนข้อสอบนั้นจะเป็นข้อความที่คัดจากหนังสือรวมปทฎจกตา ภาค 5-8 ประมาณ 1 หน้ากระดาษ

3. วิชาบูรพภาค เป็นวิชาที่ใช้ในการสอบบาลีสนามหลวง ชั้นประโยค ป.ธ. 3 เท่านั้น และเป็นวิชาค่อนข้างจะแตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นวิชาเกี่ยวกับการวางรูปแบบของจดหมายทางราชการ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ เป็นต้น การกำหนดวิชานี้เข้ามาเป็นวิชาหนึ่งในการสอบ ก็เพื่อให้นักเรียนรู้จักวางรูปหนังสือราชการหรือหนังสืออื่น เช่น โคลง ฉันท กาพย์ กลอน เป็นต้น ให้รู้จักวางย่อหน้า วรรควรรคตอน และใช้ตัวอักษรได้ถูกต้องตามสมัยนิยม แต่ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2508 มหาเถรสมาคม ได้มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงการสอบวิชาบูรพภาค โดยยกเลิกโคลง กลอน ฉันทไทย และประกาศ เป็นต้น คงไว้เฉพาะจดหมายทางราชการ ซึ่งจะออกข้อสอบโดยวิธีให้นักเรียนแก้ไขให้ถูกต้องตามระเบียบหนังสือราชการวรรคตอน ตัวอักษรตามสมัยนิยม อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการประกาศเปลี่ยนแปลงวิชาบูรพภาคตามที่กล่าวแล้ว แต่ก็ยังไม่มีแก้ไขหลักสูตร ให้ตรงกับ การประกาศเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแต่อย่างใด

4. วิชาแปลมคธเป็นไทย เป็นวิชาที่กำหนดอยู่ในหลักสูตรทุกระดับชั้น ตั้งแต่ประโยค 1-2 ถึงประโยค ป.ธ. 9 สำหรับหลักสูตรหรือหนังสือเรียนนั้นจะใช้คัมภีร์อรรถกถาและฎีกาเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบัน มีทั้งหมด 5 คัมภีร์ คือ วมุฏจกตา มงคลสูตรที่ปณี สมณฑปาสาทิกา วิสุทธิมคค และอภิธรรมมคคตวิภาวินี

การแปลมคธเป็นไทย มีหลักอยู่ว่า ต้องให้ความหมายของภาษาบาลีและภาษาไทยตรงกัน ซึ่งในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จะมีวิธีการแปล 3 อย่าง คือ การแปลโดยยกศัพท์ การแปลโดยพยัญชนะ และการแปลโดยอรรถ

1) การแปลโดยยกศัพท์ คือ การแปลสำหรับนักเรียนผู้เริ่มต้นแปลหนังสือใหม่ ๆ ครูจะใช้สอนเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น มิได้ใช้ในการแปลสอบสนามหลวง ซึ่งการแปลโดยยกศัพท์นั้น จะใช้วิธียกคำบาลีและคำแปลมาด้วยกัน เช่น ประโยคว่า ภิกขุ กมุฏจกานํ กโรนติ ฯ แปลว่า ภิกขุ อ. ภิกขุ ท. กโรนติ ย่อมกระทำ กมุฏจกานํ ซึ่งกรรณฐาน ฯ (อ. ย่อมาจาก “อันว่า”, และ ท. ย่อมาจาก “ทั้งหลาย”)

2) การแปลโดยพยัญชนะ คือ การแปลตามตัวหนังสือ โดยรักษาคำอายุคณินาต (คำเชื่อมหรือคำต่อ) และสำเนียงวิภคิตีไว้อย่างเคร่งครัด เช่น ประโยคว่า ภิกขุ กมุฏจกานํ กโรนติ ฯ จะแปลว่า อ. ภิกขุ ท. ย่อมกระทำ ซึ่งกรรณฐาน ฯ

3) การแปลโดยอรรถ คือ เป็นการแปลโดยถือเอาความหมายเป็นหลัก ไม่เคร่งครัดในการรักษาคำอายตนิบาตและสำเนียงวิภัติมากนัก แต่ต้องแปลทุกศัพท์ จะเว้นศัพท์ใดศัพท์หนึ่งไม่ได้ จะถอดเอาแต่ใจความเลยที่เดียวก็ไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาข้อความในพุทธวจนะให้บริบูรณ์ ซึ่งการแปลโดยอรรถมีหลักในการแปลว่า แปลให้ได้ความชัด สำนวนเรียบร้อย ไม่โลดโผนจนเสียหลักของภาษาและแปลเท่าศัพท์ เช่นตัวอย่างในข้อ 1 จะแปลว่า ภิกษุทั้งหลายเจริญพระกรรมฐานอยู่ ฯ

การออกข้อสอบวิชาแปลมคธเป็นไทย จะเป็นการคัดเลือกข้อความภาษาบาลี ในคัมภีร์ที่ใช้เป็นแบบเรียน ประมาณ 1-2 หน้า มาให้ผู้เข้าสอบแปล ปกติแล้วข้อสอบวิชาแปลมคธเป็นไทยทุกระดับชั้น จะแบ่งเป็น 2 ข้อ ในระดับประโยค 1-2 และประโยค ป.ธ. 3 ข้อที่ 1 จะกำหนดให้แปลโดยพยัญชนะ ข้อที่ 2 จะกำหนดให้แปลโดยอรรถ แต่ในประโยค ป.ธ. 4 ขึ้นไป กำหนดให้แปลโดยอรรถอย่างเดียวทั้ง ข้อ 1 และข้อ 2

5. วิชาแปลไทยเป็นมคธ เป็นวิชาที่ใช้ในการสอบบาลีสนามหลวงชั้นประโยค ป.ธ. 4 - 9 วิชาแปลไทยเป็นมคธ เป็นวิชาที่แต่งตามคัมภีร์หรือยึดคัมภีร์ที่ใช้เรียนเป็นหลัก ลักษณะการกำหนดหลักสูตรวิชานี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการกำหนดให้นักเรียนได้เรียนซ้ำหลักสูตรเดิม เพียงแต่ต่างวิชาเท่านั้น สำหรับข้อสอบวิชานี้ จะเป็นภาษาไทยที่แปลจากคัมภีร์ภาษาบาลี ประมาณ 1-2 หน้า แบ่งเป็น 2 ข้อ เช่นเดียวกับวิชาแปลมคธเป็นไทย แล้วให้ผู้เข้าสอบแปลกลับเป็นภาษาบาลีเช่นเดิม

6. วิชาแต่งไทยเป็นมคธ เป็นวิชาที่ใช้ในการสอบบาลีสนามหลวง ชั้นประโยค ป.ธ. 9 เท่านั้น การสอบจะมีลักษณะคล้ายกับวิชาแปลไทยเป็นมคธ เพียงแต่ว่า วิชาแต่งไทยจะไม่มีคัมภีร์ที่ใช้เป็นหลักสูตรอย่างแน่นอน อยู่ที่กรรมการออกข้อสอบจะกำหนดขึ้น ซึ่งข้อสอบจะเป็นข้อความภาษาไทยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้เข้าสอบต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการแปลเป็นภาษาบาลีให้ได้ความหมายตรงกับข้อสอบที่กำหนดไว้

7. วิชาแต่งฉันทมคธ เป็นวิชาที่ใช้ในการสอบบาลีสนามหลวง ชั้นประโยค ป.ธ. 8 เท่านั้น วิชาี้ แม้จะเป็นฉันทลักษณะ ซึ่งเป็นภาคหนึ่งของไวยากรณ์ แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นวิชาสุคยของกระบวนการวิชาภาษาบาลีทั้งหมด ทั้งนี้ เพราะเป็นวิชาที่รวบรวมความรู้ในด้านต่าง ๆ ในภาษาบาลี มาประมวลให้เป็นบทกวี มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ค่อนข้างตายตัว สามารถนำไปสาธยายเป็นทำนองเสนาะ เป็นวิชาเดียวที่จะบ่งบอกว่าผู้ใดจะเป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลีอย่างแท้จริง เพราะผู้ที่สามารถแต่งฉันทได้คือนั้น จะต้องมีความเชี่ยวชาญในกระบวนการวิชาภาษาบาลีทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นด้านไวยากรณ์ วิธีการเรียงศัพท์ วิธีใช้ศัพท์ รวมถึงลีลาในการนำถ้อยคำต่าง ๆ มาเรียบเรียงให้เป็นหมวดหมู่ตามกฎเกณฑ์ที่บังคับไว้ สำหรับการสอบวิชานี้ สนามหลวงกำหนดให้ผู้เข้าสอบแต่ง 3 ฉันท์ ตามที่ถนัด ซึ่งข้อสอบที่ผ่านมา ส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา คำสวดมนต์ที่สำคัญ และประกาศ เป็นต้น

จากหลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวง ที่กำหนดไว้จะเห็นได้ว่า ลักษณะวิชาแต่ละระดับ ส่วนมากจะเป็นวิชาแปล - แต่ง ซึ่งเป็นลักษณะของการเรียนที่เน้นการเรียงภาษาเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงหลักสูตรหรือคัมภีร์ที่ใช้ประกอบการเรียนแล้ว แม้ว่าลักษณะวิชาในหลักสูตรจะเป็นลักษณะของการเรียนภาษา แต่เนื้อหาในคัมภีร์ก็เป็นสิ่งที่สำคัญและน่าสนใจไม่น้อย ซึ่งคัมภีร์ที่นำมาใช้เรียนนั้น โดยสรุปแล้วมี ดังนี้

1. รมมปทฎจกถา หรืออรรถกถาธรรมบท เป็นคัมภีร์ที่แต่งเพื่ออธิบายความคาถาบาลี ในขุททกนิกาย พระสูตรตันตปิฎก มีตัวอย่างบุคคลและคติธรรมสอนใจมาก เป็นคัมภีร์ที่พระสงฆ์ไทย นิยมนำมาศึกษาและใช้เป็นข้อมูลในการเผยแผ่มากที่สุด แต่งโดยพระพุทธโฆสาจารย์ ชาวอินเดีย รมมปทฎจกถา มีทั้งหมด 8 ภาค 26 หมวด 432 คาถา 299 เรื่อง

2. มงคลคุดทีปนี แต่งโดยพระสิริมังคลาจารย์ พระเถระชาวเชียงใหม่ เมื่อพ.ศ.2067 ในรัชสมัยของพระเจ้าราชาธิราช (เสนาะ ผดุงฉัตร, 2532 : 143) แบ่งออกเป็น 2 เล่ม เป็นหนังสือที่เขียนในลักษณะร้อยแก้วผสมร้อยกรอง ซึ่งเนื้อหาจะอธิบายความในมงคลสูตร คือกล่าวถึงสิ่งที่เป็นมงคล 38 ประการ จากคาถา 11 บท เช่น พาลปญฺหิตเสวนกถา การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต เป็นต้น คัมภีร์มงคลคุดทีปนีนี้ ได้รับการยกย่องจากนักปราชญ์ทางด้านภาษาบาลีว่าเป็นคัมภีร์ที่แต่งได้ดี ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวไทย

3. สมนุตปาสาทิกา แต่งโดยพระพุทธโฆสาจารย์ เมื่อประมาณ พ.ศ. 927-937⁴² โดยยึดเอาเค้าโครงอรรถกถาเดิม ซึ่งเป็นภาษาสิงหล คือ มหาอรรถกถา มหาปัจฉิม และกुरुณี เป็นหลัก มีจุดมุ่งหมายเพื่อแต่งแก้หรืออธิบายความในพระวินัยปิฎกทั้ง 5 คัมภีร์ คือ มหาวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค และปริวาร

4. วิสุทฺธิมคฺค แต่งโดยพระพุทธโฆสาจารย์ เป็นคัมภีร์ที่แต่งจากคาถาซึ่งที่ประชุมสงฆ์ในมหาวิหารกรุงอนูราธบุรี ลังกาทวีป มอบให้จำนวน 2 บท เพื่อเป็นการทดสอบความสามารถ เมื่อครั้งที่ท่านเดินทางไปเกาะลังกาเพื่อขอปริวรรตคัมภีร์อรรถกถาต่าง ๆ จากภาษาสิงหลมาเป็นภาษามคธ เนื้อหาของคัมภีร์วิสุทฺธิมคฺค เป็นการอธิบายหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิสุทฺธิมคฺคนี้ จัดเป็นคัมภีร์ที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับรองลงมาจากคัมภีร์ปิฎก ดังนั้น มีผู้นิยมศึกษามาก

5. อภิธมฺมคุดสจฺคหบาลี และ อภิธมฺมคุดวิภาวินีฎีกา พระอนูรุธาจารย์ พระเถระยุคเดียวกับพระพุทธโฆษาจารย์ ได้รจนาย่อความอภิธรรมจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เข้าในหลักใหญ่ 4

⁴²พระธรรมปัญญาภรณ์ และ พระมหาทองดี ปลูกาวชิโร, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, อ่างแล้ว, หน้า 154.

อย่าง คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน โดยหลักปรมาตม์ ลักษณะการแต่งมีทั้งคาถาและร้อยแก้ว ส่วน อภิธรรมมคฺควิภาวินีฎีกานั้น พระสมังคตาจารย์ แต่งอธิบายความคัมภีร์อภิธรรมมคฺคสงคฺคบาที

นอกจากคัมภีร์ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักสูตรการศึกษาตามที่กล่าวมาแล้ว ยังมีหนังสือสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนอีก เช่น คัมภีร์โยชนา คัมภีร์หลักสูตรฉบับที่แปลเป็นภาษาไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 มีผลทำให้ผู้เรียนหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งยังไม่จบการศึกษาสายสามัญระดับมัธยมศึกษาปลาย ต้องศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมด้วย ซึ่งก็ได้แก่วิชากลุ่มสาระหลัก 8 วิชา คือ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ⁴³ อีกทั้งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับวัย โดยกระบวนการจะเริ่มจากการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในปัจจุบัน จากนั้นจึงออกแบบหลักสูตร กำหนดสาระการเรียนรู้ เนื้อหารายวิชา และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศการใช้หลักสูตร และการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาที่สำคัญไว้ในมาตรา 22 และ 24 พอสรุปได้ว่า

การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เรียนจากประสบการณ์จริง โดยการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการแก้ปัญหา การผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล สนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลา สถานที่

จากสาระสำคัญของแนวทางจัดการศึกษานี้ จะเห็นว่า เน้นคนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการพัฒนา “คนคือผู้เรียน” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน เมื่อกล่าวโดยสรุป การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นการจัดกระบวนการ

⁴³ ธีระ รุญเจริญ, การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา, อ้างแล้ว, หน้า 101-102.

เรียนรู้ที่ 1) มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน 2) ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ใน ชีวิตจริงได้ และ 5) ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน⁴⁴

อนึ่ง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนเป็นเรื่องที่ครอบคลุมหลายด้าน ทั้งครูผู้สอน ผู้บริหาร เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ถึงแวดล้อม และเวลา เป็นต้น แต่ที่สำคัญที่สุดใน กระบวนการพัฒนาผู้เรียน ก็คือ “ครู” เพราะครูจะมีบทบาทปลูกเร้าและเสริมแรงศิษย์ในทุก กิจกรรม ให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการชักจูงให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการ เรียนการสอนที่สำคัญไว้โดยสรุป ดังนี้

1. การจัดประมวลการสอนหรือโครงการสอน โดยจัดทำประมวลการสอนหรือโครงการ สอนเป็นรายปีหรือรายภาคการศึกษา มีหน่วยกิตและสามารถเรียนจบในแต่ละภาคการศึกษา
2. การจัดแผนการเรียน สถานศึกษาต้องจัดทำแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ
3. การจัดตารางสอน ตารางสอนเป็นการกำหนดวิชาและเวลา ที่จะเรียนโดยละเอียด ประจำวันตลอดสัปดาห์
4. การจัดชั้นเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่ม ดังนี้ 1) แบ่งตามความรู้ความสามารถของผู้เรียน 2) แบ่งตามวิชาที่เป็นความสามารถพิเศษซึ่งผู้เรียนลงทะเบียนเรียน 3) จัดแบบผสมผสาน
5. การจัดครูเข้าสอน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมด้านความพร้อม คุณสมบัติ ภูมิการศึกษา ความถนัด ความสนใจ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์
6. การสอนซ่อมเสริม เป็นการสอนกรณีพิเศษ นอกเหนือจากการสอนตามแผนปกติ เพื่อ แก้ไขความบกพร่องของผู้เรียน
7. การเลือกตำราเรียน โดยทั่วไปสถานศึกษาจะใช้ตำราเรียนที่กระทรวงศึกษากำหนดให้ใช้ นอกเหนือจากนั้นเป็นหนังสืออ่านประกอบ
8. คู่มือครูในงานวิชาการ การจัดทำคู่มือครู ก็เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติด้าน วิชาการ เป็นการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ

⁴⁴ วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน, “การบริหารงานวิชาการ โนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2546, หน้า 36-37.

9. การจัดทำคู่มือผู้เรียน เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำสำหรับแจกผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน

10. การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ โดยจัดเป็นห้องศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสารและสารสนเทศของงานวิชาการในสถานศึกษาสำหรับแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน สีกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้ โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

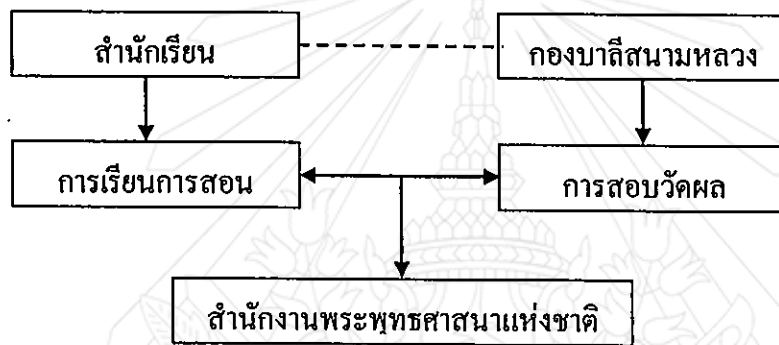
3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สำหรับการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังไม่พบหลักฐานที่เป็นคู่มือหรือหลักสูตรที่เขียนถึงหลักการ จุดมุ่งหมาย แนวการจัดการเรียนการสอน คาบเวลาเรียน วิธีการวัดและประเมินผลไว้ให้ครูใช้เป็นคู่มือจัดการศึกษา แต่ได้กำหนดจุดประสงค์ และเนื้อหาวิชาที่ใช้สอนไว้ในเอกสารตำราเรียนแต่ละระดับชั้น ซึ่งพอสรุปจุดประสงค์ได้ว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาบาลี สามารถนำความรู้ที่ได้ไปศึกษาพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก ซึ่งต้นฉบับเป็นภาษาบาลี โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3

ประการ คือ 1) เพื่อธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา 2) เพื่อกำจัดผู้เข้ามาอาศัยพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการอันไม่ชอบธรรม 3) เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระลัทธิธรรม⁴⁵

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแต่ละแห่ง มีเจ้าอาวาสที่สำนักนั้น ๆ ตั้งอยู่เป็นผู้บริหารสูงสุด เรียกว่า “เจ้าสำนักเรียน” หรือ “เจ้าสำนักศาสนศึกษา” ส่วนมากจะมีครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเกี่ยวกับการศึกษาโดยตรง การบริหารและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละแห่งนั้นจะเป็นอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่อกองบาลีสนาทมหลวง แต่จะมีความสัมพันธ์กันโดยผ่านการสอบ โดยจะมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ประสานและเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการสอบ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว อาจเขียนเป็นภาพได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.2 ความสัมพันธ์ในการบริหารสำนักเรียน

จากลักษณะการบริหารงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสนาทมหลวง จะเห็นได้ว่า สำนักเรียนแต่ละแห่งไม่ได้ดำเนินการในการเรียนการสอนแบบครบวงจร ทั้งการเรียนการสอนและการสอบวัดผลการศึกษา แต่จะมีหน้าที่เพียงเตรียมความรู้แก่พระภิกษุสามเณรสำหรับเตรียมสอบบาลีสนาทมหลวง ดังนั้น ระบบการจัดการศึกษาเช่นนี้ จะคล้ายกับการจัดสอบเทียบความรู้ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน⁴⁶

การเรียนการสอน ในปัจจุบันจะแบ่งเป็น 9 ชั้นเรียน โดยเริ่มที่ชั้นไวยากรณ์ เป็นชั้นที่เตรียมความพร้อมก่อนขึ้นแปลหรือเรียนในชั้นประโยค 1-2 จากนั้นจึงเป็นชั้นประโยค ป.ศ. 3-9

⁴⁵ สนิท อินทร โภทศ และคณะ, “การศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดแพร่, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 16-17.

⁴⁶ สมชาย ไมตรี, การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย, อ่างแก้ว, หน้า 31-32.

สำหรับชั้นไวยากรณ์ไม่ได้กำหนดสอบในสนามหลวง แต่สำนักเรียนต่าง ๆ จัดสอนเพิ่มเข้ามาเพื่อเป็นการปูพื้นฐานทางด้านไวยากรณ์ภาษาบาลี ชั้นไวยากรณ์นั้นเดิมที่จะใช้เวลาเรียนประมาณ 1 ปี แต่ปัจจุบันจัดสอนแบบบูรณาการ คือ เรียนไวยากรณ์พื้นฐานพอสมควรแล้ว ก็ฝึกให้แปลไปด้วย โดยไม่ต้องรอไปแปลปีต่อไป พร้อมทั้งหั่งส่งเข้าสอบได้ทันที แต่ทั้งนี้ก็ต้องดูความพร้อมของนักเรียนเป็นราย ๆ ไป รูปที่ไม่พร้อม จะจัดส่งเข้าสอบในปีต่อไป

ระยะเวลาในการเรียน ตั้งแต่ประโยค 1-2 ถึงประโยค ป.ศ. 9 ไม่สามารถจะกำหนดได้ว่า ต้องใช้เวลากี่ปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักเรียน บางรูปอาจใช้เวลาเรียน 8-9 ปี ก็จบชั้นประโยค ป.ศ. 9 แต่บางรูปอาจใช้เวลาานกว่าจะสอบผ่านแต่ละชั้น หรือเมื่อไม่สามารถสอบได้ในประโยคใดประโยคหนึ่ง ก็เลิกลาในการสอบไปเอง สถิติการสอบได้ 9 ประโยค ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงปัจจุบัน มีผู้สอบได้ประโยค ป.ศ. 9 เพียง 1,167 รูป ในขณะที่ผู้เรียนและผู้สอบมีเป็นจำนวนหลายแสนรูป

ภาคเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดไว้ 3 ภาคเรียน ดังนี้ คือ

1. ภาควิสาขะ	เริ่มแต่ขึ้น	1 คำ เดือน	6 - ขึ้น 9 คำ เดือน 8
2. ภาคพรรษา	เริ่มแต่แรม	9 คำ เดือน	8 - ขึ้น 13 คำ เดือน 11
3. ภาคปวารณา	เริ่มแต่ขึ้น	1 คำ เดือน	12 - แรม 13 คำ เดือน 2

ช่วงเวลานเรียน กำหนดไว้เป็น 2 ช่วง คือ เช้า เวลา 8.45 – 10.30 น. และบ่าย เวลา 13.00-16.30 น. สัปดาห์หนึ่งจะเรียน 5 วัน ปัก 2 วัน คือ วันโกน (ขึ้น/แรม 7 คำ) และวันพระ (ขึ้น/แรม 15 หรือ 14 คำ) ทั้งนี้ ในปีหนึ่ง ๆ จะต้องมีเวลาเรียนอย่างน้อย 300 ชั่วโมง⁴⁷

การเรียนการสอนบาลีในปัจจุบัน วิชาที่ถือว่าเป็นหลักในการเรียนทุกระดับชั้น คือวิชาแปลมคธเป็นไทย ส่วนวิชาอื่น ๆ นั้น แล้วแต่อาจารย์จะกำหนดว่าให้เรียนวันไหน ก่อนการเรียนนักเรียนต้องเตรียมคูนหนังสือมาก่อน ถ้าไม่ได้คูนมาก่อนก็จะแปลไม่ได้ หรือฟังรูปอื่นแปลไม่รู้เรื่อง ลักษณะพิเศษประการหนึ่งของการสอนวิชาแปลมคธเป็นไทย คือ ไม่ใช่ครูแปลแล้วให้นักเรียนนั่งฟังตรงกันข้ามนักเรียนจะต้องเป็นผู้แปลเอง แล้วครูคอยฟังการแปลของนักเรียน หากผิดตรงไหน ก็จะให้คำแนะนำ บอกความรู้เพิ่มเติมให้ นักเรียนจะสอบผ่านหรือไม่ผ่าน ขึ้นอยู่ที่ตัวเองถึง 80 % ส่วนอีก 20 % จะได้รับจากครู⁴⁸ ดังนั้น ถ้านักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรอยู่เสมอ ๆ ก็จะประสบความสำเร็จได้ไม่ยากนัก

⁴⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

⁴⁸พระมหาทองดี ปลูกาวชิโร, คู่มือเปิดตำราเรียนบาลี, อ่างแล้ว, หน้า 125.

สำหรับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น ไม่มีการสอบบรรจุอย่างทางคฤหัสถ์ แต่ถือหลักว่า มีความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนและมีศรัทธาที่จะสอนก็สามารถเป็นครูได้⁴⁹ การเข้ามาเป็นครูก็ไม่สลับซับซ้อน เพียงแต่สำนักเรียนทำเรื่องถึงเจ้าคณะจังหวัดเพื่อเสนอแต่งตั้งเท่านั้น และส่วนมากครูบาลีจะมีวุฒิประโยค ป.ธ. 3 ขึ้นไป โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้ด้านครูมาก่อน สำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ครูส่วนมากมีวุฒิเปรียญสูงและมีจำนวนมาก สามารถที่จะเลือกได้ แต่ในต่างจังหวัดหลายสำนักขาดแคลนครู บางสำนักมีครูสอนรูปเดียว ต้องสอน 3-4 ชั้น และสอนวันละหลาย ๆ รอบ ดังนั้น หลายสำนักจึงต้องใช้ระบบ “พี่สอนน้อง” คือ ทำหน้าที่เป็นนักเรียนด้วย เป็นครูด้วย ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนไม่สมบูรณ์ เพราะเวลาเตรียมตัวไม่เพียงพอ ขาดประสบการณ์ ความรู้ไม่แตกฉาน และขาดเทคนิคการถ่ายทอด เป็นต้น เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว กรมการศาสนาได้เข้ามาช่วยเหลือ โดยการจัดทำโครงการอบรมครูสอนแผนกบาลีขึ้น ซึ่งก็ได้รับการแก้ไขในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ปัจจุบันสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ต้องการจะพัฒนาครูสอนบาลีให้มีศักยภาพด้านวิชาการบาลีมากยิ่งขึ้น จึงได้ให้มีโครงการ “การประชุมอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี” โดยได้รับงบประมาณอุปถัมภ์จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ⁵⁰ โดยใช้ระยะเวลาครั้งละ 15 วัน ซึ่งก็เป็นวิธีการพัฒนาครูอีกทางหนึ่ง เพราะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างยิ่ง

สื่อ-อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน นับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยสร้างความสนใจในการเรียนการสอน และช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น แต่การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่น้อยมาก ที่ใช้เป็นหลัก คือ ตำราเรียน สมุดจดบันทึก กระดานดำ ชอล์กหรือไวท์บอร์ด เทปบันทึกการแปล กระดาษเขียนตอบปัญหา สื่อการสอนเป็นแบบเดิม ไม่มีสื่อใหม่ ๆ นอกจากหนังสือเรียน

กระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเรียนการสอนบาลีในยุคปัจจุบัน คือ การจัดอบรมพิเศษ (ติวเข้ม) ก่อนสอบสนามหลวง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้นักเรียนเตรียมความพร้อม และเกิดความมั่นใจก่อนเข้าสอบสนามหลวง เพื่อปลูกฝังความนิยมในการศึกษาภาษาบาลีให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น เป็นต้น สำนักเรียนที่เปิดอบรมก่อนสอบบาลี

⁴⁹พระมหาแผน พูนพัค, รูปแบบเชิงระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, อ่างแก้ว, หน้า 41.

⁵⁰พระธรรมปัญญาภรณ์ และ พระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, อ่างแก้ว, หน้า 169-170.

สนามหลวง ที่มีชื่อเสียงและมีพระภิกษุสามเณรนิยมนิยมสมัครเข้าอบรมเป็นประจำทุกปี เช่น สำนักเรียน วัดปากน้ำภาษีเจริญ สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม สำนักเรียนวัดสร้อยทอง กรุงเทพฯ สำนักเรียนวัดไร่จิง จังหวัดนครปฐม เป็นต้น ซึ่งการอบรมจะใช้ระยะเวลาประมาณ 15-20 วัน รูปแบบจะเป็นการแนะแนว เทคนิคและวิธีการสอบ การเปิดเทปแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทย และการให้ผู้เข้าอบรมฝึกทำข้อสอบ เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาที่อบรมก็จะอาศัยประโยคเก็ง (ข้อความที่คาดว่าจะออกสอบสนามหลวง) เป็นหลัก

สรุปว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา การจัดทำกระบวนการสอนของครู การจัดทำแผนการสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ การจัดสื่อและเอกสารประกอบการสอน การจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครู ตลอดจนจัดให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ และเป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

สำหรับการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน พอสรุปได้ ดังนี้

1. เดิมที่การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไม่ได้จัดการบริหารเป็นรูปแบบโรงเรียน ต่อเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 จึงได้มีสภาการศึกษาสงฆ์ควบคุมดูแลและวางระเบียบการบริหารจัดการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น ในปัจจุบันได้ดำเนินการบริหารตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยมีคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์เป็นผู้ควบคุมนโยบาย มีแม่กองบาลีสนามหลวง กำกับดูแลควบคุมด้านหลักสูตรและวิธีปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพ รวมถึงการสอบวัดผลและการอื่น ๆ และมีเจ้าคณะสายปกครองทุกระดับชั้น เป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียน ระดับสำนักศาสนศึกษา และระดับโรงเรียน⁵¹

2. การบริหารสำนักเรียน เป็นเรื่องของวัดหรือท้องถิ่นที่จะดำเนินการกันเอง คณะสงฆ์ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย การจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความพร้อมของสำนักค่านุเคราะห์ ทุนทรัพย์ และผู้เรียนเป็นสำคัญ วัดที่เปิดเป็นสำนักเรียนแล้ว จะมีกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการศึกษาซึ่งไม่เหมือนกัน สภาพการจัดการศึกษาภายในสำนักเรียน โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนเป็นสำคัญ และรูปแบบการบริหารจัดการ จะประกอบด้วยเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และครูสอน ร่วมกันบริหารจัดการ

⁵¹ พระเทพปริยัติสุธี, การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, อ่างแล้ว, หน้า 33.

3. การบรรจุครูเข้าสอน ไม่ได้มีการสอบเข้าบรรจุอย่างคฤหัสถ์ แต่ถือหลักว่ามีความรู้
ในเนื้อหาที่จะสอนและมีศรัทธาก็ใช้ได้ ส่วนมากไม่มีวุฒิทางครู และได้รับนิยัดไม่เหมือนกัน

4. งบประมาณ ได้รับจากงบประมาณแผ่นดินส่วนหนึ่ง และจากประชาชนทั่วไปส่วนหนึ่ง

5. มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1) เวลาเรียน แบ่งเป็น 3 ภาคเรียน คือ ภาควิสาขะ ภาคพรรษา และภาคปวารณา ในแต่ละ
วัน กำหนดเป็นสองรอบ คือ เริ่มเวลา 08.30 – 10.30 นาฬิกา และเวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา โดย
เรียนสัปดาห์ละ 5 วัน หยุดเรียนวันโกนกับวันพระ

2) หลักสูตร ใช้คัมภีร์อรรถกถาเป็นหลัก โดยครอบคลุมทั้ง 3 ปีฏก เป็นหลักสูตรที่เน้น
วิชาการในแนวลึก ประเภทความจำและความเข้าใจ มีหลักสูตรเดียว แบ่งเป็น 8 ชั้น และมี
วัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่อธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา (2) เพื่อกำจัดผู้เข้ามาอาศัยพระ
ศาสนาโดยวิธีการอันมิชอบ (3) เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระสังฆธรรม

3) การเรียนการสอน ใช้วิธีท่องจำจากตำรา และจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย หรือแปล
จากภาษาไทยเป็นภาษาบาลี โดยจะต้องมีการเตรียมตัวก่อนเข้าเรียนทุกครั้ง ถ้าไม่เตรียมตัวมาจะ
แปลไม่ได้ ดังนั้น การเรียนบาลีจึงใช้เวลาในการดูหนังสือที่ห้องพัก มากกว่าเวลาเรียนในห้องเรียน

4) สถานที่เรียน ถ้าเป็นสำนักเรียนขนาดใหญ่จะมีอาคารเรียนที่เป็นสัดส่วน แต่ถ้าเป็น
ขนาดเล็กมักเรียนตามศาลาการเปรียญหรือตามที่ตั้งอื่น ๆ ซึ่งสามารถจัดการเรียนการสอนได้

5) การวัดผลและประเมินผล แม่กองบาลีสนามหลวงและคณะจะเป็นผู้ออกข้อสอบ เป็น
ข้อสอบกลางที่เหมือนกันหมดทั่วประเทศ โดยที่ครูผู้สอนตามสำนักจะไม่มีส่วนร่วมในการออก
ข้อสอบ แต่สามารถจะจัดวัดผลนักเรียนก่อนส่งเข้าสอบได้ และการสอบจะมีปีละครั้งเท่านั้น แต่ใน
ประโยค 1-2 ถึงประโยค ป.ศ. 5 เมื่อไม่ผ่านวิชาใดวิชาหนึ่ง สามารถสอบซ่อมแก้ตัวได้ในปีนั้น และ
จะมีคณะกรรมการส่วนกลางนำข้อสอบที่ทำเสร็จแล้วของนักเรียนจากทั่วประเทศมาตรวจยัง
ส่วนกลางแห่งเดียว โดยนิมนต์พระเถระานุเถระผู้ทรงคุณวุฒิมาประชุมกันตรวจในวัน เวลา และ
สถานที่ซึ่งได้กำหนดไว้⁵²

หลักสูตรปริญญาในมหาวิทยาลัย

การศึกษาของคณะสงฆ์เข้าสู่ระบบโรงเรียน เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
โปรดฯ ให้ตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจัดการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลีแผนกคัมภีร์ขึ้น ในปี พ.ศ. 2430
ณ วัดมหาธาตุ โดยมีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 แห่งร่างพระราชบัญญัติมหาธาตุ

⁵² พระมหาแผน พูนพัค, รูปแบบเชิงระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, อ่างแล้ว, หน้า 39-45.

วิทยาลัย ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) ว่า...มหาธาตุวิทยาลัยนี้ให้ตั้งขึ้นโดยราชูปถัมภ์บำรุงพระบรมพุทธศาสนา เป็นที่สั่งสอนพระบาลีคัมภีร์พระไตรปิฎก พุทธพจน์สุภายิต แก่พระภิกษุสามเณรฝ่ายคณะมหานิกายและคฤหัสถ์ ตามแต่ความมีศรัทธาจะสืบเสาะข้อวัตรปฏิบัติพุทธภายิต ซึ่งจะได้เป็นคณาจารย์สืบไป... และได้ทรงพระราชทานเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัย เป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามประกาศพระราชปรารภ ในการก่อพระฤกษ์สังฆเสนาสน์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) ว่า...เมื่อการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนนั้นเสร็จแล้ว จะได้ทรงอุทิศถวายถาวรวัตถุนี้เป็นสังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติศีลธรรม และวิชาชั้นสูงสืบไปภายหน้า พระราชทานเปลี่ยนนามใหม่ว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศสืบไป...

อนึ่ง โดยข้อความว่า “เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติศีลธรรมและวิชาชั้นสูง” นี้เอง ในปี พ.ศ. 2490 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดการศึกษาชั้นสูงระดับมหาวิทยาลัยชั้นปริญญาตรี และขยายเปิดระดับบัณฑิตศึกษา ในปี พ.ศ. 2531 โดยมหาเถรสมาคมรับรองว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ ตามคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512

ต่อมาในปี พ.ศ. 2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตั้งมหาธาตุราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น ที่วัดบวรนิเวศวิหาร ตามคำริขของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการคือ 1) เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร 2) เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการของชาติภูมิ 3) เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และได้เปิดทำการสอนระดับปริญญาตรีในปี พ.ศ. 2489 โดยใช้ชื่อว่า “สภาการศึกษามหาธาตุราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา” ได้รับการรับรองว่าเป็นการศึกษาของสงฆ์จากมหาเถรสมาคม เช่นเดียวกับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สภาการศึกษามหาธาตุราชวิทยาลัย ปัจจุบันมีสภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาธาตุราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 โดยนายกสภามหาวิทยาลัยเป็นพระมหาเถระที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง และมีกรรมการสภามหาวิทยาลัยที่ประกอบด้วยทั้งพระภิกษุและฆราวาส - ผลิตบัณฑิตทั้งระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี เรียกชื่อปริญญาว่า “ศาสนศาสตรบัณฑิต” (ศน.บ. - มหาวิทยาลัยมหาธาตุราชวิทยาลัย)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาธาตุราชวิทยาลัย ได้จัดการศึกษาเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับมัธยมศึกษา
2. ระดับประกาศนียบัตร
3. ระดับอุดมศึกษา เปิดสอน 4 คณะ คือ

3.1 คณะศาสนาและปรัชญา แบ่งเป็น 3 วิชาเอก คือ พุทธศาสตร์ ปรัชญา และศาสนา-เปรียบเทียบ

3.2 คณะมนุษยศาสตร์ แบ่งเป็น 2 วิชาเอก คือ ภาษาบาลีและสันสกฤต และภาษาอังกฤษ

3.3 คณะสังคมศาสตร์ แบ่งเป็น 4 วิชาเอก คือ การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์การปกครอง สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

3.4 คณะศึกษาศาสตร์ แบ่งเป็น 5 วิชาเอก คือ การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย การสอนพระพุทธศาสนา การสอนภาษาไทย และการสอนภาษาอังกฤษ

4. ระดับบัณฑิตวิทยาลัย

หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา

หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งอยู่เลขที่ 248 ม.1 ถ.ศาลายา – นครชัยศรี ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170 โทรศัพท์ 02 - 444 - 6000 E-mail: contactus@mbu.ac.th

มหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วัดชูจิตธรรมาราม อำเภอวังน้อย จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม

วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

วิทยาเขตศรีธรรมมาโศกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย

วิทยาเขตศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธิน จัหวัดโยธิน

วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จัหวัดกาฬสินธุ์

ศูนย์การศึกษากำแพงเพชร อำเภอมือง จัหวัดกำแพงเพชร

ศูนย์การศึกษาโคราช อำเภอมือง จัหวัดนครราชสีมา

ศูนย์การศึกษาอุบลราชธานี จัหวัดอุบลราชธานี

ศูนย์การศึกษาค่านซ่าย อำเภอด่านซ่าย จัหวัดเลย

ศูนย์การศึกษาชุมแพ อำเภอุมแพ จัหวัดขอนแก่น

ศูนย์การศึกษาหนองบัวลำภู อำเภอมือง จัหวัดหนองบัวลำภู

ศูนย์การศึกษาศรีสะเกษ อำเภอมือง จัหวัดศรีสะเกษ

ศูนย์การศึกษาชลบุรี อำเภอสรีราชา จัหวัดชลบุรี

ศูนย์การศึกษาปราจีนบุรี อำเภอมือง จัหวัดปราจีนบุรี

ศูนย์การศึกษาเพชรบุรี อำเภอชะอำ จัหวัดเพชรบุรี

ศูนย์การศึกษาสุราษฎร์ธานี อำเภอมือง จัหวัดสุราษฎร์ธานี

ศูนย์การศึกษาสงขลา อำเภอมือง จัหวัดสงขลา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราช
วรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10200

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ออยุธยา ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 หลัก
กิโลเมตรที่ 55 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จัหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ 13170
<http://www.mcu.ac.th/> www.mcu.ac.th

ปัจจุบันมีสภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตาม
พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 โดยนายกสภามหาวิทยาลัย
เป็นพระมหาดเถระที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง และมีกรรมการสภามหาวิทยาลัยที่
ประกอบด้วยพระภิกษุและฆราวาส ผลิตบัณเฑิตระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี เรียกชื่อ
ปริญญาว่า “พุทธศาสตรบัณเฑิต” (พธ.บ. - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดการศึกษาเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา โรงเรียนบาลีอบรมศึกษา และโรงเรียน
เตรียมอุดมศึกษา

2. ระดับประกาศนียบัตร มีอภิรรมโชติกะวิทยาลัย และโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

3. ระดับปริญญาตรี เปิดสอน 4 คณะ คือ

3.1 คณะพุทธศาสตร์ เปิดสอน 3 สาขาวิชา คือ บาลีพุทธศาสตร์ พุทธศิลปกรรม
พระพุทธรศาสนา

3.2 คณะครุศาสตร์ เปิดสอน 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและ
จิตวิทยาแนะแนว สาขาวิชาสังคมศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาการสอน
ภาษาอังกฤษ

3.3 คณะมนุษยศาสตร์ เปิดสอน 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาจิตวิทยา สาขาวิชา
ภาษาอังกฤษ

3.4 คณะสังคมศาสตร์ เปิดสอน 5 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาสังคมวิทยา สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์

4. ระดับบัณฑิตวิทยาลัย แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ปริญญาโท และปริญญาเอก

4.1 ปริญญาโท เปิดสอน 12 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาธรรมนิเทศ สาขาวิชาภาษาศาสตร์
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
สาขาวิชาชีวิตและความตาย สาขาวิชาปรัชญา สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ และ
ศิลปะแห่งชีวิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรนานาชาติ) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา

4.2 ปริญญาเอก เปิดสอน 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา สาขาวิชาบาลีพุทธ
ศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ
ปัจจุบันขยายศูนย์ไปที่วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ และยังขยายวิทยาเขตไปยังจังหวัดต่าง ๆ
อีกหลายแห่ง ดังนี้ คือ

1. วิทยาเขตหนองคาย วัดศรีสะเกษ อ.เมือง จ.หนองคาย
2. วิทยาเขตนครศรีธรรมราช วัดแจ้ง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
3. วิทยาเขตเชียงใหม่ วัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
4. วิทยาเขตขอนแก่น วัดธาตุ อ.เมือง จ.ขอนแก่น
5. วิทยาเขตอุบลราชธานี วัดมหาวนาราม อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
6. วิทยาเขตแพร่ วัดพระบาทมิ่งเมือง อ.เมือง จ.แพร่
7. วิทยาเขตนครราชสีมา วัดพระนารายณ์มหาราช อ.เมือง จ.นครราชสีมา

8. วิทยาเขตสุรินทร์ วัดศาลาลอย อ.เมือง จ.สุรินทร์
9. วิทยาเขตบาลีศึกษาศุภชโลภ วัดมหาสวัสดิ์ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม)
10. วิทยาเขตพะเยา วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
  - วิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 11 แห่ง คือ
    1. วิทยาลัยสงฆ์เลย จังหวัดเลย
    2. วิทยาลัยสงฆ์นครพนม จังหวัดนครพนม
    3. วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
    4. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน จังหวัดลำพูน
    5. วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก
    6. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
    7. วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จังหวัดปัตตานี
    8. วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดน่าน
    9. วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา
    10. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง จังหวัดลำปาง
    11. วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย จังหวัดเชียงราย
  - ห้องเรียน จำนวน 7 แห่ง คือ
    1. ห้องเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด
    2. ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ วัดไพธสณฑ์ศักดิ์คา ราม จังหวัดเพชรบูรณ์
    3. ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ วัดพิบูลทอง จังหวัด สิงห์บุรี
    4. ห้องเรียนวิทยาเขตอุบลราชธานี จังหวัด ศรีสะเกษ
    5. ห้องเรียนวิทยาเขตพะเยา วัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน
    6. ห้องเรียนวิทยาเขตนครศรีธรรมราช วัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
    7. ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี
  - สถาบันสมทบ จำนวน 7 แห่ง คือ
    1. วิทยาลัยพระพุทธศาสนาของกุก ขอนบอบ สาธารณรัฐเกาหลี
    2. มหาวิทยาลัยวิทยาลัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
    3. มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาชินจู สาธารณรัฐไต้หวัน
    4. ศูนย์การศึกษาพระอาจารย์พรหม ประเทศสิงคโปร์
    5. สถาบันพระพุทธศาสนานานาชาติ ประเทศศรีลังกา
    6. วิทยาลัยพระพุทธศาสนา ประเทศสิงคโปร์

7. วิทยาลัยพระพุทธศาสนาธรรมเกต

หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2537 อยู่ในสังกัดกรมการศาสนาจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ⁵³ และเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร เพราะเมื่อเรียนจบแต่ละชั้นก็ย่อมได้ความรู้เป็นเครื่องบริหารรักษาตนในขณะบวชอยู่ เมื่อลาสิกขาออกไป ก็ย่อมมีความรู้ควรแก่อัธยาศัย ทั้งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมฆราวาส และหากมุ่งหมายจะเรียนให้สูงขึ้นไปในชั้นระดับอุดมศึกษาก็ย่อมทำได้⁵⁴

หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันใช้หลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เมื่อยังไม่มีหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาโดยตรง) โดยสามารถสรุปสาระที่สำคัญได้ ดังนี้⁵⁵

- หลักการ

- 1) หลักความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยและสากล
- 2) หลักความเสมอภาคและทัดเทียมกันในการรับการศึกษาที่ทุกคนมีส่วนร่วม
- 3) หลักการศึกษาตลอดชีวิต ผู้เรียนสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ

และเต็มศักยภาพ

- 4) หลักความยืดหยุ่นทั้งสาระ เวลา การจัดการเรียนรู้
- 5) หลักความหลากหลายในรูปแบบการจัดการศึกษา ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

- จุดหมาย

มุ่งพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ โดยให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

⁵³ พระเทพปริยัติสุธี, การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, อ่างแก้ว, หน้า 35.

⁵⁴ กิตติ ชีรสานต์, เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2539), หน้า 16.

⁵⁵ ชีระ รุญเจริญ, การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : แอลที เพรส, 2546) หน้า 100-108.

1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

2) มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน เขียน และค้นคว้า

3) มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิดและวิธีทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์

4) มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คือ มีทักษะในการคิดการสร้างปัญญาและการดำเนินชีวิต

5) รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค คือ เป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

7) เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติ ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8) สำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญา ไทย ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาสิ่งแวดล้อม

9) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

- โครงสร้าง

1) ระดับช่วงชั้น แบ่งเป็น 4 ช่วง ๆ ละ 3 คือ ช่วงที่ 1 (ป.1-3) ช่วงที่ 2 (ป.4-6) ช่วงที่ 3 (ม.1-3) และช่วงที่ 4 (ม.4-6)

2) สาระการเรียนรู้ แบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระ คือ (1) ภาษาไทย (2) คณิตศาสตร์ (3) วิทยาศาสตร์ (4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (5) สุขศึกษาและพลศึกษา (6) ศิลปะ (7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี (8) ภาษาต่างประเทศ

- การจัดการเรียนรู้

1) จัดตามแนวทางใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2) จัดตามกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย

3) จัดบูรณาการเป็นองค์รวม หลากลักษณะ แบบผู้สอนคนเดียว แบบคู่ขนาน แบบสหวิทยาการ และแบบโครงการ

- สื่อการเรียนรู้

1) ทุกเวลา ทุกสถานที่

2) ทุกสื่อ และแหล่งเรียนรู้

3) ผู้เรียน ผู้สอนจัดทำและพัฒนาสื่อ

4) ความหลากหลายของสื่อ

- การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1) ให้จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ

2) วัดและประเมินผลตามระดับชั้นเรียน

3) มีการประเมินผลทั้งระดับสถานศึกษา และระดับชาติ

4) จัดเกณฑ์การผ่านทั้งช่วงชั้นที่ 1, 2, 3, 4 และ ป. 1-3, ป. 4-6, ม.1-3, ม. 4-6

การศึกษาภาคบังคับ (จบได้) การศึกษาขั้นพื้นฐาน (จบได้)

- การพัฒนาศักยภาพของครู

เป็นหน้าที่ของสถานศึกษา โดยใช้ความร่วมมือของครูและสถาบันต่าง ๆ

- การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

1) ให้สถานศึกษามีหลักสูตรของตนเอง ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งหมด ประสบการณ์อื่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นทั้งรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดลักษณะที่พึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม

3) การสร้างหลักสูตร สนองตอบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และการเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา ปรับปรุงหลักสูตรไปตามความต้องการ และความจำเป็นตลอดเวลา การดำเนินการ กำหนดงานหลักที่สำคัญ คือ เป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติ การติดตามผลและรายงาน จัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น เป็นรายปี หรือรายภาค พร้อมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ กำหนดสาระการเรียนรู้ และผลที่คาดหวังให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ออกแบบการเรียนการสอนตามมาตรฐาน สาระการเรียนรู้ กำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต ตามช่วงชั้น แนวทางการจัดทำหลักสูตร จัดทำสาระของหลักสูตรโดยกำหนด ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ตามสาระและมาตรฐาน เวลาและ/หรือจำนวนหน่วยกิต คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม จัดให้มีการวัดและประเมินผลเป็นรายภาค/รายปี

ปัญหาและอุปสรรค

ในการดำเนินงานและการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีปัญหาและอุปสรรค พอสรุปได้ ดังนี้⁵⁶

1. ปัญหาด้านเนื้อหาและเวลาเรียน

1.1 เนื้อหาซ้ำซ้อนกับวิชาพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในวิชาบังคับ และเนื้อหาในภาคเรียนที่ 1 และที่ 2 คล้ายคลึงกันมาก

1.2 เนื้อหากำหนดไว้ 8 เรื่อง มากและยากลึกซึ้งเกินกว่าที่ครูจะรู้และเข้าใจ ทั้งกำหนดขอบข่ายได้ยาก เพราะคำอธิบายรายวิชาสั้นเกินไป

1.3 คาบเวลาที่กำหนดให้เรียนมากเกินไป

2. ปัญหาด้านผู้สอนและวิธีสอนผู้สอนไม่มีความลึกซึ้งที่จะสอน ทำให้ไม่มีความมั่นใจ

บุคลากรในหมวดวิชาสังคมมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ มีผลให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้สอน สอนด้วยความไม่สมัครใจ ขาดเทคนิคการสอนที่ดี

ผู้สอนเชื่อว่าพระสงฆ์สอนให้นักเรียนเกิดความศรัทธาและซาบซึ้งได้มากกว่า

ขาดวิทยากร ผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่น

ขาดผู้สอนที่มีทั้งความรู้ และความประพฤติที่ดีเป็นแบบอย่าง

ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนการสอน

3. ปัญหาด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน

ขาดหนังสือ และคู่มือการสอนพระพุทธศาสนาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน

4. ปัญหาด้านการบริหาร

ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ จึงพิจารณามอบหมายให้บุคลากรที่ขาดประสบการณ์มาสอน หรือไม่พิจารณาความดีความชอบให้เลื่อนขั้นเป็นกรณีพิเศษเหมือนผู้สอนวิชาอื่น ๆ

5. ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล

ผู้สอน ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการวัดผลและประเมินผล

อนึ่ง แม้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 จะไม่กล่าวถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในการจัดการศึกษาไว้โดยตรง แต่ก็มีกล่าวไว้ในส่วนของนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ มาตรการที่

⁵⁶สาคร อัมจักร, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย), 2545. หน้า 35

6 ว่า “ให้รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา ได้เรียนอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ” ในสังคมไทยการบรรพชาสามเณรและอุปสมบท ยังเป็นทางเลือกในการแสวงหาโอกาสทางการศึกษาและการอาชีพของคนจนในชนบทจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสรับการศึกษาสายสามัญศึกษา⁵⁷

ดังนั้น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ จึงเป็นเครื่องมือที่คืบหน้าหนึ่งในการที่จะชักจูงเด็กซึ่งอยู่ในวัยต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับให้มาบวชเป็นสามเณร และขณะเดียวกันต้องจัดให้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควบคู่กันไป โดยให้เทียบโอนผลการเรียนระหว่างโรงเรียนทั้งสองแผนก วิธีการเช่นนี้จะช่วยแก้ปัญหาคาราคาเผลนสามเณรที่จะเข้ามารับการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ด้วย

2.4 การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การบริหารมีขอบข่ายที่กว้างล้วนเป็นงานที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน และมีลักษณะงานที่สอดคล้องกัน แต่อาจแตกต่างกันบ้างตามระดับการศึกษา สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีหน้าที่จัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลิตบุคลากรไว้รับใช้งานพระศาสนา เพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป เป็นต้น ดังนั้น ขอบข่ายของการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงมีลักษณะเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงขอบข่ายการบริหารทั่วไปแล้ว ก็มีความสอดคล้องกับขอบข่ายการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอยู่หลายเรื่อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำขอบข่ายงานบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลมาเป็นแนวทางในการวิจัยการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง 4 ด้าน คือ

1. การบริหารวิชาการ
2. การบริหารงบประมาณ
3. การบริหารบุคลากร
4. การบริหารงานทั่วไป

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

2.3.1 การบริหารวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหาร การจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาคำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม ร่วมจากผู้มีส่วน ได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการบริหารวิชาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กล่าวถึงโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้าน งบประมาณ ด้านงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป การบริหารงานทั้ง 4 ด้านนี้ งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญหรือเป็นงานหลักของสถานศึกษาหรือ โรงเรียน

ชนเชศ คิตรงู้งเรื่อง กล่าวว่ การบริหารวิชาการ เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การบริหารวิชาการจึงเป็นหัวใจของ การบริหารโรงเรียน⁵⁸

อ้อยทิพย์ สุทธิเทพ กล่าวว่ การบริหารวิชาการ มีความสำคัญและเป็นหัวใจของการจัด การศึกษาในโรงเรียน เป็นงานหลักของผู้บริหารที่ต้องให้ความสนใจและปรับปรุงการเรียน การสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล⁵⁹

อภิรดี ชเนศวร กล่าวว่ การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เป็นงานที่ โรงเรียนต้องปฏิบัติเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุกๆ ด้าน เพราะวิชาการจะช่วย

⁵⁸ชนเชศ คิตรงู้งเรื่อง, “การประกันคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน : ประเภทสายสามัญ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ศิลปาคร), 2539, หน้า 56.

⁵⁹อ้อยทิพย์ สุทธิเทพ, “วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร,” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), 2543, หน้า 27.

พัฒนาสติปัญญาความนึกคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม ดังนั้น งานวิชาการจึงถือเป็นงานสำคัญอันหนึ่งของการบริหารการศึกษา⁶⁰

กิติมา ปรีดีติลลิก กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผลการศึกษามีคุณภาพในที่สุด ดังนั้น ไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ถือว่างานเหล่านั้นเป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการทั้งสิ้น⁶¹

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุง คุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร⁶²

อำภา บุญช่วย ที่กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือโรงเรียน การที่จะถือว่าสถาบันใดมีมาตรฐาน ก็มักเอาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารว่าจะเอาจริงเอาจังกับการบริหารงานวิชาการเพียงใด และบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียมการเพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อมอย่างทั่วถึงก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และเพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์⁶³

ภิญโญ สาร ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนว่า กิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพคือการบริหารงานวิชาการ

⁶⁰ อภิรดี ชเนศวร, “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร), 2536, หน้า 34.

⁶¹ กิติมา ปรีดีติลลิก, “การบริการและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น” (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์), 2532, หน้า 48.

⁶² ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารวิชาการ พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2543), หน้า 18

⁶³ อำภา บุญช่วย, “การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน” พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พรินติ้งเฮาส์, 2537), หน้า 39.

และงานวิชาการจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู เพราะผู้บริหารคือผู้นำทางวิชาการ ด้วยการทำงานร่วมกับครู ให้คำแนะนำประสานงานให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ⁶⁴

อุทัย บุญประเสริฐ ได้ชี้ให้เห็นว่า งานที่สำคัญของโรงเรียนคืองานวิชาการ ถ้าหากโรงเรียนดำเนินการผิดพลาด ก็น่าจะพิจารณาได้ว่าโรงเรียนนั้นประสบความล้มเหลว และถ้าโรงเรียนใดประสบความสำเร็จในการดำเนินการทางวิชาการ โรงเรียนนั้นก็สมควรได้รับการยกย่อง การบริหารงานวิชาการจึงนับได้ว่า มีบทบาทสำคัญสูงต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อการบริหารโรงเรียน⁶⁵

บุญพร้อม สุดใจ กล่าวว่า การบริหารงานด้านวิชาการ เป็นภารกิจหลักของการจัดการศึกษา ผลงานทางด้านวิชาการจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาว่าจัดการศึกษาบรรลุผลตามวัตถุประสงค์เพียงใด⁶⁶

สรูป ความสำคัญการบริหารวิชาการในโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เรียนที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ความหมายของการบริหารวิชาการ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ มีนักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ให้นิยามไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ภิญโญ สาร กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนทุกแห่ง คือการให้ความรู้ในด้าน

⁶⁴ภิญโญ สาร, “หลักการบริหารการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 32.

⁶⁵อุทัย บุญประเสริฐ, หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : เอส.ซี.เพรส, 2540), หน้า 34.

⁶⁶บุญพร้อม สุดใจ, “ปัญหาการบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547, หน้า 39.

วิชาการแก่ผู้เรียน มีผู้บริหารหรือครูใหญ่เป็นผู้นำทางวิชาการ โดยการทำงานร่วมกับครู ให้คำแนะนำ และประสานงานให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ⁶⁷

พงษ์ศักดิ์ อธิศิริเวทย์ กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหาร กิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การบริหารด้านการ จัดการเรียนการสอน การดำเนินงานด้านสื่อการเรียนการสอน การดำเนินงานห้องสมุด การวัดผล และประเมินผล ตลอดจนการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพบังเกิด คุณภาพทางวิชาการ อันจะนำไปสู่คุณภาพที่ดีของนักเรียนนักศึกษา⁶⁸

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหาร สถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน⁶⁹

สุวิมล เปลื้องกระโทก กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือแนวทาง ปฏิบัติด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู และของผู้เรียน โดยมุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา⁷⁰

กิตติศักดิ์ ชาญอักษร กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งปวง ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ ผู้เรียน

สนอง สุวรรณวงศ์ กล่าวว่า การบริหารวิชาการ เป็นการบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอนและการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง รับผิดชอบและเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ⁷¹

⁶⁷ ภิญ โย สาร, หลักการบริหารการศึกษา, อ่างแล้ว, หน้า 36.

⁶⁸ พงษ์ศักดิ์ อธิศิริเวทย์, “การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค, วิทยานิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร), 2538, หน้า 39.

⁶⁹ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, กรบริหารงานวิชาการ, อ่างแล้ว, หน้า 4

⁷⁰ สุวิมล เปลื้องกระโทก, “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” วิทยานิพนธ์ กรุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขต), 2546, หน้า 39.

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึงการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของโรงเรียน⁷²

สมชาย หิรัญกิตติ กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึงการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ คำาเรียนและอาคารสถานที่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน⁷³

สุรพันธ์ ยันต์ทอง ได้ให้ความหมายของงานวิชาการไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายรวมถึงการให้ข่าวสาร สถานการณ์ เงื่อนไข หรือกิจกรรมที่เหมาะสมที่เตรียมไว้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้⁷⁴

สรุป การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีทุกเรื่อง จะมุ่งเน้น การวางแผนการบริหารวิชาการ การวางแผนพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดทำหนดการสอน ตารางสอน ตารางเวลาเรียน การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาคุณภาพครู การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สื่อ เอกสารและสิ่งพิมพ์ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การติดตามตรวจสอบ วัดผลประเมินผลการบริหารวิชาการ

ขอบข่ายของการบริหารวิชาการ

เนื่องจากการบริหารวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายและมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องทำความเข้าใจถึงขอบข่ายของการดำเนินงานและภาระหน้าที่ของการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี ในเรื่องนี้ มีผู้ให้ทัศนะไว้หลายท่าน ดังนี้

⁷¹สนอง สุวรรณวงศ์, “การบริหารงานธุรการการเงินและพัสดุ สงขลา”, กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา, 2538), หน้า 14 .

⁷²บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, “การวิจัยเกี่ยวกับผู้บริหารการศึกษา” ในประมวลสารระชูดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540), หน้า 29.

⁷³สมชาย หิรัญกิตติ, “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ฉบับมาตรฐาน”, (กรุงเทพมหานคร : ดวงกมลสมัย, 2542), หน้า 77.

⁷⁴สุรพันธ์ ยันต์ทอง, “การบริหารโรงเรียน นวัตกรรม เทคนิค ประสบการณ์”, กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษาค้นคว้า, 2533), หน้า 14.

กัญญา สาร ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการว่าเป็นงานที่ควรครอบคลุมงานดังต่อไปนี้ คือ งานหลักสูตร ประมวลการสอน ตารางสอน อุปกรณ์การสอน แบบเรียน ห้องสมุด และการสอนแบบต่าง ๆ⁷⁵

สังัด อุทรานันท์ ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้⁷⁶

1. งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคล ได้แก่ งานจัดบุคลากร งานพัฒนาบุคลากร และงานบำรุงขวัญบุคลากร
2. งานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ งานพัฒนาหลักสูตร งานทำแผนการสอน งานจัดตารางสอน งานเลือกหนังสือและแบบเรียน และงานพัฒนาหลักสูตรสำหรับชุมชน
3. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ งานเตรียมการสอน งานพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนการสอน และงานนิเทศการเรียนการสอน
4. งานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานระเบียบนักเรียน งานห้องสมุด งานบริหารสื่อการสอน และงานแนะแนวการศึกษา
5. งานที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ งานข้อสอบ งานมาตรฐาน และคลังข้อสอบ งานวัดและประเมินผลการเรียน และงานประเมินโครงการ
6. งานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ งานการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน และงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

กิติมา ปรีดีคิลก ได้แบ่งขอบข่ายงานด้านวิชาการออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ คือ⁷⁷

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน
4. สื่อการสอน
5. การปรับปรุงการเรียนการสอน
6. การวัดผลและประเมินผล

อุทัย บุญประเสริฐ ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้⁷⁸

⁷⁵ กัญญา สาร, หลักการบริหารการศึกษา, อ่างแล้ว, หน้า 36.

⁷⁶ สังัด อุทรานันท์, "20 ปีงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา" ครูเชียงราย, ปีที่ 18 (ฉบับที่ 18 เดือน กุมภาพันธ์), หน้า 34.

⁷⁷ กิติมา ปรีดีคิลก, การบริหารงานและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, อ่างแล้ว, หน้า 58.

1. หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. การสอนและการพัฒนาคุณภาพการสอน
3. กิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมทางวิชาการ)
4. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุด
5. การวัดผลและการประเมินผล และมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน
6. การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาอาชีพครู

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้สรุปขอบข่ายของงานวิชาการไว้ 4 ด้าน คือ⁷⁹

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหา ที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่วัน/สัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

การจัดตารางสอน เป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ผู้เรียนแต่ละรายวิชา

การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด และครูอาจใช้หนังสืออื่นประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความก้าวหน้า ของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

⁷⁸ อุทัย บุญประเสริฐ, “หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน”, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พรินติ้งเฮาส์, 2540), หน้า 57.

⁷⁹ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, กรบริหารงานวิชาการ, อ้างแล้ว, หน้า 4

การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียน นักศึกษารู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และ โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียนนักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เพื่อช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาได้

4. การวัดผลและประเมินผล กระบวนการให้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบ และ วิเคราะห์ผลการเรียน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้⁸⁰

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การแนะแนวการศึกษา
- 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา
- 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว
- 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

⁸⁰สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กระทรวงศึกษาธิการ เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2539), หน้า 21.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกขอบข่ายการบริหารวิชาการและลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 15 ประการคือ⁸¹

1. การวางแผนการบริหารวิชาการ
2. การวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
4. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
5. การพัฒนาคุณภาพครู
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
7. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. การจัดหาสื่อ เอกสารและสิ่งพิมพ์
9. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
10. การนิเทศการศึกษา
11. การแนะแนวการศึกษา
12. การทำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
13. การเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการแก่ บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
14. การส่งเสริมและการสนับสนุนงานวิชาการแก่ บุคคล ครอบครั้ว องค์กรหน่วยและสถาบันอื่น
15. การติดตาม ตรวจสอบ วัดผล ประเมินผลการบริหารงานวิชาการการนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง

กมล ธิโสภา จำแนกขอบข่ายการบริหารวิชาการและลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 7 ประการคือ⁸²

- 1 การพัฒนาหลักสูตร
- 2 การจัดแผนการเรียน
- 3 การจัดตารางเรียน
- 4 การจัดครูเข้าสอน

⁸¹สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, มาตรฐานการศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สืบสานพุทธศาสน์,2546), หน้า 63.

⁸²กมล ธิโสภา, “การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2525), หน้า 82.

5 การจัดกลุ่มการเรียน

6 การจัดสอนซ่อมเสริม

7. การประเมินผลการเรียน

กรมสามัญศึกษา จำแนกขอบข่ายการบริหารวิชาการและลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 9 ประการคือ⁸³

1. การทำแผนบริหารวิชาการ

2. การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ

3. การจัดกลุ่มการเรียน

4. การจัดตารางสอน

5. การจัดครูสอนแทน

6. การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

7. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

8. การจัดกิจกรรมสร้างเสริมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

9. การวัดผลประเมินผล

สรุป ขอบข่ายการบริหารวิชาการ หมายถึง การวางแผนการบริหารวิชาการการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวิจัยค้นคว้าการตรวจเยี่ยมและการนิเทศ การปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ ชุมชน องค์กรการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและการสนับสนุนงานวิชาการแก่ บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การติดตามตรวจสอบ การวัดผลประเมินผลการบริหารงานวิชาการ การนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุง

2.3.2 การบริหารงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้จากงบประมาณจัดการศึกษาของคณะสงฆ์อยู่ในปัจจุบันของสำนักงานพระพุทธศาสนาในส่วนงานพัฒนาการศาสนศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งใน 6 แผนงานตามภาระหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่

⁸³กรมสามัญศึกษา, “คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546), หน้า 32.

แผนงานบริหารการศึกษา การบริหารการปกครอง การบริหารการเผยแพร่ การบริหารการสาธารณสงเคราะห์ การบริหารการสาธารณูปการ การบริหารการศึกษาสงเคราะห์

การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแก่สำนักงานเรียน/สำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการ ดังนี้⁸⁴

- 1.เงินอุดหนุนนักเรียน อุดหนุนตามจำนวนผู้ที่เข้าสอบปีละ 900 บาทต่อรูป
2. เงินอุดหนุนธรรมศึกษา อุดหนุนตามจำนวนผู้ที่สอบได้ปีละ 80 บาทต่อคน
- 3.เงินอุดหนุน ประโยค ป.ธ.1-2,3 อุดหนุนผู้ที่สอบได้ปีละ 3,000 บาทต่อรูป ผู้ที่เข้าสอบปีละ 1,000 บาทต่อรูป ผู้เรียนที่ส่งสอบปีละ 500 บาทต่อรูป
4. เงินอุดหนุนประโยค ป.ธ.4-6 อุดหนุนผู้ที่สอบได้ปีละ 4,000 บาทต่อรูป ผู้ที่เข้าสอบปีละ 1,500 บาทต่อรูป ผู้เรียนที่ส่งสอบปีละ 500 บาทต่อรูป
5. เงินอุดหนุนประโยค ป.ธ.7-9 อุดหนุนผู้ที่สอบได้ปีละ 5,000 บาทต่อรูป ผู้ที่เข้าสอบปีละ 2,000 บาท ต่อรูป ผู้เรียนที่ส่งสอบปีละ 500 บาทต่อรูป
6. เงินอุดหนุนครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ได้ปีละ 12,000 บาท/รูป
7. เงินอุดหนุนครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้ปีละ 18,000 บาท/รูป
8. เงินอุดหนุนทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย ผู้สอบผ่านชั้นป.ธ.5 ทุนละ 6,000 บาท
9. เงินอุดหนุนทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทยผู้สอบผ่านชั้นป.ธ.6 ทุนละ 8,000 บาท
10. เงินอุดหนุนทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทยผู้สอบผ่านชั้นป.ธ.7 ทุนละ 12,000 บาท
11. เงินอุดหนุนทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทยผู้สอบผ่านชั้นป.ธ.8 ทุนละ 16,000 บาท

นักเศรษฐศาสตร์จะมองงบประมาณ ในลักษณะของการมุ่งใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุด นักบริหารจะมองงบประมาณในลักษณะของกระบวนการหรือการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การงบประมาณของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีสาระที่สำคัญที่ควรจะได้ศึกษาดังต่อไปนี้

⁸⁴ กองศาสนศึกษา สำนักงานงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา), 2542), หน้า 12

ความสำคัญการบริหารงบประมาณ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ กล่าวว่าการบริหารงบประมาณ เป็นการบริหารการเงินและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่าย การวางแผนเกี่ยวกับการเงิน การจ่ายและการควบคุมเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามระเบียบและหลักเกณฑ์⁸⁵

หวน พินธุพันธ์ กล่าวว่าการบริหารงบประมาณ เป็นการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการควบคุมเงินของโรงเรียน รวมทั้งการจัดหารายได้จากกิจกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน⁸⁶

นิพนธ์ กินาวงศ์ กล่าวว่าการบริหารงบประมาณ เป็นการบริหารที่เกี่ยวข้องกับเงิน เช่น การวางแผนการเงิน การรับเงิน การเบิกจ่าย การทำบัญชีตลอดถึงการควบคุมและการตรวจสอบเกี่ยวกับการเงินของโรงเรียนเพื่อป้องกันการทุจริตต่าง ๆ⁸⁷

สรุป ความสำคัญการบริหารงบประมาณในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กัน และเกี่ยวข้องกับการบริหารทุก ๆ ด้าน เพราะการบริหารงบประมาณเป็นตัวช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียนและทั้งเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานและคุณภาพของการจัดการศึกษาด้วย ดังนั้น ผู้บริหารต้องยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และผลงานเป็นหลัก เพื่อผลประโยชน์และคุณภาพต่อผู้เรียน

ความหมายการบริหารงบประมาณ

สนอง สุวรรณวงศ์ ให้คำจำกัดความไว้ว่า งบประมาณคือ แผนเบ็ดเสร็จซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการกะประมาณบริการ กิจกรรม โครงการ และค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนในการดำเนินงานให้บรรลุผลตามแผน⁸⁸

⁸⁵เอกชัย กี่สุขพันธ์, “หลักการบริหารสถานศึกษาทั่วไป”, (กรุงเทพมหานคร : องค์กรศิลปกรรมการพิมพ์, 2527), หน้า 97.

⁸⁶หวน พินธุพันธ์, “การบริหารโรงเรียน”, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2528), หน้า 63.

⁸⁷นิพนธ์ กินาวงศ์, “หลักบริหารการศึกษา”, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : องค์กรศิลปกรรมการพิมพ์, 2526), หน้า 78.

⁸⁸สนอง สุวรรณวงศ์, “การบริหารงานธุรการการเงินและพัสดุ”, (สงขลา : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา, 2538), หน้า 47 .

ไตรณรงค์ สัจพันธ์โรจน์ กล่าวว่า การบริหารงบประมาณหมายถึง การวางแผนการเงิน การทำบัญชี การรับ การเบิกจ่าย การควบคุมเกี่ยวกับการเงินตลอดถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน⁸⁹

สุทธิ ทองประเสริฐ กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับการเงิน การจัดเตรียมใบเสร็จเงิน การเก็บหลักฐานการเงิน การรับเงินการดูแลรักษาเงินสดให้ถูกต้องเพื่อส่งมอบกรมการเก็บรักษาเงิน การตรวจสอบใบสำคัญและหลักฐานรับจ่ายเงินทุกประเภท⁹⁰

สรุป การบริหารงบประมาณ หมายถึง การวางแผนบริหารงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เช่น เงินบริจาค มูลนิธิหรือองค์กรต่างๆ การทำหลักฐานเบิกจ่ายเงิน การบริหารพัสดุ การติดตาม ตรวจสอบ การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงในการดำเนินงานขององค์กรสถานศึกษาให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายที่วางไว้

ขอบข่ายการบริหารงบประมาณ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกขอบข่ายการบริหารงบประมาณที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 8 ประการคือ⁹¹

1. การวางแผนบริหารงบประมาณ
2. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
3. การจัดสรรงบประมาณ
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
5. การทำหลักฐานเบิกจ่ายเงิน
6. การบริหารพัสดุ
7. การติดตาม ตรวจสอบ การวัดผลประเมินผลการบริหารงบประมาณ
8. การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง

⁸⁹ไตรณรงค์ สัจพันธ์โรจน์, “ทฤษฎีการบริหารงบประมาณแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์,2543), หน้า 44.

⁹⁰สุทธิ ทองประเสริฐ, “ทฤษฎีการบริหาร”, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์อภิชชาติการพิมพ์, 2533), หน้า 81.

⁹¹สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “ธรรมนูญโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาแห่งชาติ,2546), หน้า 21-22.

ประสพ ชั้นอินทร์งาม จำแนกขอบข่ายการบริหารงบประมาณที่ต้องปฏิบัติใน โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 8 ประการคือ⁹²

1. การจัดทำแผนงบประมาณ
2. การบริหารงบประมาณ
3. การโอนงบประมาณและรายจ่าย
4. การควบคุมงบประมาณ
5. เงินสวัสดิการและค่าตอบแทน
6. เงินนอกงบประมาณ
7. การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลงบประมาณ
8. การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง

กรมสามัญศึกษา จำแนกขอบข่ายการบริหารงบประมาณที่ต้องปฏิบัติใน โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 10 ประการคือ⁹³

1. การวางแผนบริหารงบประมาณ
2. การทำแผนเสนอของบประมาณ
3. ทำหลักฐานการเงินและบัญชี
4. การรับเงิน
5. การเบิกจ่ายเงิน
6. การจัดซื้อ จัดจ้าง
7. การทำบัญชีและทะเบียนพัสดุ
8. บำรุงรักษาและปรับปรุงพัสดุ
9. การระดมทรัพยากร
10. การวัดผล ประเมินผล

อนันต์ เกตุวงศ์ ได้จำแนกกระบวนการงบประมาณเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อการใช้จ่ายตามแผนงาน
- 2.การจัดสรรเงินให้ตามหน่วยงาน

⁹²ประสพ ชั้นอินทร์งาม, “การบริหารงบประมาณ”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2539), หน้า 3.

⁹³กรมสามัญศึกษา, “คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล”, (กรุงเทพมหานคร : กองศาสนศึกษา, 2543), หน้า 41.

3.การบริหารงบประมาณ คำนึงงาน ใช้จ่ายเงินตามแผน^{๑๔}

สรุป ขอบข่ายการบริหารงบประมาณส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันซึ่งประกอบด้วย การวางแผนบริหารงบประมาณ การจัดทำเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ เงินสวัสดิการและค่าตอบแทน การระดมทรัพยากร และการลงทุน เพื่อการศึกษาการบริหารการเงิน การเบิกจ่ายเงิน การจัดซื้อ จัดจ้าง การทำบัญชีและทะเบียนพัสดุ การควบคุมงบประมาณ การติดตาม ตรวจสอบ วัตถุประสงค์ ประเมินผลการบริหารงบประมาณ การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง ขอบข่ายเหล่านี้ ถือว่าเป็นงานหลักสำหรับผู้บริหารงบประมาณ

2.3.3 การบริหารบุคลากร

การบริหารบุคลากร หรือการจัดการเกี่ยวกับบุคคล หมายถึง การใช้คนให้ทำงานให้ได้ผลดีที่สุด ภายในเวลาสั้นที่สุดสิ้นเปลืองเงินทองและวัสดุน้อยที่ ในขณะที่เดียวกันคนที่ทำงานนั้นมีความสุข มีความพอใจที่จะให้ผู้บริหารใช้ พอใจที่จะทำตามที่ผู้บริหารต้องการ

การบริหารงานบุคคลหรือการจัดการเกี่ยวกับบุคคล หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสรรหาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้าปฏิบัติงานในองค์การได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้วยการบำรุงรักษาเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ตลอดจนดูแลให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

การจัดการเกี่ยวกับบุคคลเป็นกระบวนการที่สำคัญมากอย่างหนึ่งสำหรับผู้บริหาร ผู้บริหารที่หวังความสำเร็จในการบริหารงาน จะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ วิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานอยู่เสมอ ฉะนั้น การบริหารบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีจะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับบุคคลและเกณฑ์การประเมินผลงานของครูสอนด้วย

ความสำคัญการบริหารบุคลากร

พินัส หันนาคินท์ กล่าวว่า การบริหารบุคลากร เป็นการใช้คนให้ทำงานได้ดีที่สุดในระยะเวลาอันสั้นที่สุด สิ้นเปลืองเงินและวัสดุน้อยที่สุด และให้คนทุกคนมีความสุขและมีความพอใจในการทำงานมากที่สุด การบริหารบุคลากรเป็นเรื่องซับซ้อนยิ่ง เพราะคนนั้นเป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์ มีความต้องการมีรัก โลภ โกรธ หลง ฯลฯ แตกต่างกันไปตามลักษณะและสถานะของแต่ละคน ไม่สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ได้

^{๑๔}อนันต์ เกตุวงศ์, “หลักและแนวคิดการวางแผน”, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 21.

ตายตัว เพราะฉะนั้นถ้าผู้บริหารไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารบุคลากรที่ถูกต้องแล้ว จะทำให้การใช้บุคลากรในองค์กรไม่มีประสิทธิภาพและเกิดความขัดแย้งขึ้นได้⁹⁵

สุกิจ จุลละนันท์ กล่าวว่า การบริหารบุคลากร เป็นการสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรมี ประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริหารบุคลากรจะส่งผลกระทบต่อส่วนต่างๆ ขององค์กรและนำไปสู่การบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์กรในที่สุด⁹⁶

กิตติมา ปรีดีคิลก กล่าวว่า การบริหารบุคลากร เป็นการใช้ปัจจัยต่าง ๆ ในการบริหารไม่ว่า จะเป็น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เทคนิคการจัดการ หรือเครื่องจักรกลก็ตาม คนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เพราะปัจจัยอื่น ๆ จะดำเนินไปได้ด้วยดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคนทั้งสิ้นถ้าจัดสรรหาบุคลากรที่ไม่มี ความรู้ความสามารถมาปฏิบัติงาน ผลของงานก็ไม่สำเร็จเท่าที่ควร⁹⁷

สรุป การบริหารบุคลากร จะเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพ คุณภาพ และความรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กร การศึกษาทั้งนั้น หากบุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรการศึกษามีประสิทธิภาพแล้ว ปัญหาอื่น ๆ แทบจะหมดไป สภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ ไม่ว่าปัญหาคาด คนทำงาน บุคลากรทำงานไม่มีประสิทธิภาพ มีการนัดหยุดงานต่าง ๆ ล้วนแต่มีสาเหตุมาจากคน ทั้งนั้น ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถและเข้าใจหลักการบริหารบุคลากร เป็นอย่างยิ่ง จึงจะช่วยพัฒนาองค์กรการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า

ความหมายการบริหารบุคลากร

สุกิจ จุลละนันท์ กล่าวว่า การบริหารบุคลากร เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผน นโยบาย การวางแผน โครงการ ระเบียบและวิธีดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มี ประสิทธิภาพและปริมาณเพียงพอ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์⁹⁸

⁹⁵พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช), 2524), หน้า 24.

⁹⁶สุกิจ จุลละนันท์, “หลักบริหาร” (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการปกครอง, 2512), หน้า 124.

⁹⁷กิตติมา ปรีดีคิลก, “การบริการและนิเทศการศึกษาเบื้องต้น”, อ้างแล้ว, หน้า 40.

⁹⁸สุกิจ จุลละนันท์, “หลักบริหาร”, อ้างแล้ว, หน้า 14.

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า การบริหารบุคลากร เป็นการจัดการเกี่ยวกับบุคลากร นับตั้งแต่การจัดสรรหาบุคลากรเข้ามาทำงาน การดูแลรักษา จนกระทั่งพ้นจากองค์กรหรือหน่วยงาน⁹⁹

สรุป หมายถึง การวางแผนบริหารบุคลากร การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การสรรหาครู การมีวินัยและการรักษาวินัยในการสอน การสร้างขวัญและให้กำลังใจ การพิจารณาเลื่อนสมณศักดิ์ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในการสอน การประเมินผลและวัดผลการบริหารบุคลากร การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงบุคลากร

ขอบข่ายการบริหารบุคลากร

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกขอบข่ายการบริหารบุคลากร สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 7 ประการคือ¹⁰⁰

1. การวางแผนบริหารบุคคล
2. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
3. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
4. การมีวินัยและการรักษาวินัย
5. การสร้างขวัญและให้กำลังใจ
6. การประเมินผลและวัดผลการบริหารบุคลากร
7. การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงบุคลากร

ศรีธร สุวรรณ จำแนกขอบข่ายการบริหารบุคลากรที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 8 ประการคือ¹⁰¹

- 1 การวางแผนกำลังคนหรือการจัดอัตรากำลังคน
- 2 การรับบุคลากรเข้าทำงานเมื่อโรงเรียนมีตำแหน่ง
- 3 การคัดเลือกบุคลากร
- 4 การนำบุคลากรเข้าสู่งาน

⁹⁹สมพงษ์ เกษมสิน, “การบริหารงานบุคคลแผนใหม่” (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2517), หน้า 6.

¹⁰⁰สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “เทียบสถิติ-ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546), หน้า 14.

¹⁰¹ศรีธร สุวรรณ, “การจัดองค์กรในโรงเรียนและการจัดการ, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541,) หน้า 25.

5 การพัฒนาบุคลากร

6 การประเมินบุคลากร

7 การตอบแทนบุคลากรในรูปของเงินเดือน ค่าจ้าง ฯลฯ

8 การสร้างสภาพความมั่นคงในการทำงาน

สมพงษ์ เกษมสิน จำแนกขอบข่ายการบริหารบุคลากรที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ไว้ 5 ประการคือ¹⁰²

1. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบและอำนาจในการดำเนินงานให้แก่บุคลากรแต่ละคน
2. กำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานให้เป็นที่เข้าใจแก่บุคลากรทุกคน
3. การทำงานให้บุคลากรรักอาชีพและองค์กรของตนเอง
4. การปกครองให้ทุกคนได้รับความสุข ความเป็นธรรม ความเสมอภาค
5. การรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรทุกฝ่าย

กรมสามัญศึกษา จำแนกขอบข่ายการบริหารบุคลากรที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ไว้ 7 ประการคือ¹⁰³

1. การทำแผนบริหารบุคลากร
2. การพัฒนาบุคลากร
3. การจัดสรรหาบุคลากร
4. การสร้างขวัญและให้กำลังใจ
5. การมอบหมายงานตามความสามารถ
6. การถอดถอนและบรรจุแต่งตั้ง
7. ติดตามตรวจสอบและประเมินผล

สรุป ขอบข่ายการบริหารบุคลากร คือ การวางแผนบริหารบุคลากรการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและอำนาจในการดำเนินงานให้แก่บุคลากรแต่ละคน กำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานให้เป็นที่เข้าใจแก่บุคลากรทุกคน การทำงานให้บุคลากรรักอาชีพและองค์กรของตนเอง ปกครองให้ทุกคนได้รับความสุข ความเป็นธรรม ความเสมอภาค และภราดรภาพ การพัฒนาบุคลากร การตอบแทนบุคลากรในรูปของเงินเดือน ค่าจ้าง การสร้างสภาพความมั่นคงในการทำงาน การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการ

¹⁰²สมพงษ์ เกษมสิน, “การบริหารงานบุคคลแผนใหม่”, อ้างแล้ว, หน้า 6.

¹⁰³กรมสามัญศึกษา “คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล”, อ้างแล้ว, หน้า 6.

ปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การบำรุงขวัญกำลังใจ การประเมินผลและวัดผลการบริหารบุคคล การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง

2.3.4 การบริหารงานทั่วไป

ความสำคัญการบริหารงานทั่วไป

กรมสามัญศึกษา กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทและหลักการในการประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล¹⁰⁴

ฉัตรชัย อรุณนันท์ กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางและมีความสำคัญมากต่อหน่วยงานการศึกษาหรือโรงเรียน เปรียบเสมือนเป็นหัวใจของโรงเรียนที่เดียว เพราะการบริหารงานทั่วไปทุก ๆ ด้าน เป็นการตอบสนองความต้องการของครูและนักเรียนที่ทำการเรียนการสอนในโรงเรียนทั้งนั้น จุดมุ่งหมายของการบริหารทั่วไปก็เพื่อสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ ให้มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีหรือวิชาการที่ทันสมัยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นการบริหารงานทั่วไป จะได้ผลดีมีประสิทธิภาพประการใดนั้น ก็ต่อเมื่อผู้บริหารและครูอาจารย์ให้ความสำคัญแก่การบริหารงานทั่วไปและเข้าใจในขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไป ตระหนักถึงหน้าที่ของการบริหารงานทั่วไปในโรงเรียนอย่างถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน¹⁰⁵

สรุป ความสำคัญการบริหารงานทั่วไป มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการบริหารงานทุก ๆ ด้านในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียน ให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของนโยบายหน่วยงานการศึกษา ทั้งเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานและคุณภาพของการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารควร

¹⁰⁴ กรมสามัญศึกษา “คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล” อ่างแล้ว, หน้า 6.

¹⁰⁵ ฉัตรชัย อรุณนันท์, “หลักการบริหารการศึกษา,” (พินิจ โลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พินิจ โลก, 2524, หน้า 24.

ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารงานทั่วไป เพื่อประโยชน์ของนักเรียนให้มากที่สุด

ความหมายการบริหารงานทั่วไป

กรมสามัญศึกษา กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นการบริหารงานทุก ๆ ด้าน เช่น การวางแผน การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การจัดองค์กร การควบคุมบังคับบัญชา การสั่งการ การมอบหมายงาน การวัดและประเมินผลงาน¹⁰⁶

กรมสามัญศึกษา กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นการวางแผนบริหารงานทั่วไป การดำเนินงานธุรการ การเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนาระบบเครือข่ายการศึกษา การจัดการระบบการบริหารและพัฒนาระบบงานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนนักเรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษ การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ประสานงานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น การจัดการระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น ๆ การติดตาม ตรวจสอบ วัดผล ประเมินผลการบริหารงานทั่วไป การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง¹⁰⁷

สรุป การบริหารงานทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องของการจัดระบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี การดำเนินงานธุรการ การให้บริการ งานสารบรรณ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำทะเบียนนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษา การประชาสัมพันธ์การศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนและประสานงาน การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน วัดผลประเมินผลการบริหารงานทั่วไป

¹⁰⁶ กรมสามัญศึกษา, “คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล” อ้างแล้ว, หน้า 6.

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน.

ขอบข่ายการบริหารงานทั่วไป

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกขอบข่ายการบริหารงานทั่วไป สำหรับ
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไว้ 15 ประการคือ¹⁰⁸

1. การวางแผนบริหารงานทั่วไป
2. การดำเนินงานธุรการ
3. การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม
4. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. การพัฒนางานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
8. การจัดทำสำมะโนนักเรียน
9. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
10. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
11. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษานอกคณ ชุมชน องค์กร
หน่วยงานและสถาบันอื่น
12. งานบริการสาธารณะและการอำนวยความสะดวก
13. การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน
14. การติดตาม ตรวจสอบ วัดผล ประเมินผลการบริหารงานทั่วไป
15. การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง

กรมสามัญศึกษา จำแนกขอบข่ายการบริหารทั่วไปที่ต้องปฏิบัติใน โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้
13 ประการคือ¹⁰⁹

1. การกำหนดนโยบายและเป้าหมาย โรงเรียน
2. การจัดองค์กร
3. กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ

¹⁰⁸ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “ธรรมนูญโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”, อ้างแล้ว, หน้า 21,22.

¹⁰⁹ กรมสามัญศึกษา “คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล”, อ้างแล้ว, หน้า 6.

4. การดำเนินธุรการ
5. การพัฒนาระบบสารสนเทศ
6. การดูแลอาคารสถานที่
7. การส่งเสริมและประสานงานการศึกษา ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
8. การส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน
9. การทำทะเบียนนักเรียน
10. การประชาสัมพันธ์
11. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
12. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
13. การประเมินผลงานการบริหารงานทั่วไป

สรุป ขอบข่ายการบริหารงานทั่วไป ตามที่นักการศึกษาและนักบริหารการศึกษาจำแนกไว้ นั่นคือ การวางแผนบริหารทั่วงานไป การจัดองค์กร การดำเนินธุรการการพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนการจัดทำสำมะโนนักเรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษา ในระบบนอกกระบบ และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมงานกิจการนักเรียนการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาแก่ชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาการประสานงานกับเขตพื้นที่ การศึกษาและหน่วยงานอื่น การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงานงานบริการสาธารณะ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น ๆ การติดตาม ตรวจสอบ วัดผล ประเมินผลการบริหารงานทั่วไป การนำผล การประเมินมาพัฒนาและปรับปรุง

2.5 สภาพพื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

2.4.1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ทั้งหมด 17 โรง ดังนี้

1. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีวิชัยวนาราม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 366 หมู่ - วัดศรีวิชัยวนาราม ถนน เลข-เชียงคาน ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42000 โทรศัพท์ 042 812802 ชื่อผู้บริหาร พระครูปริยัตยาทร อายุ 49 ปี พรรษา 29 วัดศรีวิชัยวนาราม ถนน เลข-เชียงคาน ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา

นักรรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 3 ประโยค ปริญาโท ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 7 รูป¹¹⁰

2. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีบุญเรือง สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 257 หมู่ - วัดศรีบุญเรือง ถนนเจริญรัฐ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42000 โทรศัพท์ 042 832158 ชื่อผู้บริหาร พระราชวิราภรณ์ อายุ 78 ปี พรรษา 58 วัดศรีบุญเรือง ถนนเจริญรัฐ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา นักรรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 7 ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากรสายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 7 รูป¹¹¹

3. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุททาวาส สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 253/7 หมู่ - วัดศรีสุททาวาส ถนนวิสุทธิเทพ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42000 โทรศัพท์ 042 812924 ชื่อผู้บริหาร พระครูกิตติสารสุนนท์ อายุ 60 ปี พรรษา 40 วัดศรีสุททาวาส ถนนวิสุทธิเทพ ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา นักรรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 4 ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากรสายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 7 รูป¹¹²

4. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดวังสะพุงพัฒนาราม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 158 หมู่ 5 วัดวังสะพุงพัฒนาราม ถนนภูมิวิถี ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42130 โทรศัพท์ 042 841647 ชื่อผู้บริหาร พระครูสิริมังคโลภาส อายุ 61 ปี พรรษา 39 วัดวังสะพุงพัฒนาราม ถนนภูมิวิถี ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

¹¹⁰โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีวิชัยนาราม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดศรีวิชัยนาราม, 2554), หน้า 2

¹¹¹โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีบุญเรือง, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีบุญเรือง , 2554), หน้า 2

¹¹²โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุททาวาส, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุททาวาส, 2554), หน้า 2

วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 3 ประโยค ปริยญาโท ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 7 รูป¹¹³

5. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีบุญเรือง สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 345 หมู่ 10 วัดศรีบุญเรือง ถนนภูมิวิถี ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42130 โทรศัพท์ 042 841077 ชื่อผู้บริหาร พระไพโรจน์ธรรมภรณ์ อายุ 69 ปี พรรษา 49 วัดศรีบุญเรือง ถนนภูมิวิถี ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 4 ประโยค ปริยญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูปครูผู้สอน 7 รูป¹¹⁴

6. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดสันติวนาราม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 381 หมู่ 1 วัดสันติวนาราม ถนนมะลิวัลย์ ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42110 โทรศัพท์ 042 821308 ชื่อผู้บริหาร พระครูปริยัติธรรมโกศล อายุ 62 ปี พรรษา 19 วัดสันติวนาราม ถนนมะลิวัลย์ ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 3 ประโยค ปริยญาโท ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูปครูผู้สอน 7 รูป¹¹⁵

7. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดพระราม 9 (สำนักสงฆ์ถ้ำลาวดี) สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 159 หมู่ 6 วัดพระราม 9 (สำนักสงฆ์ถ้ำลาวดี) ถนนเลข - หล่มสัก ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42180 โทรศัพท์ 042 871145 ชื่อผู้บริหาร พระมหาบุญกว้าง กุศตวณฺโณ อายุ 35 ปี พรรษา 13 วัดพระราม 9 (สำนักสงฆ์ถ้ำลาวดี) ถนนมะลิวรรณ ตำบล

¹¹³โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดวังสะพุงพัฒนาราม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดวังสะพุงพัฒนาราม, 2554), หน้า 2

¹¹⁴โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีบุญเรือง, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดศรีบุญเรือง, 2554), หน้า 2

¹¹⁵โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดสันติวนาราม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดสันติวนาราม, 2554), หน้า 2

โพนสูง อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย วุฒิกการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 8 ประโยค
 ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 7 รูป¹¹⁶

8. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโพนชัย สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 85 หมู่ 3 วัดโพนชัย
 ถนนแก้วอาสา ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42120 โทรศัพท์
 042 892358 ชื่อผู้บริหาร พระครูศรีรัตนาลังการ อายุ 41 ปี พรรษา 21 วัดโพนชัย ถนน
 แก้วอาสา ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย วุฒิกการศึกษา นักธรรมชั้นเอก
 เปรียญธรรม 6 ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹¹⁷

9. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีภูเรือ สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 63 หมู่ 2 วัดศรีภูเรือ
 ถนนเลข - หล่มสัก ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42160
 โทรศัพท์ 042 899591 ชื่อผู้บริหาร พระสราวุฒย์ ปญญาวุฑฒโต อายุ 30 ปี พรรษา 9 วัดศรีภูเรือ
 ถนนเลข - หล่มสัก ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย วุฒิกการศึกษา นักธรรมชั้นเอก
 เปรียญธรรม - ประโยค ปริญาโท ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹¹⁸

10. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดลาดปู่ทรงธรรม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 249 หมู่ 2
 วัดลาดปู่ทรงธรรม ถนนท่าลี่-อาฮี ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42140
 โทรศัพท์ 042 889808 ชื่อผู้บริหาร พระมหาแสง อภิบุญโญ อายุ 44 พรรษา 24 วัดลาดปู่
 ทรงธรรม ถนนท่าลี่-อาฮี ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42140 วุฒิ

¹¹⁶โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดพระราม 9 (สำนักสงฆ์ถ้ำลาวคี), วารสารเพื่อการ
 ประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนก
 บาลีวัดพระราม 9(สำนักสงฆ์ถ้ำลาวคี), 2554), หน้า 2

¹¹⁷โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโพนชัย, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปี
 การศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดโพนชัย, 2554),
 หน้า 2

¹¹⁸โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีภูเรือ, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปี
 การศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดศรีภูเรือ, 2554),
 หน้า 2

การศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 5 ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹¹⁹

11. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดจันทรงยี สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 112 หมู่ 4 วัดจันทรงยี ถนนศรีสงคราม ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42130 โทรศัพท์ 042 841200 ชื่อผู้บริหาร พระอคุลย์ สีลโร อายุ 34 ปี พรรษา 13 วัดจันทรงยี ถนนศรีสงคราม ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม - ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูปครูผู้สอน 2 รูป¹²⁰

12. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดถิ่นฐานรังสิต สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 117 หมู่ 7 วัดถิ่นฐานรังสิต ถนนมะลิวรรณ ตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42180 โทรศัพท์ 042 871164 ชื่อผู้บริหาร พระครูสมุห์คมสันต์ สมนิธมโฆ อายุ 29 ปี พรรษา 9 วัดถิ่นฐานรังสิต ถนนศรีสงคราม ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม - ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูปครูผู้สอน 2 รูป¹²¹

13. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดขามชุม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 88 หมู่ 9 วัดขามชุม ถนน - ตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42190 โทรศัพท์ 087 2226310 ชื่อผู้บริหาร พระครูปัญญาสารกิจ อายุ 49 ปี พรรษา 19 วัดขามชุม ถนน

¹¹⁹โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดลาดปู่ทรงธรรม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดลาดปู่ทรงธรรม, 2554), หน้า 2

¹²⁰โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดจันทรงยี, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดจันทรงยี, 2554), หน้า 2

¹²¹โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดถิ่นฐานรังสิต, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดถิ่นฐานรังสิต, 2554), หน้า 2

- ตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย วุฒิกการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม - ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹²²

14. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุวรรณาราม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 101 หมู่ 15 วัดศรีสุวรรณาราม ถนน - ตำบลผาน้อย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42130 โทรศัพท์ 042 843752 ชื่อผู้บริหาร พระครูสุธรรมมาภินันท์ อายุ 61 ปี พรรษา 39 วัดศรีสุวรรณาราม ถนน - ตำบลผาน้อย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย วุฒิกการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม - ประโยค มัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹²³

15. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดเอราวัณพัฒนาราม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 568 หมู่ 13 วัดเอราวัณพัฒนาราม ถนนเอราวัณ - นาค้าง ตำบลผาอินทร์แปลง อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42220 โทรศัพท์ 042 853107 ชื่อผู้บริหาร พระครูภูภิธรรมนิเทศ์ อายุ 62 ปี พรรษา 39 วัดเอราวัณพัฒนาราม ถนนเอราวัณ - นาค้าง ตำบลผาอินทร์แปลง อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย วุฒิกการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม - ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹²⁴

16. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีภูกระดิ่งพัฒนาราม สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 211 หมู่ที่ 10 วัดศรีภูกระดิ่งพัฒนาราม ถนน - ตำบลภูกระดิ่ง อำเภอภูกระดิ่ง จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42180 โทรศัพท์ 042 871164 ชื่อผู้บริหาร พระครูปริยัติวิจิตรคุณ อายุ 62 ปี พรรษา 29 วัดศรีภูกระดิ่งพัฒนาราม ถนน - ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดิ่ง จังหวัดเลย

¹²²โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดขามชุม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดขามชุม ,2554), หน้า 2

¹²³โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุวรรณาราม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุวรรณาราม, 2554), หน้า 2

¹²⁴โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดเอราวัณพัฒนาราม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดเอราวัณพัฒนาราม, 2554), หน้า 2

วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 5 ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹²⁵

17. โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีหนองหิน สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 47 หมู่ 10 วัดศรีหนองหิน ถนนมะลิวรรณ ตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42190 โทรศัพท์ 042 852155 ชื่อผู้บริหาร พระครูวีรวงศ์วิวัฒน์ อายุ 61 ปี พรรษา 39 วัดศรีหนองหิน ถนนมะลิวรรณ ตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย วุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม 4 ประโยค ปริญาตรี ข้อมูลบุคลากร สายผู้บริหาร 3 รูป ครูผู้สอน 2 รูป¹²⁶

2.4.2 สภาพปัญหา

การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ดังมีข้อสรุปสาระสำคัญๆ ต่อไปนี้¹²⁷

1) ด้านหลักสูตร

เนื้อหาสาระ เก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน จึงควรปรับปรุงภาษาที่ใช้ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย จัดระบบเนื้อหาให้ง่ายต่อการเข้าใจ มีคำอธิบายให้ชัดเจน ควรจัดเกล้าสำนวนต่างๆ ให้ทันสมัย และควรเพิ่มวิชาการทางโลก เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้หลากหลาย มีความแตกฉาน สามารถเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ และมีความสนใจอยากเรียนมากยิ่งขึ้น

เวลาเรียน การจัดเวลาเรียนยังไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน มีเวลาเรียนน้อยเกินไป จึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง จึงควรเพิ่มเวลาเรียนหรือขยายเวลาเรียนให้มากขึ้น โดยอาจปรับเวลาเรียนเป็นคาบ จัดให้เรียนตลอดทั้งปี และมีการสับเปลี่ยนเรียนวิชาอื่นด้วย

¹²⁵โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีภูกระดิ่งพัฒนาราม, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดศรีภูกระดิ่งพัฒนาราม, 2554), หน้า 2

¹²⁶โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีหนองหิน, วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประจำปีการศึกษา 2554, ฉบับเดือน กุมภาพันธ์, (เลข : โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดศรีหนองหิน, 2554), หน้า 2

¹²⁷พิธีเปิดอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวง สำนักเรียนคณะจังหวัดเลย, ๒๕๕๕.

วิธีการเรียนการสอน เน้นการท่องจำ และการแปล ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการคิดวิเคราะห์ จึงควรเน้นทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยปรับวิธีการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มากขึ้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตได้ และปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้เกิดความศรัทธาในการเรียน และเพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น

2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน

ครูผู้สอน ไม่เพียงพอ มักใช้ระบบที่สอนท่อง ครูขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง ขาดการศึกษาอบรม และขาดขวัญกำลังใจ ซึ่งครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ทางโลกด้วย เพื่อสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในปัจจุบัน เปรียบเทียบ อธิบาย และประยุกต์ใช้ และควรอบรมวิชาครู พัฒนาเทคนิควิธีการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแท้จริง อีกทั้งเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีการเพิ่มค่านิตยภัต ให้กับพระภิกษุสามเณรที่จบเปรียญเอกหรือตั้งแต่เปรียญ 7 ขึ้นไป รวมถึงกระทรวงศึกษาธิการควรรับรองสถานภาพของพระภิกษุสามเณรที่เรียนจบทางประปรีชิตธรรมแผนกบาลี รวมทั้งเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรหาความรู้ทางภาษาบาลีไปเทียบโอนหน่วยกิต เพื่อศึกษาต่อทางโลกในระดับสูงขึ้น

หนังสือ ตำราประกอบการเรียน เป็น ตำราเก่าเกินไป ขาดการปรับปรุง และภาษาที่ใช้ยาก จึงควรมีตำราสากลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยคณะสงฆ์รับรองอย่างเป็นทางการ เพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลาง และจัดเกลาจำนวนต่าง ๆ ให้ทันสมัย สามารถเข้าใจง่าย และควรส่งเสริมให้มีการผลิตตำราหรือคู่มือประกอบการเรียนให้มากขึ้น

สื่อ-อุปกรณ์ประกอบการสอน มีการใช้น้อยหรือแทบไม่มี ควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำและพัฒนาสื่อให้น่าสนใจ และใช้อย่างแพร่หลาย

อาคารสถานที่ มักใช้ศาลาการเปรียญ ซึ่งมักมีเสียงรบกวน และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ คับแคบ ไม่ปลอดโปร่ง แสงสว่างไม่เพียงพอ ควรมีสถานที่เรียนเป็นเอกเทศ จัดเป็นห้องเรียนเฉพาะ เป็นสัดส่วน จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอทั้งภายในและภายนอก มีบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3) ด้านการวัดและประเมินผล

เกณฑ์การวัดและประเมินผล มักวัดความจำ มากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐาน และกฎเกณฑ์แน่นอน ควรปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผล โดยใช้วิธีดำเนินสายกลาง จัดระบบให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยเน้นการวัดความเข้าใจและการประยุกต์ใช้มากกว่า วัดความจำ

ความยากง่ายของข้อสอบ ยากเกินไป ขาดการทดสอบความยากง่าย ควรมีการทดสอบความยากง่ายของข้อสอบ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของ ผู้เรียนครอบคลุมทุกด้าน ข้อสอบควรเน้นการประยุกต์ใช้ และควรปรับปรุงการออกข้อสอบโดยให้เลือกทำ มีการสอบเก็บสะสมได้ในทุกระดับ ทั้งนี้ ควรให้ผู้สอนได้ประเมินผลการเรียน พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน หรือองค์ประกอบ อื่น ๆ ประกอบด้วย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและผลงานการวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับดังนี้

สมศักดิ์ คงศรี ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรได้รับการอบรมเรื่องต่อไปนี้ 1) ด้านความรู้ทั่วไป ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวการสอนมคธและไวยากรณ์ การนำไวยากรณ์ไปใช้ การวิเคราะห์ การแปล การสอนสัมพันธไทย หลักการสอน แนวการออกข้อสอบ การวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรม คติธรรมในหลักสูตร เทคนิคการสอน การสอนแบบต่างๆ อุปกรณ์อื่นๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น 2) ด้านความเป็นครู ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน สื่อการสอน จิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอน จิตสำนึกของความเป็นครู ความขยันเอาใจใส่ต่อนักเรียน ความรับผิดชอบ หลักสูตรความเป็นครู กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล 3) ด้านอื่นๆ การศึกษาของสงฆ์ในอดีต การใช้ภาษาในการสื่อสาร วาทศิลป์ กฎหมายเบื้องต้น รวมทั้งการนำเนื้อหาในพระไตรปิฎกออกมาศึกษา¹²⁸

พระมหาจันทรวิญญู ปะการะโพธิ์ ได้ศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1 บุคลากร โดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพมีการดำเนินงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมจังหวัดขอนแก่น ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คืองานด้านวิชาการ ด้านธุรการ ด้านการปกครองนักเรียน ด้านงานอาคารสถานที่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านงานโรงเรียนกับชุมชน และด้านงานบริการ 2 ผู้บริหาร ครูผู้สอนที่เป็นภิกษุ และครูผู้สอนที่เป็นฆราวาส มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนทั้ง

¹²⁸ สมศักดิ์ คงศรี, “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ), 2536, หน้า 22

โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3 การดำเนินงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่นมีปัญหาด้านการบริหารทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์กรในโรงเรียนไม่ชัดเจน การบริหารการเงินยุ่งยาก ซับซ้อน บุคลากรไม่เข้าใจระเบียบการปฏิบัติ การสื่อสารต่างๆ ไม่สะดวกและทันสมัยงบประมาณมีน้อยบุคลากรขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ด้านงานวิชาการไม่มีการวางแผนงานวิชาการที่เป็นระบบและชัดเจนไว้ล่วงหน้า ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้โดยตรงที่จะช่วยงานส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ ด้านงานธุรการขอขบข่ายไม่ชัดเจนไม่มีบุคลากรหลักรับผิดชอบ ด้านงานปกครองนักเรียน ไม่มีแผนงานปกครองที่ชัดเจน ด้านการบริการมีขอขบข่ายมากเกินไป ไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด การบริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ไม่เพียงพอ ด้านงานโรงเรียนที่จะช่วยบริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆ ให้ทั่วถึง ด้านงานอาคารสถานที่ไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายที่กำหนดของโรงเรียนงบประมาณมีจำกัด¹²⁹

พระมหาเทวัญ วิสุทธิจารี ได้ศึกษาปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสำเร็จการศึกษาบาลีระดับเปรียญตรี โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อมทางวัด ปัจจัยสำคัญ คือ หากผู้เรียนได้รับการสนับสนุนด้านรางวัลอย่างเต็มที่จากเจ้าอาวาส จะมีผลการเรียนดีขึ้น ถ้าตรงกันข้ามจะมีผลการเรียนต่ำลง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการสอนของพระพุทธรเจ้า ที่ทรงใช้วิธีการยกย่องและชมเชยพระภิกษุสามเณร ผู้ปฏิบัติดี ส่วนที่พักอาศัย ผู้เรียนต้องการที่พักเป็นส่วนตัวปราศจากสิ่งรบกวน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการศึกษานวพุทธ กล่าวคือการได้สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน
2. ด้านหลักสูตร ปัจจัยสำคัญลำดับแรก คือ ผู้เรียนเห็นว่า เนื้อหาหลักสูตรมีความเหมาะสม จึงสอดคล้องกับกระบวนการของการศึกษา คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนครูผู้สอนเห็นว่า การวัดและประเมินผลควรได้รับการปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติของครูผู้สอน คือ รู้จักภูมิปัญญาของผู้เรียน ใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับแต่ละคนแต่ละกลุ่ม
3. ด้านผู้เรียน ปัจจัยสำคัญลำดับแรก ได้แก่ ความต้องการเรียนในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเข้าถึงความรู้อันสูงสุด ที่เรียกว่า ปรมัตตสัจจะ ส่วนครูผู้สอนเห็นว่า ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายของผู้เรียน ทำให้มีผลการเรียนดีขึ้น เข้ากับหลักอิทธิบาท 4
4. ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ปัจจัยสำคัญลำดับแรก นักเรียนเห็นว่า กิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่เข้าถึงนักเรียน ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ง่าย ซึ่งปัจจัยดังกล่าว

¹²⁹พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์, “การดำเนินงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2543, หน้า 25

สอดคล้องกับคุณสมบัติของครูที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ คือไม่ทรงถือตัว ไม่หยิ่งยโส เป็นต้น ส่วนครุ มองว่า การมีอาคารเรียนที่เหมาะสม คือตั้งอยู่ในสถานที่ที่ปราศจากสิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งรบกวนเป็นปัจจัย สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น พระเวฬุวัน เป็นต้น¹³⁰

พระมหาสุรสิทธิ์ กระดานลาด ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอน ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศึกษาเฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมอิสลามราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ระบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการจัด โครงสร้างของการบริหารที่ชัดเจน แต่บุคลากรรับหน้าที่หลายตำแหน่ง ปัญหาการจัดการเรียน การสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยจำแนกตามแผนกดังนี้ แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนขาด งบประมาณในการในการบริหารจัดการ และไม่มียงบประมาณในการพัฒนาครู ส่วนแผนกบาลี เป็น การเรียนการสอนอยู่ในระบบเก่า ไม่มีการปรับเพื่อสนองความต้องการของนักเรียนยังคงใช้ หลักสูตรเก่า ซึ่งเป็นการท่องจำมากกว่าการวิเคราะห์ และมีการสอบเพียงปีละครั้ง นักเรียนที่สอบ ไม่ผ่านจะไม่มีการสอบซ่อมอีก นักเรียนจึงไม่ให้ความสนใจต่อการเรียนแผนกบาลี และแผนก ธรรม เป็นการใช้หลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง นักเรียนยังให้ความสนใจเพราะเรียนง่าย ส่วนปัญหาที่พบ คือ การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลแก่นักเรียนที่สอบในแต่ละปีไม่มี ทั้งนี้เป็น เพราะโรงเรียนไม่มีงบประมาณ เพราะนักเรียนส่วนใหญ่จำพรรษาในวัดที่เป็น โรงเรียน ทางวัดจึง ต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนักเรียน¹³¹

พระมหาขวัญ ธิรมโน ได้ศึกษาวิจัยการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและ ครูผู้สอนทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารกับ ครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานวิชาการ ไม่แตกต่างกัน แนวทางการบริหารงานวิชาการที่มี ประสิทธิภาพมากที่สุด ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ควรเพิ่มวิชาพื้นฐานด้าน มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และกฎหมาย ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ควรมีอุปกรณ์

¹³⁰พระมหาเทวัญ วิสุทธิจารี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการสำเร็จการศึกษาบาลีระดับเปรียญตรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2545, หน้า 98

¹³¹พระมหาสุรสิทธิ์ กระดานลาด, “สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม : ศึกษาเฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมอิสลามราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2547, หน้า 40

สำนักงานที่จำเป็น เช่น พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ เครื่องอัดสำเนา และเทคโนโลยี ประกอบการสอนที่ทันสมัย ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่ ควรใช้ข้อสอบกลางแบบปัจจุบันเพื่อรักษามาตรฐาน และด้านการนิเทศการศึกษา ได้แก่ ควรชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนบาลี และกระตุ้นให้อยากเรียนหลักสูตรบาลีมากกว่าบังคับให้เรียน¹³²

พระมหานอม เตชวโร ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการสอนพระปริยัติธรรมของครูสอนพระปริยัติธรรมในสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม ในสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบปัญหาการสอนพระปริยัติธรรมของครูสอนพระปริยัติธรรมระหว่างครูสอนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี และครูสอนที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แนวทางในการแก้ปัญหาที่สำคัญด้านหลักสูตร สำนักศาสนศึกษาต้องจัดหาทุนเพื่อจัดซื้อหรือจัดทำเอกสารหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนควรจัดตั้งกองทุนเพื่อผลิตหรือจัดหาสื่อ ด้านการวัดผลและประเมินผลควรมีการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนอย่างสม่ำเสมอ¹³³

พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับในการปฏิบัติการจัดการศึกษาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยรายด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการเกี่ยวกับบุคคล ด้านการวางแผนและด้านการจัดองค์การ ส่วนค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาการจัดการศึกษาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านดังนี้ ด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดการเกี่ยวกับบุคคล ด้านการวางแผนและงบประมาณ¹³⁴

¹³²พระมหาขวัญ ภิรม โน, “การบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี), 2548, หน้า 41

¹³³พระมหานอม เตชวโร, “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการสอนพระปริยัติธรรมของครูสอนพระปริยัติธรรมในสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรม จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรและการสอนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), 2548, หน้า 24

¹³⁴พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว, “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร), 2548, หน้า 28

พระครูวิทิศเจตียนารักษ์ ได้ศึกษาการจัดการศึกษา แผนกธรรม ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนแผนกธรรมมีความเห็นว่าการจัดการศึกษา แผนกธรรมมีการดำเนินการในระดับปานกลาง โดยรวมและแต่ละงาน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป สภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน คือไม่มีการสอนที่เป็นระบบ การเรียนการสอนไม่สม่ำเสมอ สำนักงานพระพุทธศาสนายังให้การสนับสนุนงบประมาณการศึกษาพระปริยัติธรรมน้อย บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหาร แนวทางในการพัฒนาคือจัดให้มีการอบรมหลักสูตรเพื่อให้มีหลักสูตรเป็นไปตามสภาพการณ์ปัจจุบัน ควรสนับสนุนงบประมาณตามความเหมาะสมแก่การศึกษา ควรมีการอบรมพัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย ควรมีการอบรมสัมมนาผู้บริหารเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารการศึกษา¹³⁵

พระมหาภรณ์ วิจิตตสนฺโต ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนขนาดเล็ก จังหวัดลำพูน พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าการจัดการศึกษาแผนกธรรม มีปัญหาระดับมากทั้ง โดยรวมและแต่ละงาน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป สภาพปัญหาการจัดการศึกษาคือ ขาดกระบวนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ขาดความรู้และทักษะในการสอน และมีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดขวัญและกำลังใจ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดการศึกษา ผู้บริหารไม่ใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวทางแก้ไขปัญหา คือควรมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้มีจำนวนครูและงบประมาณเพียงพอต่อการจัดการศึกษา คณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรใส่ใจในคุณภาพการจัดการศึกษามากกว่าปัจจุบัน และควรมีการฝึกอบรมผู้บริหารให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพ¹³⁶

พระมหาอุดม นุพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะเครียดจากการเรียนของพระภิกษุสามเณร สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในส่วนกลาง พบว่า 1 สัมพันธ์ภาพกับบุคคลใน

¹³⁵พระครูวิทิศเจตียนารักษ์, “การจัดการศึกษา แผนกธรรมของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง) 2549, หน้า 55

¹³⁶พระมหาภรณ์ วิจิตตสนฺโต, “สภาพปัญหาการจัดการศึกษาแผนกธรรม สำนักเรียนขนาดเล็ก จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง), 2549, หน้า 38

ครอบครัวและสัมพันธ์ภาพกับพระอาจารย์อยู่ในระดับมาก สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนและพระภิกษุสามเณรภายในวัด ปัญหาในการเรียน และภาวะเครียดจากการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2 พระภิกษุสามเณรที่มีสถานภาพและภูมิลำเนาเดิม ต่างกัน มีภาวะเครียดจากการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พระภิกษุสามเณรที่มีการเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ในการศึกษาภาษาบาลีต่างกัน มีภาวะเครียดจากการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีอายุ ระยะเวลาบรรพชาอุปสมบท ระดับการศึกษา แผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี ระดับการศึกษาแผนกสามัญ และประสบการณ์ในการสอนบาลีสนามหลวง ต่างกัน มีภาวะเครียดจากการเรียนไม่แตกต่างกัน¹³⁷

พระมหาสรพงษ์ การุณ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดนครสวรรค์. การศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดตากฟ้าอำเภอดงพญาเย็นจังหวัดนครสวรรค์

1. ด้านปัจจัยนำเข้า

1.1 ผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนา นักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม

1.2 ครู มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตรและเป็นแบบอย่างที่ดี

1.3 หลักสูตร ครูเตรียมหลักสูตรก่อนใช้และประเมินผล

1.4 อาคารสถานที่ มีการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างดี

1.5 งบประมาณ มีการใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์

1.6 สื่อการเรียนการสอน มีการนำสื่อมาใช้งานได้เหมาะสม

2. ด้านกระบวนการ

2.1 ผู้บริหาร โรงเรียน มอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอ และแก้ปัญหารวดเร็ว

2.2 ครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

¹³⁷พระมหาอุดม นุพันธ์, “การศึกษาภาวะเครียดจากการเรียนของพระภิกษุสามเณร สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในส่วนกลาง”, วิทยานิพนธ์จิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), 2550, หน้า 114

2.3 มีการนิเทศครูเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล

2.4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์สินของ มาช่วยงาน และเป็น ลูกจ้างรายเดือน กลุ่มคนที่มีส่วนร่วม คือ กลุ่มบุคคลในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทุกหน่วยงานใน อำเภอตากฟ้า กลุ่มบุคคลนอกชุมชน ได้แก่ ประชาชนนอกอำเภอตากฟ้า และวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจและถูกชักชวน¹³⁸

พระมหาวิรัตน์ สุวรรณโชติ (อาจารย์สุโก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียน เขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียน เขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านการวัดผล โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบ สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียนเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นเปรียญตรี (ประโยค 1-2ถึงป.ธ.3) เปรียญโท (ป.ธ.4 ถึงป.ธ.6) และ เปรียญเอก (ป.ธ.7 ถึง ป.ธ.9) พบว่าไม่แตกต่างกัน¹³⁹

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จะเห็นได้ว่า การบริหารมีเนื้อหาที่ครอบคลุมงานหลายด้าน ซึ่งล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น และการทำงานทุกอย่างย่อมมีอุปสรรค เพื่อให้พระสงฆ์ที่อยู่ในระดับผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้พิจารณาทบทวนถึงสาเหตุหรือสภาพปัญหาที่แท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึง ขอบข่ายที่สำคัญของการบริหารงานแล้ว ก็ขึ้นอยู่กับงานหลัก 4 ด้าน คือ 1 การบริหารวิชาการ 2 การบริหารงบประมาณ 3 การบริหารบุคลากร 4 การบริหารงานทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพและให้ เท่าทันยุคสมัยที่กำลังเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ทำการศึกษาค้นคว้าการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลยต่อไป

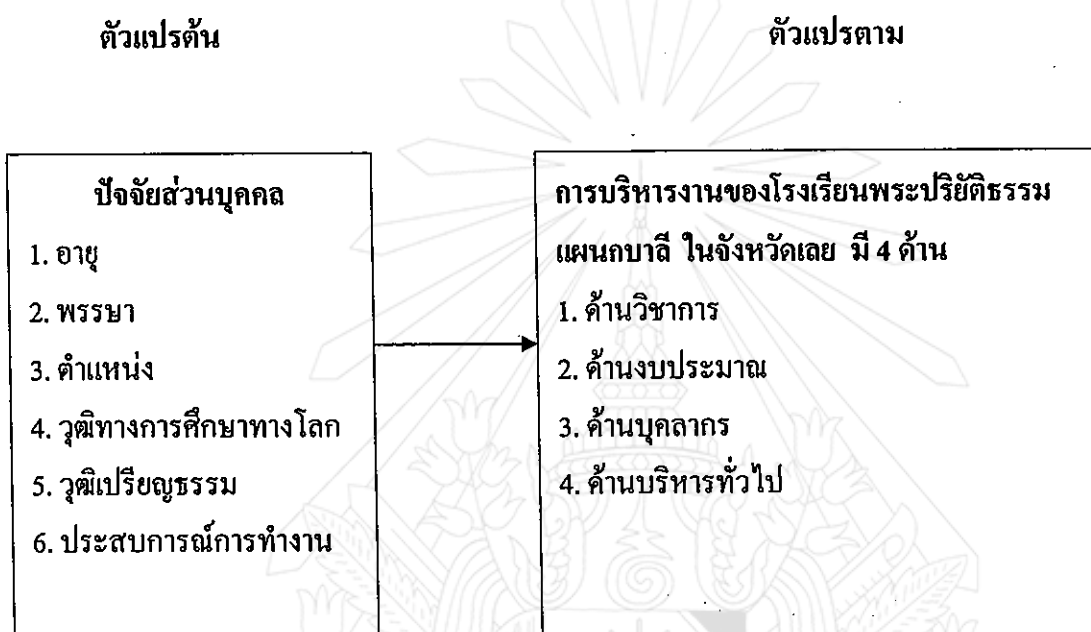
¹³⁸พระมหาสรพงษ์ การุญ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้าอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา), 2551. หน้า 171

¹³⁹พระมหาวิรัตน์ อาจารย์สุโก, “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียน เขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา,(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552, หน้า 33

2.7 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย ทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร การบริหารงานทั่วไป ดังได้ยกมากล่าวแล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิด เพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.3 สรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในจังหวัดเลย เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถูกต้อง เชื่อถือได้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 การกำหนดประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย จำนวน 120 รูป

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย จำนวน 92 รูป โดยวิธีการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

3.2 เทคนิควิธีสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของ เครซี่และมอร์แกน(Krejcie and Morgan) จากรายชื่อผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย จำนวน 120 รูป ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 92 รูป และใช้การสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) เก็บข้อมูลให้ครบตามต้องการ โดยแบ่งชั้นตามโรงเรียนและสุ่มแบบง่าย

ตารางที่ 3.1 แสดงถึงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถานที่	จำนวนผู้บริหารและครูผู้สอน	กลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนวัดศรีวิชัยนาราม	10	8
โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง อ.เมือง	10	7
โรงเรียนวัดศรีสุทธาราม	10	7
โรงเรียนวัดวังสะพุงพัฒนาราม	10	7
โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง อ.วังสะพุง	10	7
โรงเรียนวัดสันติวนาราม	10	8
โรงเรียนวัดพระราม9 (สำนักสงฆ์ถ้ำลาวดี)	10	8
โรงเรียนวัดโพธิ์ชัย	5	4
โรงเรียนวัดศรีภูเรือ	5	4
โรงเรียนวัดลาดปู่ทรงธรรม	5	4
โรงเรียนวัดจันทรังษี	5	4
โรงเรียนวัดถิ่นฐานรังสิต	5	4
โรงเรียนวัดขามชุม	5	4
โรงเรียนวัดศรีสุวรรณาราม	5	4
โรงเรียนวัดเอราวัณพัฒนาราม	5	4
โรงเรียนวัดศรีภูกระดิ่งพัฒนาราม	5	4
โรงเรียนศรีหนองหิน	5	4
รวม	120	92

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check List) ปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย จำนวน 40 ข้อ โดยใช้หลักเกณฑ์การกำหนดลักษณะของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ลักษณะของแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ มากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ มาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ ปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ น้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย

3.4 การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ศึกษาจากตำรา เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

3.4.2 กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม ทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด

3.4.3 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจ แก้ไข เสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม

3.4.4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

1. พระมหาวิเชียร ทุมมาชิโร คร.

วุฒิการศึกษา	Ph.D.
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัชณพงษ์ ศรีจันทร์

วุฒิการศึกษา	ศน.บ, ค.ม
ตำแหน่ง	หัวหน้าฝ่ายจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แสง สาระสิทธิ์

วุฒิการศึกษา	พธ.บ , MA
ตำแหน่ง	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

4. นายทวีศักดิ์ ไกรบุตร

วุฒิการศึกษา	ศน.บ ศศ.ม
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

5. นายวิระพงษ์ คุณประทุม

วุฒิการศึกษา	พธ.บ ค.ม
ตำแหน่ง	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)¹ มีสูตรในการหาค่า ดังนี้

สูตร	$IOC = \frac{\sum R}{N}$
เมื่อ	IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
	N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	+1 แน่ใจว่าสอดคล้อง
	0 ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-1 แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 40 ข้อ ใช้ได้จำนวน 38 ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.6-1.00

3.4.5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	=	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
	k	=	จำนวนข้อของเครื่องมือ
	S_i^2	=	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	S_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

¹ธีระศักดิ์ อุ่่นอารมณฺ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 65.

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทดลองนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้งหมด 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดพิศาลราษฎร์อุทาส โรงเรียนวัดสุวรรณรามวิทยา โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสมสะอาด โรงเรียนวัดศรีสระแก้ววิทยา โรงเรียนวัดศิริบุญธรรม โรงเรียนวัดคอนชาคุณรงค์วิทย์ จำนวน 30 รูป ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .877 ซึ่งแสดงผลเอาไว้อย่างละเอียดในภาคผนวกแล้ว

3.4.6 นำแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้ (Try Out) แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาจัดพิมพ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรเป้าหมายในการวิจัยต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ถึงผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย จำนวน 17 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยและแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

3.5.2 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามจำนวน 92 ฉบับ พร้อมนัดหมายวัน เวลาในการเก็บรวบรวมแบบทดสอบคืน และได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 92 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.5.3 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดแล้ว นำมาตรวจความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประเมินผลต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอการวิจัยในรูปตาราง โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ใช้การวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัด
เลย ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) เปรียบเทียบเกณฑ์ต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด² และ

ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่า (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทาง
เดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่าง
ของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอต่างๆ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) และ
นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยใช้การ
ประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เสนอข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

3.7.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ
(Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป

3.7.2 สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferencial Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และ
การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe)

สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

²รศ.ดร.สมชัย วงษ์นายะ และรศ.ดร.ทวนทอง เขาวงกตพิงส์, เอกสารประกอบการสอน
วิชาการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, 2551) หน้า 229

1) การหาค่าร้อยละ (Percentage)³

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

$$P = \text{ค่าร้อยละ}$$

$$X = \text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

2) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) หรือมัธยฐานเลขคณิต⁴

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

$$\bar{x} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum X = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)⁵

$$S = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

$$S = \text{ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)}$$

$$\sum fx = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

³นิภา เมธราชวิชัย, วิทยากรวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2543), หน้า 128

⁴สังศรี ชมภูวงศ์, การวิจัย, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2547), หน้า 55.

⁵ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2540), หน้า 53.

4. การทดสอบสมมติฐาน (t-test)⁶

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t = ค่าที - เทสต์ (t- test Independent) โดยที่ $df = n_1 + n_2 - 2$

$\bar{X}_1, \bar{X}_2$ = ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

S_1^2, S_2^2 = ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

n_1, n_2 = จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

5. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE WAY ANOVA) หรือ (F-test)⁷

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

⁶พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด), (กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543), หน้า 183

⁷นิภา เมธาวิชัย, วิทยาการวิจัย, อ่างแล้ว, หน้า 110

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง “เรื่อง การบริหารงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย” เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัย ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่เกี่ยวกับการบริหารงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มี อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน
3. เพื่อศึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดเลย มีจำนวน 120 รูป กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 รูป จากรูปแบบตารางตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie Morgan) และการสุ่มอย่างง่าย (Easy sampling) เก็บข้อมูลให้ครบตามต้องการ โดยไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 92 รูป ผู้วิจัยคิดตามและรับคืนแบบสอบถาม ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตจังหวัดเลย โดยได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 92 รูป คิดเป็น 100%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติสำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F - distribution)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการวิจัยในรูปแบบตาราง โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

ตอนที่ 4 การศึกษาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารพลครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ในเขตจังหวัดเลย มี อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ตารางที่ 4.1-4.6

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-30 ปี	29	31.5
31-40 ปี	31	33.7
41-50 ปี	30	32.6
51 ปีขึ้นไป	2	2.2
รวม	92	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือมีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.6 และน้อยที่สุดคือมีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.2

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพรรษา

พรรษา	จำนวน	ร้อยละ
5-10 พรรษา	29	31.5
11-20พรรษา	31	33.7
21-30พรรษา	30	32.6
31 พรรษาขึ้นไป	2	2.2
รวม	92	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือมีพรรษาระหว่าง 11-20 พรรษา มีจำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาคือมีพรรษาระหว่าง 21-30 พรรษา มีจำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.6 และน้อยที่สุดคือมีพรรษา 31 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.2

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ผู้บริหาร	41	44.6
ครูผู้สอน	51	55.4
รวม	92	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหาร มีจำนวน 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.6 และมีตำแหน่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 55.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

วุฒิการศึกษาทางโลก	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	20.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	21.7
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	11	12.0
ปริญญาตรี	28	30.4
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	15.2
รวม	92	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือมีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาตรี มีจำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.4 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.7 และน้อยที่สุดคือระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีจำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.0

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม

วุฒิเปรียญธรรม	จำนวน	ร้อยละ
เปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	57	62.0
เปรียญโท ป.ธ.4 - ป.ธ.6	22	23.9
เปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9	13	14.1
รวม	92	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือมีวุฒิเปรียญตรี ประโยค 1-2 -ป.ธ.3 จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาคือระดับเปรียญโท ป.ธ.4-ป.ธ.6 จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.9 และน้อยที่สุดคือระดับเปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9 มีจำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.1

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10 ปี	57	62.0
10-20 ปี	22	23.9
21 ปีขึ้นไป	13	14.1
รวม	92	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือมีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.9 และน้อยที่สุดคือมีประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปีขึ้นไป มีจำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.1

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์เป็นรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังปรากฏใน ตารางที่ 4.7 – 4.11

การศึกษาวิเคราะห์ การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน

ด้านในการบริหาร	n	$\bar{X}$	S. D	แปลผล
ด้านวิชาการ	92	4.31	0.51	มาก
ด้านงบประมาณ	92	4.28	0.55	มาก
ด้านบุคลากร	92	4.25	0.60	มาก
ด้านบริหารทั่วไป	92	4.25	0.61	มาก
รวม	92	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านวิชาการมีค่าเฉลี่ย 4.31 รองลงมาคือด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย 4.28 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านบุคลากรและด้านบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ย 4.25

ตารางที่ 4.8 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ

ข้อที่	ด้านวิชาการ	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1	เนื้อหาหลักสูตรบาลีบางส่วนลึกซึ้งเกินกว่าที่ผู้เรียนอายุน้อยจะสามารถศึกษาได้	4.32	0.51	มาก
2	ภาษาที่ใช้ในหลักสูตรบาลีเป็นภาษาที่ยากต่อการเข้าใจของผู้เรียน	4.32	0.51	มาก
3	ปัจจุบันผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนทั้งหลักสูตรนักรธรรม บาลี และสามัญควบคู่กันไป จึงไม่สามารถเรียนรู้บาลีอย่างลึกซึ้งได้	4.32	0.51	มาก
4	ปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญมากกว่าวิชาบาลีเป็นอย่างมาก ทำให้ความสำคัญของการศึกษาบาลีลดต่ำลง	4.32	0.51	มาก
5	การสอนของครูผู้สอนขาดความสม่ำเสมอ เพราะครูผู้สอนต้องปฏิบัติกิจของสงฆ์ตามปกติ	4.32	0.51	มาก
6	การเรียนวิชาบาลียังใช้วิธีการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ขาดการกระตือรือร้นในการเรียน	4.32	0.51	มาก
7	ครูผู้สอนบาลีส่วนหนึ่งไม่มีคุณภาพ เพราะไม่มีเกณฑ์มาตรฐานกำหนดคุณสมบัติครูผู้สอนบาลีที่เหมาะสม	4.32	0.51	มาก
8	ครูผู้สอนวิชาบาลีขาดความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ตามหลักสูตรอย่างแท้จริง	4.32	0.51	มาก
9	มีกระบวนการพัฒนาครูผู้สอนแผนกบาลีอย่างต่อเนื่อง	4.27	0.61	มาก
10	มีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาบาลีอย่างต่อเนื่อง	4.32	0.51	มาก
11	กระบวนการวัดผลการสอบบาลียังขาดมาตรฐานที่จะวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนได้อย่างแท้จริง	4.32	0.51	มาก
รวม		4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเนื้อหาหลักสูตรบาลีบางส่วนลึกซึ้งเกินกว่าที่ผู้เรียนอายุน้อยจะสามารถศึกษาได้ และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือมีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาบาลีอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.9 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ

ข้อที่	ด้านงบประมาณ	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1	โรงเรียนวางแผนการบริหารงบประมาณไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน	4.32	0.51	มาก
2	เงินอุดหนุนรายหัวจำนวนน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ในการจัดการศึกษา	4.32	0.51	มาก
3	บางโรงเรียนมีนักเรียนน้อยการจัดสรรงบประมาณตามรายหัวไม่เหมาะสมควรมีเกณฑ์ขั้นต่ำ	4.32	0.51	มาก
4	การหาเงินนอกงบประมาณจากการบริจาค ทำบุญในบางท้องถิ่นหายาก	4.32	0.51	มาก
5	ค่านิตยภัต/ค่าตอบแทนการสอนมีจำนวนน้อยไม่จูงใจให้ครูผู้สอนมีความตั้งใจในการสอน	4.27	0.61	มาก
6	มีระบบการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงินในการจัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้	4.25	0.62	มาก
7	การได้รับงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษามีความล่าช้า	4.27	0.61	มาก
8	มีการประชุมสัมมนาหรือดำเนินการของคณะสงฆ์เพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกี่ยวกับงบประมาณการจัดการศึกษา	4.25	0.62	มาก
9	จัดวัสดุ ครุภัณฑ์บริการแก่ครูและนักเรียนได้เพียงพอต่อความต้องการสะดวกรวดเร็ว	4.27	0.61	มาก
10	จัดให้มีระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม	4.25	0.62	มาก
รวม		4.28	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนวางแผนการบริหารงบประมาณไว้อย่างเป็นระบบ และชัดเจน รองลงมาคือ จัดวัสดุ ครุภัณฑ์บริการแก่ครูและนักเรียนได้เพียงพอต่อความต้องการ สะดวกรวดเร็ว และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ จัดให้มีระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้เหมาะสม

ตารางที่ 4.10 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร

ข้อที่	ด้านบุคลากร	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1	เจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่คือเจ้าอาวาสและเป็น โดยตำแหน่งจึงไม่สนใจดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรมในสำนักเรียนเท่าที่ควร	4.27	0.61	มาก
2	เจ้าสำนักเรียนขาดความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะจัดการศึกษาบาลีให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง	4.25	0.62	มาก
3	เจ้าสำนักเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้บริการสำนักเรียน ขาดความรู้และทักษะในการจัดการศึกษา	4.27	0.61	มาก
4	การสรรหาครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้การรู้จักคุ้นเคยโดยไม่มีกระบวนการสรรหาที่เหมาะสม	4.25	0.62	มาก
5	สำนักเรียนที่อยู่ชนบทโดยทั่วไปจะหาครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะในการสอนได้ยาก	4.27	0.61	มาก
6	มีการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้เข้ารับการเข้าฝึกอบรมหรือศึกษาคู่ในชั้นเปรียญที่สูงขึ้น	4.25	0.62	มาก
7	มีการประเมินการสอนของครูเป็นระยะอย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง	4.27	0.61	มาก
8	ครูผู้สอนที่สอนเก่งส่วนหนึ่งลาสิกขาทำให้สูญเสียครูผู้สอนที่มีความสามารถ	4.25	0.62	มาก
9	กำหนดระเบียบปฏิบัติความรับผิดชอบและมาตรการลงโทษในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรอย่างเหมาะสม	4.25	0.62	มาก
รวม		4.25	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่คือเจ้าอาวาสและเป็น โดยตำแหน่ง จึงไม่สนใจดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรมในสำนักเรียนเท่าที่ควร และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูผู้สอนที่สอนเก่งส่วนหนึ่งลาสิกขาทำให้สูญเสียครูผู้สอนที่มีความสามารถ

ตารางที่ 4.11 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป

ข้อที่	ด้านการบริหารทั่วไป	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1	แต่ละสำนักเรียนขาดการจัดทำแผนงานจัดการศึกษาบาลีที่ชัดเจน	4.25	0.62	มาก
2	มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท้องถิ่นทราบถึงกระบวนการและปัญหาในการจัดการศึกษาแผนกบาลี	4.27	0.61	มาก
3	มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ในการจัดการศึกษาของสำนักเรียนที่เป็นหลักฐานอ้างอิงได้	4.25	0.62	มาก
4	มีการกระตุ้นและจูงใจให้ชุมชนและท้องถิ่นสนใจที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนแผนกบาลี	4.27	0.61	มาก
5	มีความเหมาะสมของที่สถานตั้งสำนักเรียน ณ ที่ใดที่หนึ่งของตำบล	4.25	0.62	มาก
6	ความเหมาะสมของสถานที่เรียนตามอาคารต่างๆ ของวัดที่เป็นสำนักเรียน	4.25	0.62	มาก
7	การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายและชุมชนในการบริหารจัดการศึกษา	4.25	0.62	มาก
8	มีระบบการควบคุมดูแลการจัดการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ	4.27	0.61	มาก
9	ห้องสมุดมีหนังสือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการศึกษาค้นคว้า	4.25	0.62	มาก
10	มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนกบาลีเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา	4.27	0.61	มาก
รวม		4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนกบาลีเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ห้องสมุดมีหนังสือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการศึกษาค้นคว้า

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว้ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มี อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิ การศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน การวิเคราะห์ปรากฏ ดังตารางที่ 4.12 – 4.71 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
20-30 ปี	29	4.31	0.47	มาก
31-40 ปี	31	4.23	0.49	มาก
41-50 ปี	30	4.31	0.71	มาก
51 ขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.13 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.27	3	0.09	0.28	0.83
ภายในกลุ่ม	28.30	88	0.32		
รวม	28.58	91			

จากตารางที่ 4.13 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.14 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
20-30 ปี	29	4.31	0.47	มาก
31-40 ปี	31	4.25	0.51	มาก
41-50 ปี	30	4.38	0.57	มาก
51ปีขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.15 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.45	3	0.15	0.56	0.63
ภายในกลุ่ม	23.69	88	0.26		
รวม	24.15	91			

จากตารางที่ 4.15 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
20-30 ปี	29	4.31	0.47	มาก
31-40 ปี	31	4.23	0.49	มาก
41-50 ปี	30	4.32	0.69	มาก
51 ปีขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.28	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.17 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย
ด้านงบประมาณ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.28	3	0.09	0.304	0.82
ภายในกลุ่ม	27.40	88	0.31		
รวม	27.69	91			

จากตารางที่ 4.17 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.18 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร
จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
20-30 ปี	29	4.31	0.47	มาก
31-40 ปี	31	4.22	0.49	มาก
41-50 ปี	30	4.26	0.82	มาก
51 ปีขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.25	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.19 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.25	3	0.08	0.22	0.81
ภายในกลุ่ม	33.55	88	0.38		
รวม	33.80	91			

จากตารางที่ 4.19 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.20 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
20-30 ปี	29	4.31	0.47	มาก
31-40 ปี	31	4.21	0.50	มาก
41-50 ปี	30	4.26	0.82	มาก
51 ปีขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.21 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.26	3	0.08	0.22	0.87
ภายในกลุ่ม	33.62	88	0.38		
รวม	33.88	91			

จากตารางที่ 4.21 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
5-10 พรรษา	29	4.31	0.47	มาก
11-20 พรรษา	31	4.23	0.49	มาก
21-30 พรรษา	30	4.31	0.71	มาก
31 พรรษาขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.23 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.27	3	0.09	0.28	0.83
ภายในกลุ่ม	28.30	88	0.32		
รวม	28.58	91			

จากตารางที่ 4.23 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.24 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
5-10 พรรษา	29	4.31	0.47	มาก
11-20 พรรษา	31	4.25	0.51	มาก
21-30 พรรษา	30	4.38	0.57	มาก
31 พรรษาขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.25 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย
ด้านวิชาการ จำแนกตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.45	3	0.15	0.56	0.63
ภายในกลุ่ม	23.69	88	0.26		
รวม	24.15	91			

จากตารางที่ 4.25 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.26 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
5-10 พรรษา	29	4.31	0.47	มาก
11-20 พรรษา	31	4.23	0.49	มาก
21-30 พรรษา	30	4.32	0.69	มาก
31 พรรษาขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.28	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.27 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.28	3	0.09	0.30	0.82
ภายในกลุ่ม	27.40	88	0.31		
รวม	27.69	91			

จากตารางที่ 4.27 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.28 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
5-10 พรรษา	29	4.31	0.47	มาก
11-20 พรรษา	31	4.22	0.49	มาก
21-30 พรรษา	30	4.26	0.82	มาก
31 พรรษาขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.25	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.28 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.29 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.25	3	0.08	0.22	0.88
ภายในกลุ่ม	33.55	88	0.38		
รวม	33.80	91			

จากตารางที่ 4.29 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.30 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
5-10 พรรษา	29	4.31	0.47	มาก
11-20 พรรษา	31	4.21	0.50	มาก
21-30 พรรษา	30	4.26	0.82	มาก
31 พรรษาขึ้นไป	2	4.00	0.00	มาก
รวม	92	4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.30 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.31 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามพรรษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.26	3	0.08	0.22	0.87
ภายในกลุ่ม	33.62	88	0.38		
รวม	33.88	91			

จากตารางที่ 4.31 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.32 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ผู้บริหาร	41	4.37	0.53	มาก
ครูผู้สอน	51	4.20	0.57	มาก
รวม	92	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.32 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงาน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.33 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.66	1	0.66	2.12	0.14
ภายในกลุ่ม	27.92	90	0.31		
รวม	28.58	91			

จากตารางที่ 4.33 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.34 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ผู้บริหาร	41	4.39	0.54	มาก
ครูผู้สอน	51	4.24	0.48	มาก
รวม	92	4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.35 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามตำแหน่ง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.46	1	0.46	1.75	0.18
ภายในกลุ่ม	23.69	90	0.26		
รวม	24.15	91			

จากตารางที่ 4.35 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.36 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ผู้บริหาร	41	4.37	0.53	มาก
ครูผู้สอน	51	4.20	0.55	มาก
รวม	92	4.28	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.36 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.37 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามตำแหน่ง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.64	1	0.64	2.12	0.14
ภายในกลุ่ม	27.05	90	0.30		
รวม	27.69	91			

จากตารางที่ 4.37 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.38 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ผู้บริหาร	41	4.36	0.53	มาก
ครูผู้สอน	51	4.17	0.65	มาก
รวม	92	4.25	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.39 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามตำแหน่ง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.79	1	0.79	2.15	0.14
ภายในกลุ่ม	33.01	90	0.36		
รวม	33.80	91			

จากตารางที่ 4.39 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.40 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ผู้บริหาร	41	4.36	0.54	มาก
ครูผู้สอน	51	4.17	0.65	มาก
รวม	92	4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.40 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.41 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามตำแหน่ง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.77	1	0.77	2.10	0.15
ภายในกลุ่ม	33.10	90	0.36		
รวม	33.88	91			

จากตารางที่ 4.41 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.42 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

วุฒิการศึกษาทางโลก	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	4.47	0.51	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	4.25	0.55	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	11	4.20	0.40	มาก
ปริญญาตรี	28	4.18	0.68	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	4.28	0.46	มาก
รวม	92	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.42 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.43 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.66	1	0.66	2.12	0.14
ภายในกลุ่ม	27.92	90	0.31		
รวม	28.58	91			

จากตารางที่ 4.43 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.44 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

วุฒิการศึกษาทางโลก	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	4.47	0.51	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	4.25	0.55	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	11	4.27	0.46	มาก
ปริญญาตรี	28	4.27	0.54	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	4.28	0.46	มาก
รวม	92	4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.44 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.45 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.461	1	0.46	1.75	0.18
ภายในกลุ่ม	23.69	90	0.26		
รวม	24.15	91			

จากตารางที่ 4.45 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.46 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

วุฒิการศึกษาทางโลก	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	4.47	0.51	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	4.25	0.55	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	11	4.21	0.40	มาก
ปริญญาตรี	28	4.20	0.65	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	4.28	0.46	มาก
รวม	92	4.28	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.46 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.47 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.64	1	0.64	2.12	0.14
ภายในกลุ่ม	27.05	90	0.30		
รวม	27.69	91			

จากตารางที่ 4.47 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.48 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

วุฒิการศึกษาทางโลก	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	4.47	0.51	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	4.25	0.55	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	11	4.17	0.41	มาก
ปริญญาตรี	28	4.14	0.80	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	4.28	0.46	มาก
รวม	92	4.25	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.48 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.49 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.79	1	0.79	2.15	0.14
ภายในกลุ่ม	33.01	90	0.36		
รวม	33.80	91			

จากตารางที่ 4.49 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.50 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

วุฒิการศึกษาทางโลก	n	$\bar{X}$	S. D	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	4.47	0.51	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	4.25	0.55	มาก
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	11	4.16	0.41	มาก
ปริญญาตรี	28	4.14	0.80	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	4.28	0.46	มาก
รวม	92	4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.50 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.51 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.77	1	0.77	2.10	0.15
ภายในกลุ่ม	33.10	90	0.36		
รวม	33.88	91			

จากตารางที่ 4.51 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.52 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม

วุฒิปริญญาธรรม	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
เปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	57	4.33	0.50	มาก
เปรียญโท ป.ธ. 4 - ป.ธ.6	22	4.10	0.70	มาก
เปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.52 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.53 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.66	1	0.66	2.12	0.14
ภายในกลุ่ม	27.92	90	0.31		
รวม	28.58	91			

จากตารางที่ 4.53 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.54 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม

วุฒิปริญญาธรรม	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
เปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	57	4.35	0.51	มาก
เปรียญโท ป.ธ. 4 - ป.ธ.6	22	4.21	0.53	มาก
เปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.54 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.55 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.46	1	0.46	1.75	0.18
ภายในกลุ่ม	23.69	90	0.26		
รวม	24.15	91			

จากตารางที่ 4.55 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.56 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม

วุฒิเปรียญธรรม	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
เปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	57	4.34	0.50	มาก
เปรียญโท ป.ธ. 4 - ป.ธ.6	22	4.11	0.67	มาก
เปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.28	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.56 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.57 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย
ด้านงบประมาณ จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.64	1	0.64	2.12	0.14
ภายในกลุ่ม	27.05	90	0.30		
รวม	27.69	91			

จากตารางที่ 4.57 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.58 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร
จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม

วุฒิปริญญาธรรม	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
เปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	57	4.33	0.51	มาก
เปรียญโท ป.ธ. 4 - ป.ธ.6	22	4.04	0.84	มาก
เปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.25	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.58 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.59 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.79	1	0.79	2.15	0.14
ภายในกลุ่ม	33.01	90	0.36		
รวม	33.80	91			

จากตารางที่ 4.59 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.60 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม

วุฒิปริญญาธรรม	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
เปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	57	4.32	0.51	มาก
เปรียญโท ป.ธ. 4 - ป.ธ.6	22	4.04	0.84	มาก
เปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.60 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามวุฒิปริญญาธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.61 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามวุฒิเปรียญธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.77	1	0.77	2.10	0.15
ภายในกลุ่ม	33.10	90	0.36		
รวม	33.88	91			

จากตารางที่ 4.61 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.62 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10 ปี	57	4.33	0.50	มาก
10-20 ปี	22	4.10	0.70	มาก
21 ปีขึ้นไป	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.27	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.62 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.63 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.66	1	0.66	2.12	0.14
ภายในกลุ่ม	27.92	90	0.31		
รวม	28.58	91			

จากตารางที่ 4.63 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยรวม 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.64 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10 ปี	57	4.35	0.51	มาก
10-20 ปี	22	4.21	0.53	มาก
21 ปีขึ้นไป	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.31	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.64 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.65 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย
ด้านวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.46	1	0.46	1.75	0.18
ภายในกลุ่ม	23.69	90	0.26		
รวม	24.15	91			

จากตารางที่ 4.65 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.66 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10 ปี	57	4.34	0.50	มาก
10-20 ปี	22	4.11	0.67	มาก
21 ปีขึ้นไป	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.28	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.66 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.67 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.64	1	0.64	2.128	0.14
ภายในกลุ่ม	27.05	90	0.30		
รวม	27.69	91			

จากตารางที่ 4.67 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.68 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10 ปี	57	4.33	0.51	มาก
10-20 ปี	22	4.04	0.84	มาก
21 ปีขึ้นไป	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.25	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.68 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.69 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่าง	0.79	1	0.79	2.15	0.14
ภายในกลุ่ม	33.01	90	0.36		
รวม	33.80	91			

จากตารางที่ 4.69 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.70 แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10 ปี	57	4.32	0.51	มาก
10-20 ปี	22	4.04	0.84	มาก
21 ปีขึ้นไป	13	4.30	0.48	มาก
รวม	92	4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.70 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.71 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.77	1	0.77	2.10	0.15
ภายในกลุ่ม	33.10	90	0.36		
รวม	33.88	91			

จากตารางที่ 4.71 พบว่าความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ศึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัด เลย

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปრაกฏ ดังตารางที่ 4.72 – 4.75 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.72 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านวิชาการ

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1	การปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	52
2	จัดให้มีการฝึกอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร การจัดทำแผนการสอนแผนกบาลี	30
3	จัดให้มีเอกสารหลักสูตรแผนกบาลีไว้อย่างเพียงพอต่อการศึกษาของครูและนักเรียน	10

จากตารางที่ 4.72 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย มีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้าน วิชาการ มากที่สุด คือ การปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือจัดให้มีการฝึกอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร การจัดทำแผนการสอนแผนกบาลี และน้อยที่สุด คือ จัดให้มีเอกสารหลักสูตรแผนกบาลีไว้เพียงพอต่อการศึกษาของครูและนักเรียน

ตารางที่ 4.73 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านงบประมาณ

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1	การวางแผนงบประมาณ การบริการวัสดุ ครุภัณฑ์ และการกำหนดค่าตอบแทนการสอนที่เหมาะสม	50
2	ให้มีการจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ อย่างเพียงพอต่อการจัดการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ	32
3	จัดให้ระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม	10

จากตารางที่ 4.73 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย มีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้าน งบประมาณ มากที่สุด คือ การวางแผนงบประมาณ การบริการวัสดุ ครุภัณฑ์ และการกำหนดค่าตอบแทนการสอนที่เหมาะสม รองลงมา คือ ให้มีการจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ อย่างเพียงพอต่อการจัดการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และน้อยที่สุด คือ จัดให้ระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 4.74 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านบุคลากร

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1	ผู้บริหารต้องเอาใจใส่และส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร	50
2	จัดวางตัวบุคลากรปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ไว้อย่างเหมาะสม พร้อมแต่งตั้งมอบหมายงานให้บุคลากรปฏิบัติมีความชัดเจนในสิ่งที่ปฏิบัติ	30
3	ให้บุคลากร ได้มีโอกาสเสนอความคิดในการปรับเปลี่ยนงาน การเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติงาน	12

จากตารางที่ 4.74 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้าน บุคลากร มากที่สุด คือ ผู้บริหารต้องเอาใจใส่และส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร รองลงมา คือจัดวางตัวบุคลากรปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ไว้อย่างเหมาะสม พร้อมแต่งตั้งมอบหมายงานให้บุคลากรปฏิบัติมีความชัดเจนในสิ่งที่ปฏิบัติ และน้อยที่สุด คือ ให้บุคลากร ได้มีโอกาสเสนอความคิดในการปรับเปลี่ยนงาน การเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติงาน

ตารางที่ 4.75 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1	การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย	52
2	ผู้บริหารโรงเรียนต้องแสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี	30
3	จัดให้มีแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนไว้้อย่างเหมาะสมและชัดเจน จัดระบบควบคุมดูแลอาคารสถานที่ให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	10

จากตารางที่ 4.75 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย มีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ด้านการบริหารทั่วไป มากที่สุด คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย รองลงมา คือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องแสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี และน้อยที่สุด คือ จัดให้มีแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนไว้้อย่างเหมาะสมและชัดเจน จัดระบบควบคุมดูแลอาคารสถานที่ให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “เรื่อง การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย” เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ไว้ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มี อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย มีจำนวน 120 รูป กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 คน จากรูปแบบตาราง ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie Morgan) และ ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Easy Sampling) เก็บข้อมูลให้ครบตามต้องการ โดยไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 92 รูป ผู้วิจัยติดตามและรับคืนแบบสอบถาม ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย ที่ได้รับแจกแบบสอบถามโดยได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 92 รูป คิดเป็น 100 %

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิจัยได้แก่ แบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check list) ปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย ของผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scales) กำหนดไว้ 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารทั่วไป จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย ประจำปีการศึกษา 2554 ซึ่งเป็นประเภทปลายเปิด (Open -Ended)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการวิจัยในรูปตาราง โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบบรรยาย ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตอนที่ 3 การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ้ (Scheffé)

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารทั่วไป ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.6 และน้อยที่สุดคือมีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือ มีพรรษาระหว่าง 11-20 พรรษา มีจำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาคือมีพรรษาระหว่าง 21-30 พรรษา มีจำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.6 และน้อยที่สุดคือมีพรรษา 31 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.2 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหาร มีจำนวน 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.6 และมีตำแหน่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 55.4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือมีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.4 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.7 และน้อยที่สุดคือระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีจำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.0 ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือมีวุฒิเปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3 จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาคือ

ระดับ เปรียญโท ป.๗,4 - ป.๗.6 จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.9 และน้อยที่สุดคือระดับเปรียญเอก ป.๗.7 – ป.๗.9 มีจำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดคือมีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.9 และน้อยที่สุดคือมีประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปีขึ้นไป มีจำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.1

5.1.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้ 1. ด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31 2. ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.28 3. ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.25 4. ด้านบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.25

ด้านวิชาการ มีระดับการปฏิบัติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเนื้อหาหลักสูตรบาลีบางส่วนลึกซึ้งเกินกว่าที่ผู้เรียนอายุน้อยจะสามารถศึกษาได้ และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือมีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาบาลีอย่างต่อเนื่อง

ด้านงบประมาณ มีระดับการปฏิบัติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือโรงเรียนวางแผนการบริหารงบประมาณไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน รองลงมาคือ จัดวัสดุ ครุภัณฑ์บริการแก่ครูและนักเรียน ได้เพียงพอต่อความต้องการสะดวก รวดเร็ว และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ จัดให้มีระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม

ด้านบุคลากร มีระดับการปฏิบัติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่คือเจ้าอาวาสและเป็น โดยตำแหน่งจึงไม่สนใจดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรมในสำนักเรียนเท่าที่ควร และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูผู้สอนที่สอนแก่ส่วนหนึ่งลาสิกขาทำให้สูญเสียครูผู้สอนที่มีความสามารถ

ด้านบริหารงานทั่วไป มีระดับการปฏิบัติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนกบาลีเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ห้องสมุดมีหนังสือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการศึกษาค้นคว้า

5.1.3 ผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรมและ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่ต่างกัน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรมและ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกทดสอบในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน

2. ด้านงบประมาณ ผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน

3. ด้านบุคลากร ผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน

4. ด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน

5.2 อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ได้ตระหนักถึงการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นการศึกษาเพื่อจรรโลงพระศาสนาโดยแท้ เพราะพระปริยัติธรรมเป็นรากเหง้าของพระพุทธศาสนา ถ้าปริยัติศึกษาบกพร่อง ปฏิบัติและปฏิเวธ จะสมบูรณ์แบบได้อย่างไร การคงอยู่ของปริยัติศึกษา ก็ย่อมจะส่งถึงปฏิบัติและปฏิเวธไปในตัว ด้วยหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร โดยตรง คือการธำรงศาสนา อาจกล่าวได้ว่าตราบใดก็ตามที่พระภิกษุสามเณรยังสนใจใคร่รู้ในการศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ ตราบนั้นยังหวังได้ถึงความมั่นคงและความเจริญแห่งพระศาสนา ผู้บริหารและครูผู้สอนในจังหวัดเลยจึงได้ดำเนินการบริหารงานแบบรวมใจเป็นหนึ่ง ร่วมด้วยช่วยกัน เอาธุระในพระศาสนาอย่างจริงจัง จึงทำให้การบริหารงานออกมาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนได้วางไว้ ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากตามลำดับ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านบริหารทั่วไป

ด้านวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเนื้อหาหลักสูตรบาลีบางส่วนลึกซึ้งเกินกว่าที่ผู้เรียนอายุน้อยจะสามารถศึกษาได้ และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือมีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาบาลีอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เป็นงานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุกๆ ด้าน เพราะวิชาการจะช่วยพัฒนาสติปัญญาความนึกคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม ดังนั้น งานวิชาการจึงถือเป็นงานสำคัญอันหนึ่งของการบริหารการศึกษา สอดคล้องกับที่ กิติมา ปรีดีติติก กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยตรง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผลการศึกษามีคุณภาพในที่สุด ดังนั้น ไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ถือว่างานเหล่านั้นเป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการทั้งสิ้น และสอดคล้องกับที่ สมศักดิ์ คงศรี ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรได้รับการอบรมเรื่องต่อไปนี้ 1) ด้านความรู้ทั่วไป ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวการสอนมคธและไวยากรณ์ การนำไวยากรณ์ไปใช้ การวิเคราะห์ การแปล การสอนสัมพันธ์

ไทย หลักการสอน แนวการออกข้อสอบ การวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรม คติธรรมในหลักสูตร เทคนิคการสอน การสอนแบบต่างๆ อุปกรณ์อื่นๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น 2) ด้านความเป็นครู ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน สื่อการสอน จิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอน จิตสำนึกของความเป็นครู ความขยันเอาใจใส่ต่อนักเรียน ความรับผิดชอบ หลักสูตรความเป็นครู กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล 3) ด้านอื่นๆ การศึกษาของสงฆ์ในอดีต การใช้ภาษาในการสื่อสาร วาทศิลป์ กฎหมายเบื้องต้น รวมทั้งการนำเนื้อหาในพระไตรปิฎกออกมาศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พระมหาขวัญ ธิรมโน ได้ศึกษาวิจัยการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานวิชาการ ไม่แตกต่างกัน แนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ควรเพิ่มวิชาพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และกฎหมาย ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ควรมีอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็น เช่น พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ เครื่องอัดสำเนา และเทคโนโลยี ประกอบการสอนที่ทันสมัย ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่ ควรใช้ข้อสอบกลางแบบปัจจุบันเพื่อรักษามาตรฐาน และด้านการนิเทศการศึกษา ได้แก่ ควรชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนบาลี และกระตุ้นให้อยากเรียนหลักสูตรบาลีมากกว่าบังคับให้เรียน

ด้านงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนวางแผนการบริหารงบประมาณไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน รองลงมาคือ จัดวัสดุ ครุภัณฑ์บริการแก่ครูและนักเรียนได้เพียงพอต่อความต้องการสะดวกรวดเร็ว และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ จัดให้มีระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งผลออกมามีเนื่องจากงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาเป็นงบประมาณที่ได้รับจากรัฐโดยตรง ดังนั้นการพิจารณาจัดสรรทั้งการเบิกจ่ายจึงต้องดำเนินการไปตามขั้นตอน เพราะงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดการศึกษา เป็นหัวใจที่สำคัญที่จะให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้ตามสมหวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาสรพงษ์ การุณ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้าอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. การศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดตากฟ้าอำเภอตากฟ้าจังหวัดนครสวรรค์ ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนา นักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตร

และเป็นแบบอย่างที่ดี หลักสูตร ครูเตรียมหลักสูตรก่อนใช้และประเมินผล อาคารสถานที่ที่มีการจัด อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างดี งบประมาณ มีการใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ สื่อการเรียนการสอน มีการนำสื่อมาใช้งานได้เหมาะสม ด้านกระบวนการ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน มอบงานตาม ถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอ และ แก้ปัญหารวดเร็ว ครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วม มีการนิเทศครูเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์สินสิ่งของ มาช่วยงาน และเป็นลูกจ้างรายเดือน กลุ่ม คนที่มีส่วนร่วม คือ กลุ่มบุคคลในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทุกหน่วยงานในอำเภอตากฟ้า กลุ่มบุคคล นอกชุมชน ได้แก่ ประชาชนนอกอำเภอตากฟ้า และวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ มีส่วนร่วมโดย สมัครใจและถูกชักชวน

ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือเจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่คือเจ้าอาวาสและเป็น โดยตำแหน่งจึงไม่สนใจดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรม ในสำนักเรียนเท่าที่ควร และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ครูผู้สอนที่สอนเก่งส่วนหนึ่งลาสิกขาทำให้ สูญเสียครูผู้สอนที่มีความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พระมหานอม เตชวโร ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการสอนพระปริยัติธรรมของครูสอนพระปริยัติธรรมในสำนักศาส ตศึกษาแผนกธรรม ในสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก 2) การ เปรียบเทียบปัญหาการสอนพระปริยัติธรรมของครูสอนพระปริยัติธรรมระหว่างอุสอนที่มี ประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี และครูสอนที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ และ3) แนวทางในการแก้ปัญหาที่สำคัญด้านหลักสูตร สำนักศาสนศึกษาต้อง จัดหาทุนเพื่อจัดซื้อหรือจัดทำเอกสารหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้นักเรียนได้มี ส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนควรจัดตั้งกองทุนเพื่อผลิตหรือจัด หารสื่อ ด้านการวัดผลและประเมินผลควรมีการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนอย่าสม่ำเสมอ

ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนกบาลีเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษา และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ห้องสมุดมีหนังสือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการศึกษาค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พระมหาวิรัตน์ สุวรรณโชติ (อาจารย์อุโภ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียน เขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียน เขต ปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้าน อาคารสถานที่ และด้านการวัดผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบ สภาพการ

จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียนเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นเปรียญตรี (ประโยค 1-2ถึงป.ธ.3) เปรียญโท (ป.ธ.4 ถึงป.ธ.6) และเปรียญเอก (ป.ธ.7 ถึง ป.ธ.9) พบว่าไม่แตกต่างกัน

5.2.2 การทดสอบสมมติฐานของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน ตามอายุจริงพบว่าในภาพรวม แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้มีอายุน้อยมีความกระตือรือร้นและมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน มุ่งปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ อาจมองการปฏิบัติในปัจจุบันยังน้อยไป ต่างกับผู้ใหญ่มากที่มองว่าเท่าที่ปฏิบัติงานอยู่ในขณะนี้ก็มากพอแล้ว เพราะในอดีตก็คงสภาพเช่นนี้ โดยเฉพาะที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนก็คือด้านการบำรุงรักษาบุคคล ด้านการพัฒนาบุคคล ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามณเฑียร ธีรานนุโท เรื่องการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ไทย พ.ศ.2489-2530 พบว่าระหว่างพระเถระผู้ใหญ่ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหาร ซึ่งต้องการอนุรักษ์ของเดิมเอาไว้ กับพระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่ที่ต้องการให้มีการปรับปรุงแก้ไขด้านการบริหารและหลักสูตรให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อพิจารณาแยกกลุ่มครูสอนพบว่า แตกต่างกัน ระหว่างครูสอนที่อายุจริง 41-50 ปีกับอายุจริง 31-40 ปีและ 51 ปีขึ้นไป แต่ตามกลุ่มผู้บริหาร พบว่าไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะอายุจริงของผู้บริหารมีความใกล้เคียงกัน ทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มครูสอน พบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัติพงษ์ เลิศศรี เรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าเป็นเพราะอายุพรรษาของครูสอนส่วนใหญ่มีพรรษาน้อยกว่า 20 พรรษา ทำให้ความคิดและความรับผิดชอบไม่ต่างกัน แต่กลุ่มผู้บริหาร ไม่แตกต่างกัน ระหว่างผู้บริหารที่พรรษา 10 พรรษาหรือต่ำกว่ากับพรรษา 11-20 พรรษาและ 21-30 พรรษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการเปรียบเทียบตามประสบการณ์ เป็นเพราะผู้มีพรรษามากกว่าเป็นผู้มีประสบการณ์มากกว่า ผ่านการปฏิบัติงาน มีศักยภาพเต็มเปี่ยมและมีความพร้อมที่ทำงานนั้น ต่างจากผู้มีพรรษาน้อย ที่อาจยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านต่าง ๆ เท่าที่ควรทำให้ขาดแนวทางการปฏิบัติ

เกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ และยังได้รับการฝึกอบรมพัฒนาการปฏิบัติงานมากกว่าผู้มีพรรษาน้อย ทำให้มีแนวการปฏิบัติงานมากกว่าผู้มีพรรษาน้อยกว่า

3. จากสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า เกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ซึ่งพบว่าผู้บริหารและครูสอนพระปริยัติธรรม มีความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลวิจัยของ พระปลัดชัยวัฒน์ ธรรมบัณฑิต ซึ่งศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 11 พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีพื้นฐานในด้านความรู้ ความคิด ประสบการณ์ในการทำงานและการศึกษาไม่ต่างจากครูสอน ผู้บริหารส่วนใหญ่มาจากครูสอนในอดีต เมื่ออายุพรรษามากขึ้นก็ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหาร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งพบว่า ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านการจัดองค์การ และด้านการจัดการเกี่ยวกับบุคคล อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารจัดการองค์การและบริหารงานบุคคล จึงอาจทำให้ผู้บริหารมีความคิดว่าได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์เต็มที่แล้ว ขณะที่ครูสอนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง อาจมองว่าการจัดองค์การและการบริหารงานบุคคลยังไม่ดีพอ ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ซึ่งพบว่าผู้บริหารและครูสอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะ ครูสอนจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้วย ซึ่งมีผลทำให้ครูสอนมีความรู้และมีประสบการณ์ทำงานในด้านการวางแผน และการงบประมาณใกล้เคียงกันกับผู้บริหารครูสอนจึงมองภาพไม่ต่างจากผู้บริหาร นอกจากนี้ผู้บริหารยังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติในทุกด้านมากกว่าครูสอน อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบสูงกว่าครูสอน และผู้บริหารบางท่านยังทำหน้าที่เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมด้วย

4. จากสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ตามวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มผู้บริหาร พบว่า ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่จบการศึกษาไม่เกินระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามณเฑียร ธีรานนุโท เรื่องการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ไทย พ.ศ.2489-2530 พบว่า สถานภาพของพระภิกษุสามเณร ส่วนใหญ่มาจากครอบครัววัดที่อยากจนในท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกล และ

เป็นบุคคลที่มาจากกลุ่มคนที่เสียเปรียบในสังคมด้านโอกาสทางการศึกษาตามระบบการจัดการศึกษาของรัฐ จึงทำให้การปฏิบัติไม่แตกต่างกัน แต่กลุ่มครูสอน พบว่า แตกต่างกัน ระหว่างครูสอน ระดับประถมศึกษา กับปริญญาตรี อาจเป็นเพราะผู้จบการศึกษาระดับสูงจะเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลและในด้านอื่น ๆ มากกว่า ระดับประถมศึกษาจึงเห็นการปฏิบัติมากกว่า

5. จากสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีวุฒิเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ตามวุฒิเปรียญธรรม พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูสอนก็พบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมใจ ธนิสฺสโร (ประเสริฐนุช) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าเป็นเพราะส่วนใหญ่จะมีเปรียญธรรมทุกรูป เมื่อพิจารณาตามรายด้านพบผู้ที่มีวุฒิเปรียญธรรมสูงกว่าให้ความสำคัญด้านการบำรุงรักษาบุคคล ด้านการพัฒนาบุคคล ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานมากกว่า อาจเป็นเพราะเห็นความสำคัญของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ที่ต้องได้รับการรักษา การพัฒนา และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำ มาปรับปรุงการปฏิบัติงาน

6. จากสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติในกระบวนการบริหารงาน ตามประสบการณ์ พบว่าในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยของ พระมหานอม เตชวโร ซึ่งศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาคณาจารย์พระปริยัติธรรม ในสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรม จังหวัดนครราชสีมา สมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะผู้ที่มีประสบการณ์ต่างกันทำให้แนวความคิดต่างกัน จึงให้ความสำคัญของกระบวนการงานไม่ต่างกัน จะเห็นว่าด้านการบำรุงรักษาบุคคล ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้ที่มีประสบการณ์มาก จะให้ความสำคัญมากกว่า ผู้ที่มีประสบการณ์น้อย เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มผู้บริหารพบว่าแตกต่างกัน ระหว่างผู้บริหารที่มีประสบการณ์ 10 ปีหรือต่ำกว่าผู้ที่มีประสบการณ์มาก 11-20 ปี เพราะผู้ที่มีประสบการณ์มาก เป็นผู้ที่ผ่านการปฏิบัติงานหรือ ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ มีศักยภาพเต็มเปี่ยมและมีความพร้อมที่จะทำงานนั้น ต่างจากผู้ที่มีประสบการณ์น้อย ที่อาจยังไม่ได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เท่าที่ควรทำให้ขาดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ แต่กลุ่มครูสอน พบว่าไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ใกล้เคียงกันและยัง ไม่ได้เป็นผู้กำหนดนโยบายจึง ไม่ได้ให้ความสำคัญหรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลที่แตกต่างกัน

5.2.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผล โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารทั่วไป จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ควรให้ความสำคัญในด้านบุคลากร และการบริหารทั่วไปให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยจัดสรรงบประมาณมาเพื่อการพัฒนาบุคลากร การวางแผนบริหารบุคลากร การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การสรรหาครู การสร้างขวัญและให้กำลังใจ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในการสอน การนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงบุคลากร อีกทั้งงานที่เกี่ยวข้องการจัดการระบบการบริหาร การดำเนินงานธุรการ การให้บริการ งานสารบรรณ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ การศึกษา การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในด้านเทคโนโลยีให้ทันสมัยปัจจุบัน และในขณะเดียวกันก็ต้องมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.ด้านวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ตามหลักสูตรอย่างแท้จริง เอาใจใส่เป็นธุระอย่างจริงจังและจริงใจทุ่มเทเสียสละเพื่อการดำรงมั่นแห่งพระศาสนาอย่างน่าบูชา เช่นที่ว่า การปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการฝึกอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดหลักสูตร การจัดทำแผนการสอนแผนกบาลี จัดให้มีเอกสารหลักสูตรแผนกบาลีไว้อย่างเพียงพอต่อการศึกษาศึกษาของครูและนักเรียน เป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลต่อไป

2. ด้านงบประมาณ จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย มีการวางแผนการปฏิบัติงานตามนโยบาย หรือตามแผนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบแบบแผน เช่น มีคำสั่งแต่งตั้งให้บุคลากรเข้าปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน มีการประชุมชี้แจงก่อนเริ่มปฏิบัติงานแก่บุคลากร มีการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถ มีการมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่าง

เหมาะสม มีการจัดทำแผนภูมิองค์การตามสายบังคับบัญชาและงานที่ได้รับมอบหมาย จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานโดยยึดระบบคุณธรรม มีการปฐมนิเทศผู้เข้าปฏิบัติงานใหม่เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดขอบข่ายงานของโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกงาน การวางแผนงบประมาณ การบริการวัสดุ ครุภัณฑ์ และการกำหนดค่าตอบแทนการสอนที่เหมาะสม ให้มีการจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ อย่างเพียงพอต่อการจัดการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จัดให้ระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม

3. ด้านบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย เอาใจใส่ ดูแลและส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร มีการจัดวางตัวบุคลากรปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ไว้อย่างเหมาะสม พร้อมแต่งตั้งมอบหมายงานให้บุคลากรปฏิบัติมีความชัดเจนในสิ่งที่ปฏิบัติ ให้บุคลากรได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนงาน การเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติงาน รวมทั้งมีการสนับสนุนการทำงานเป็นทีมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท้องถิ่นทราบถึงกระบวนการและปัญหาในการจัดการศึกษาแผนกบาลี มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ในการจัดการศึกษาของสำนักเรียนที่เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ มีการกระตุ้นและจูงใจให้ชุมชนและท้องถิ่นสนใจที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนแผนกบาลี

4. ด้านการบริหารทั่วไป จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนกบาลีเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา จัดห้องสมุดมีหนังสือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการศึกษาค้นคว้า การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้บริหารและครูผู้สอนแสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี จัดให้มีแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนไว้อย่างเหมาะสมและชัดเจน จัดระบบควบคุมดูแลอาคารสถานที่ให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม รวมทั้งเปิดใจกว้างรับนวัตกรรมใหม่ๆ

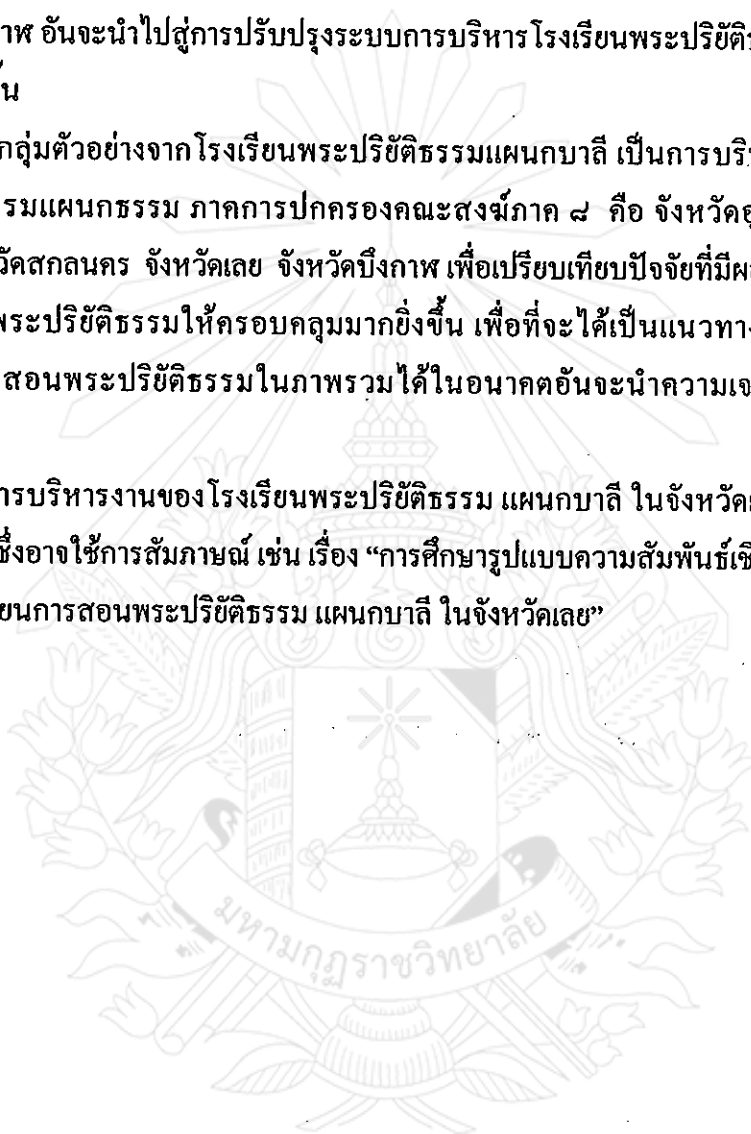

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดเลย เพื่อจะได้ทราบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนให้ลดน้อยลงและควรรักษาสภาพและปัญหาการจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ทั้งภาคการปกครอง ๘ คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดสกลนคร จังหวัดเลย จังหวัดบึงกาฬ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงระบบการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจาก โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ภาคการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘ คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดสกลนคร จังหวัดเลย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในภาพรวมได้ในอนาคตอันจะนำความเจริญมาสู่การศึกษายิ่งขึ้นไป

3. ควรศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจใช้การสัมภาษณ์ เช่น เรื่อง “การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย”

บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารงานบุคคล พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

ชำเถื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526.

พระเทพปริยัติสุธี. การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.

สนามหลวงแผนกบาลี. เรื่องการสอบบาลี. กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, 2548

สุภาพร มากแจ้ง และ สมปอง มากแจ้ง. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์, รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร กรมการศาสนา กระทรวงศึกษา, 2542.

สำนักงานเลขาธิการแม่กองบาลีสนามหลวง. บัญชีแสดงผลการสอบบาลีสนามหลวง รวมทั้ง ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค, กรุงเทพมหานคร, 2554.

ธวัชชัย ชัยจริยฉายากุล. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูสวน สุรนันทา, 2530.

เมธี ปิรันธนานนท์. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิทักษ์อักษร, 2521.

สุรเดช ปนาทกุล. การจัดการและการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2525.

สุทธิวรรณ ดันตีสจนาวงศ์. การพัฒนาทีมงาน. นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2535.

สุทธิ ทองประเสริฐ. ทฤษฎีการบริหาร. มหาสารคาม : โรงพิมพ์อภิชาติการพิมพ์, 2533.

สุทธิวรรณ ดันตีสจนาวงศ์. การพัฒนาทีมงาน, นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2535.

สุน อมรวิวัฒน์ และคณะ. การพัฒนาการศึกษาด้วยกระบวนการ PDCA, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ สดศรีสฤษดิ์วงศ์, 2544.

หวน พิณรุฬพันธ์. การบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2548.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2548.

ประสพ ชันอินทร์งาม. การบริหารงบประมาณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2539.

ถวิล เกื้อกุลวงศ์. การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎี วิจัยและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2530.

- ฉัตรชัย อรุณรัตน์. หลักการบริหารการศึกษา. พิชญ โลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญ โลก, 2534.
- กมล ภู่งประเสริฐ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทิปส์พับบลิเคชั่น, 2544.
- ธีรวุฒิ ประชุมนพรัตน์. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. ทฤษฎีและการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถาบันการศึกษา. ในสมาคมผู้บริหาร การศึกษาแห่งประเทศไทย ประมวลบทความทางบริหารการศึกษา กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2522.
- กรมการศาสนา. ประวัติการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. เทียบสถิติ-ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546.
- วิทยาลัยศาสนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. การประชุมปรึกษาหารือเพื่อพัฒนาศักยภาพของ พระภิกษุเปรียญธรรม 9 ประโยค. ม.ป.ท. 2548,
- สมชาย ไมตรี. การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย.. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2539
- พระมหาทองดี ปญญาวิโร. คู่มือเปิดตำราเรียนบาลี. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2545.
- มานพ พลไพรินทร์. คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : ชูติมาการพิมพ์, 2533.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานราชการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2543
- กาญจนา คุณารักษ์. หลักสูตรและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2535.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ และ พระมหาทองดี ปญญาวิโร. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. กรุงเทพมหานคร : อาทกรการพิมพ์, 2548.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. บาลีไวยากรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 38, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2547.
- สนิท อินทรโกศล และคณะ. การศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดแพร่. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.
- กิตติ ธีรसानนท์. เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรง พิมพ์การศาสนา, 2539.

- ธีระ รุณเจริญ. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : แอล ที เพรส, 2546.
- กิติมา ปรีดีคิลก. การบริการและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์, 2532.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารวิชาการ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2543.
- อำภา บุญช่วย. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์, 2537.
- ภิญโญ สาร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- อุทัย บุญประเสริฐ. หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : เอส.ดี.เพรส, 2540.
- สนอง สุวรรณวงศ์. การบริหารงานธุรการการเงินและพัสดุ สงขลา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา
พื้นฐานการศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา. 2538.
- บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. การวิจัยเกี่ยวกับผู้บริหารการศึกษา. ในประมวลสาระชุด
วิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 9. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540.
- สมชาย หิรัญกิตติ. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร : ดวงกมลสมัย, 2542.
- สุรพันธ์ ยนต์ทอง. การบริหารโรงเรียน นวัตกรรม เทคนิค ประสบการณ์. กรุงเทพมหานคร :
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2533.
- อุทัย บุญประเสริฐ. หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส
พรินต์ติ้งเฮาส์, 2540.
- สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กระทรวงศึกษาธิการ เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน
มัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2539.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. มาตรฐานการศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สืบสานพุทธศาสนา, 2546.
- กมล ธิโสภา. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.
- กรมสามัญศึกษา. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- กองศาสนศึกษา สำนักงานงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

- เอกชัย กี่สุขพันธ์. หลักการบริหารสถานศึกษาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2527.
- หวน พันธุ์พันธ์. การบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2528.
- นิพนธ์ กิณาวงศ์. หลักบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2526.
- สนอง สุวรรณวงศ์. การบริหารงานธุรการการเงินและพัสดุ. สงขลา : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา, 2538.
- ไทรณรงค์ สัจพันโรจน์. ทฤษฎีการบริหารงบประมาณแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2543.
- พิสิฐ เมธาภัทร. “การพัฒนาหลักสูตรอาชีวะและเทคนิคศึกษา”, ภาควิชาบริหารอาชีวะและเทคนิคศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2552.
- บุญชม ศรีสะอาด. “ การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร”, (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2546.
- สุทธิ ทองประเสริฐ. ทฤษฎีการบริหาร. มหาสารคาม : โรงพิมพ์อภิชาติการพิมพ์, 2533.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ธรรมนูญโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาแห่งชาติ, 2546.
- ประสพ : ชั้นอินทร์งาม. การบริหารงบประมาณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2539.
- กรมสามัญศึกษา. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร : กองศาสนศึกษา, 2543.
- อนันต์ เกตุวงศ์. หลักและแนวคิดการวางแผน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2524.
- สุกิจ จุลละนันท์. หลักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการปกครอง, 2512.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2517.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. เทียบสถิติ-ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546.
- ศรีธร สุวรรณ. การจัดองค์กรในโรงเรียนและการจัดการ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- ฉัตรชัย อรุณนันท์. หลักการบริหารการศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2524.

รศ.ดร.สมชัย วงษ์นำยะ และรศ.ดร.ทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์. เอกสารประกอบการสอนวิชาการ
วิจัย. กรุงเทพมหานคร : ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, 2551.

ธีระศักดิ์ อุ่่นอารมณฺ์เลิศ. เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา. นครปฐม : ภาควิชา
พื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

นิภา เมธธาวิชัย. วิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2543.

สังศรี ชมพวงศ์. การวิจัย. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2547.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2540.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด.
กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2543

2) บทความจากวารสาร

สังัด อุทรานันท์. 20 ปีงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา. ครูเชียงราย. ปีที่ 18 ฉบับที่ 18
กุมภาพันธ์ 2545) : 34.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีวิชัยวนาราม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3
(กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีบุญเรือง. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3
(กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุทธาวาส. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ปีที่ 3, ฉบับที่ 3
(กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดสะพุงพัฒนาราม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ปีที่ 3, ฉบับที่
3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีบุญเรือง. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3
(กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดสันติวนาราม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3
(กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดพระราม 9 (สำนักสงฆ์สี่ลาวาคี), วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์.
ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดโพธิ์ชัย. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3
(กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีภูเรือ. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดลาดปู่ทรงธรรม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดจันทรงษ์. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดถิ่นฐานรังสิต. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดขามชุม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีสุวรรณาราม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดเอราวัณพัฒนาราม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีภูกระดังพัฒนาราม. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.
- โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดศรีหนองหิน. วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2554) : 2.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

- ยุวรี ชมทรัพย์. “การบริหารวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองทอง สังกัด กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- พงษ์ศักดิ์ อธิศิริเวช. “การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.
- กิตติศักดิ์ ชาญอักษร. “ความพร้อมในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

- วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน. “การบริหารงานวิชาการ โนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 3”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.
- สาคร อัจฉกร. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบบปฏิบัติการอย่างมี ส่วนร่วมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี, บัณฑิตวิทยาลัย, 2545.
- ธเนศ คิดรุ่งเรือง. “การประกันคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนเอกชน : ประเภทสาย สามัญ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร ศิลปากร, 2539.
- อ้อยทิพย์ สุทธิเทพ. “วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการของ โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.
- อภิรดี ธเนศวร. “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัด ปราจีนบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- บุญพร้อม สุดใจ. “ปัญหาการบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- พงษ์ศักดิ์ อธิศิริเวช. “การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.
- สุวิมล เปลื้องกระโทก. “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูวิชาการ โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ, 2546.
- พระมหาแผน พูนพิศ. “รูปแบบเชิงระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของ โรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกบาลี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2534.
- หุมเพ็ง พันธะจันทร์สุข. “สภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราช ภัฏเทพสตรี, 2547.

- สัมฤทธิ์ พึ่งบุญ. “ปัญหาการบริการแนะแนวโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2546.
- ภริสา ปราบริปู. “ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- สมศักดิ์ กงศรี. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้สอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี”, รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536.
- พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์. “การดำเนินงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.
- พระมหาเทวัญ วิสุทธิจารี. “ปัจจัยที่มีผลต่อการสำเร็จการศึกษาบาลีระดับเปรียญตรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.
- พระมหาสุรสิทธิ์ กระจานลาด. “สภาพการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม : ศึกษาเฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมอิสานราชวิทยานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 2547.
- พระมหาขวัญ ธิรมโน. “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2548.
- พระมหานอม เดชวโร. “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการสอนพระปริยัติธรรมของครูสอนพระปริยัติธรรมในสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรม จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรและการสอนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2548.
- พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว. “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2548.
- พระครูวิทิศเจติยานุรักษ์. “การจัดการศึกษา แผนกธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2549.

พระมหากาจารย์ วิจิตตสนุนโต. “สภาพปัญหาการจัดการศึกษาแผนกธรรม สำนักเรียนขนาดเล็ก จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2549.

พระมหาอุคม นุพันธ์. “การศึกษาภาวะเครียดจากการเรียนของพระภิกษุสามเณร สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในส่วนกลาง”, วิทยานิพนธ์จิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

พระมหาสรพงษ์ การุญ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้าอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา, 2551.

พระมหาวิรัตน์ อาจารย์สุโก. “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของสำนักเรียน เขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552.

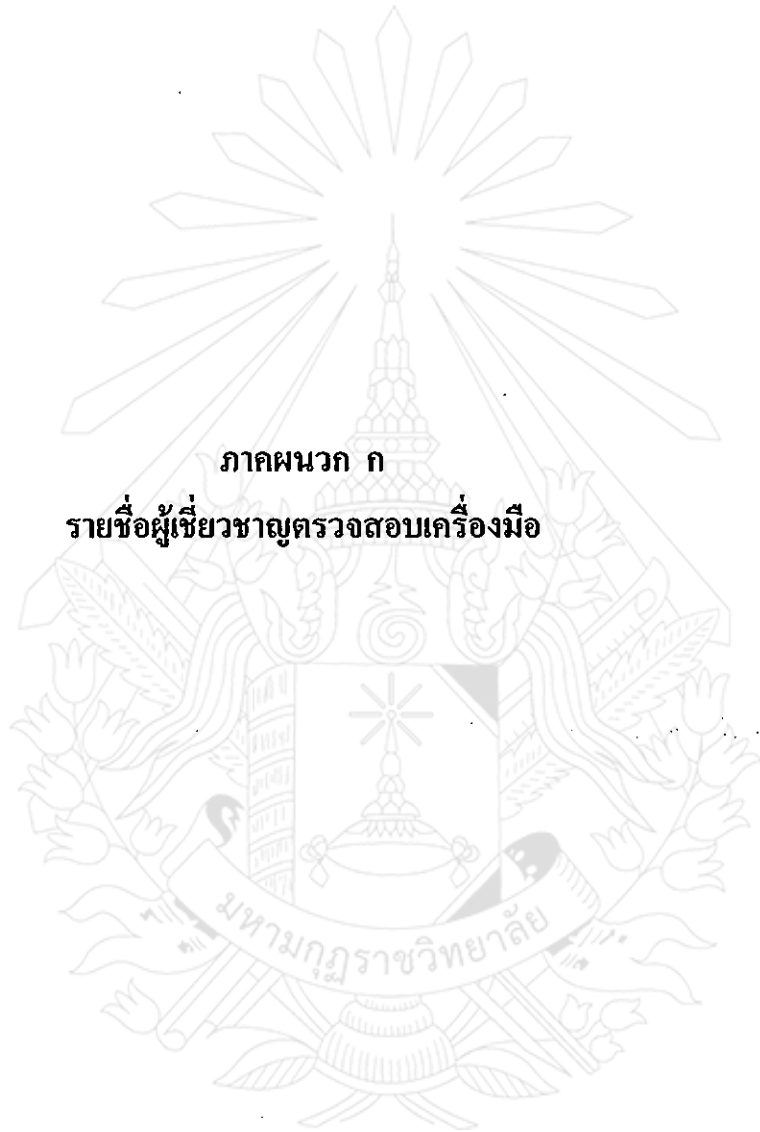

ภาคผนวก

Page 1 of 1

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระมหาวิเชียร ฐมมาชิโร คร.

วุฒิการศึกษา   Ph.D.
 ตำแหน่ง   อาจารย์ประจำ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชินณพงษ์ ศรีจันทร์

วุฒิการศึกษา   ศน.บ, ค.ม
 ตำแหน่ง   หัวหน้าฝ่ายจัดการศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แสง สาระสิทธิ์

วุฒิการศึกษา   พธ.บ , MA
 ตำแหน่ง   อาจารย์พิเศษ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

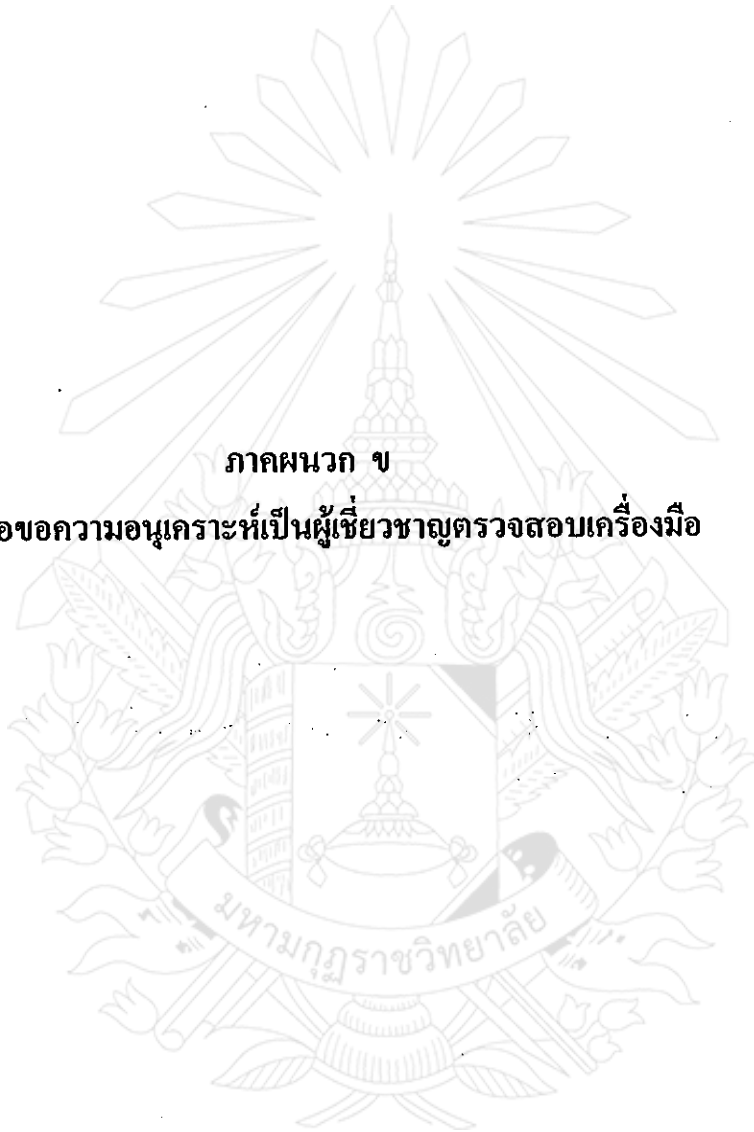
4. นายทวีศักดิ์ ไกรบุตร

วุฒิการศึกษา   ศน.บ ศศ.ม
 ตำแหน่ง   อาจารย์ประจำ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

5. นายวิระพงษ์ ฤกษ์ประทุม

วุฒิการศึกษา   พธ.บ ค.ม
 ตำแหน่ง   อาจารย์พิเศษ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน ศูนย์การศึกษามหิดลวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๕๐๖๑๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๒) / ๖๑๓๘

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถาม

เรียน พระมหาวิเชียร วชิรบุญโม,คร.

ด้วยพระครูปริยัติกิจวรวัฒน์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการจัดการศึกษา รุ่นที่ ๖/๒๕๕๒ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างกำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยมี พระวรราช สีลาวิ,คร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระครูปริยัติสังฆญาณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลมหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้แนบแบบสอบถาม ๑ ชุด โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ชุด และค่าความสอดคล้องแบบสอบถาม (IOC) ๑ ชุด

มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนเพื่อทราบ

(พระวรราช สีลาวิ, คร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน ศูนย์การศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๐๖๑๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๒) / ๑๑๓๘

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถาม

เจริญพร ผศ.ชัชฌพงษ์ ศรีจันทร์

ด้วยพระครูปฏิบัติกิจวรวัฒน์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาขาวิชาการจัดการศึกษา รุ่นที่ ๖/๒๕๕๒ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างกำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยมี พระวราวุธ สีตาวุโธ,คร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระครูปฏิบัติสังจญาณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลมหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้แนบแบบสอบถาม ๑ ชุด โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ชุด และค่าความสอดคล้องแบบสอบถาม (IOC) ๑ ชุด

มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรเพื่อทราบ

(พระวราวุธ สีตาวุโธ, คร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ที่ ศร 6016(2.2)/ว142

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง ถนนวิสุทธิเทพ
ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
โทร.(042)830434,813028 โทรสาร 830686

22 กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบแบบสอบถาม

เจริญพร ผศ.แสวง สาระสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	1. แบบสอบถาม	1	ชุด
	2. โครงร่างสารนิพนธ์	1	ชุด
	3. ค่าความสอดคล้องแบบสอบถาม (IOC)	1	ชุด

ด้วยพระครูปริยัติกิจวรวัฒน์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการจัดการศึกษา รุ่นที่ 6/2552 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยมี พระวรราช ติลาอุ โข,คร.เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระครูปริยัติสังญาณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลมหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบแบบสอบถามดังกล่าว

มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ

ขอเจริญพร

(พระวรราช ติลาอุ โข, คร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน ศูนย์การศึกษามัธยมศึกษาวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๐๖๑๖
ที่ ศษ ๖๐๑๖ (๒.๒) / ๖๑๓๘ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔
เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถาม

เจริญพร อาจารย์ทวีศักดิ์ ไกรบุตร

ด้วยพระครูปริยัติกิจวัชรวัฒน์ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาสาขาวิชาการจัดการศึกษา รุ่นที่ ๖/๒๕๕๒ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างกำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยมี พระวราวุธ สีลาธุโช, คร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระครูปริยัติสังฆญาณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลมหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้แนบแบบสอบถาม ๑ ชุด โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ชุด และค่าความสอดคล้องแบบสอบถาม (IOC) ๑ ชุด

มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรเพื่อทราบ

(พระวราวุธ สีลาธุโช, คร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ที่ ศธ 6016(2.2)/ว142

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง ถนนวิสุทธิเทพ
ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
โทร.(042)830434,813028 โทรสาร 830686

22 กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบแบบสอบถาม

เจริญพร นายวิระพงศ์ คุณประทุม

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. แบบสอบถาม 1 ชุด
2. โครงร่างสารนิพนธ์ 1 ชุด
3. ค่าความสอดคล้องแบบสอบถาม (IOC) 1 ชุด

ด้วยพระครูปริยัติกิจวรวัฒน์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษา อนุมัติ 6/2552 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดเลย โดยมี พระวรราช สิทธาฐ,ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และพระครูปริยัติตั้งญาณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลมหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบแบบสอบถามดังกล่าว

มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ

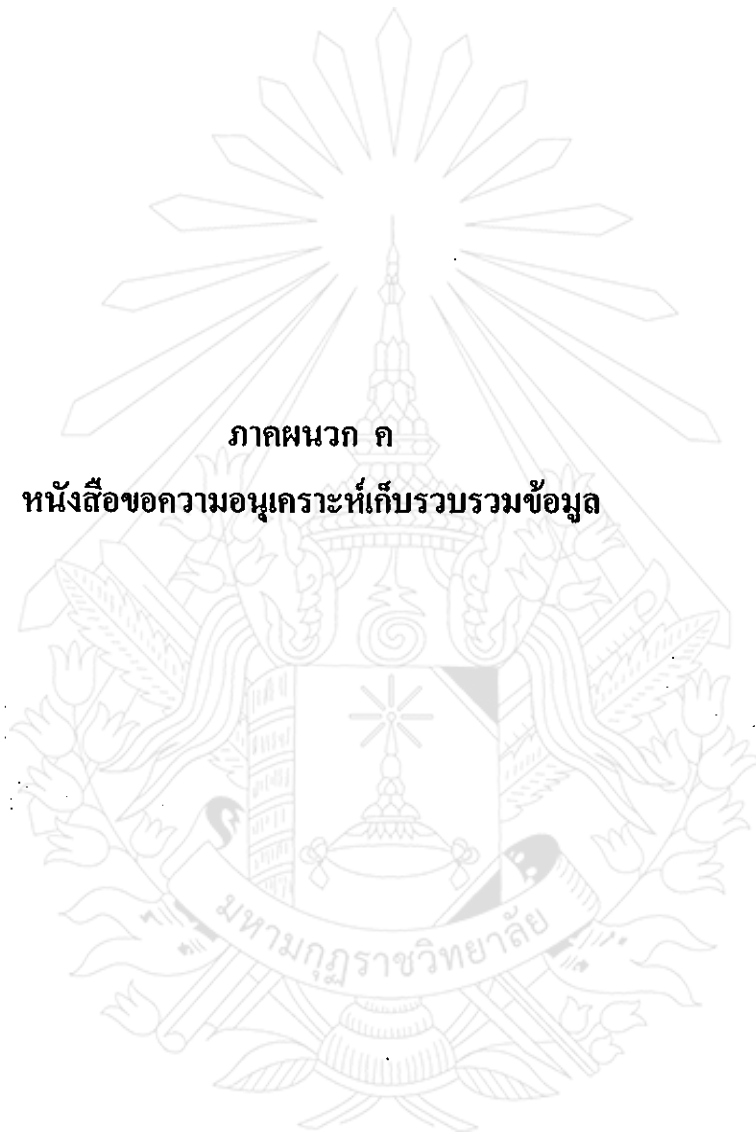
ขอเจริญพร

(พระวรราช สิทธาฐ,ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศร 6016(2:2) /ว147

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง ถนนวิสุทธิเทพ
ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
โทร.(042) 814616 โทรสาร (042) 830686

31 กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. แบบสอบถามการวิจัย 1 ชุด

ด้วยพระครูปริยัติกิจวรวัฒน์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการศึกษา รุ่นที่ 6/2552 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มีความประสงค์จะขอกความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัย

ดังนั้นจึงขอกความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากท่านเพื่อใช้ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

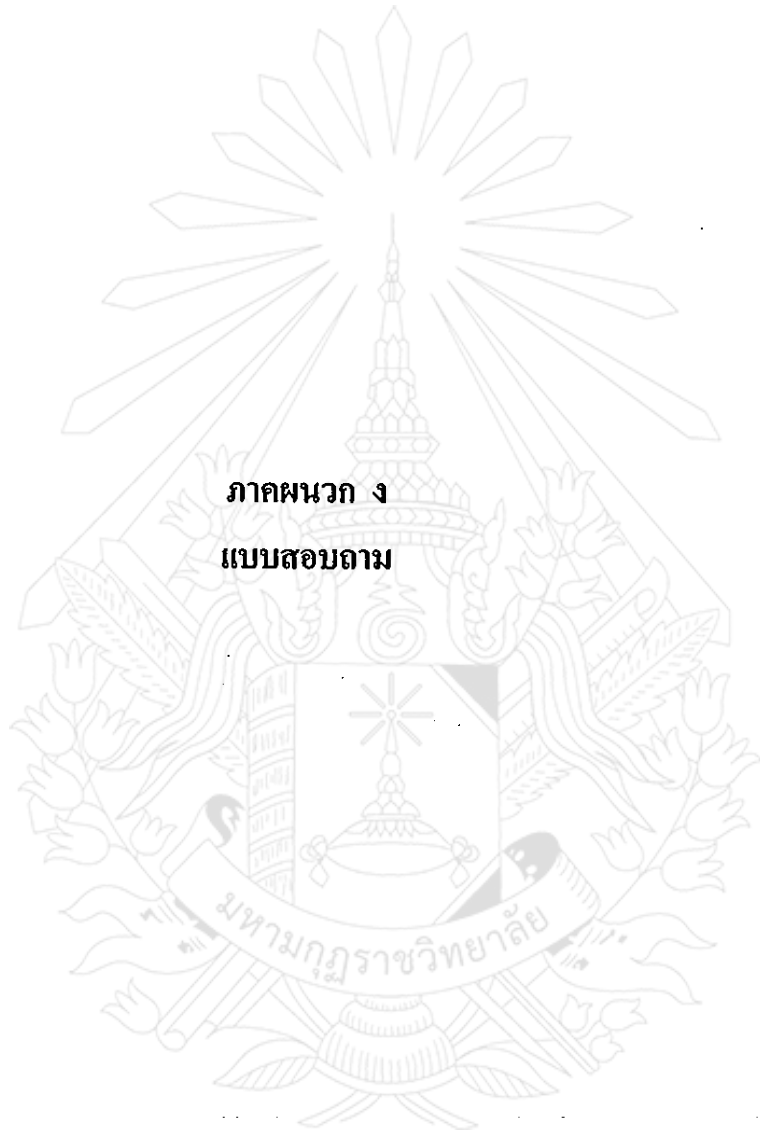
ขอเจริญพร

(พระวรารุช สีลาวุธ, คร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก ง

แบบสอบถาม

มหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน
 ปริยัติธรรมแผนกบาลี ในสถานศึกษา จังหวัดเลย เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็น
 แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิ
 การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (check list)
 ปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารและครูผู้สอน ใน
 สถานศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scales) แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบไป
 ด้วย

1. ด้านวิชาการ
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านบุคลากร
4. ด้านการบริหารทั่วไป

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนปริยัติธรรม
 แผนกบาลี ในจังหวัดเลย ประจำปีการศึกษา 2554 ซึ่งเป็นประเภทปลายเปิด (Open Ended)

ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือผู้บริหารและครู ในการตอบแบบสอบถามและโปรดตอบทุกข้อ
 ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวทางในการ
 บริหารงานของโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้บริหารและครูผู้สอนทุกรูปเป็นอย่างสูง ที่กรุณากรอกข้อมูลและให้ความ
 ร่วมมือเป็นอย่างดี

พระครูปริยัติกิจวรวัฒน์

นักศึกษาศรีวิภา โท สาขาการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิเปรียญธรรม ประสบการณ์ทำงาน เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (check list) ปลายปิด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ เดิมลงในช่อง ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. อายุ

1. ( ) 20-30 ปี   2. ( ) 31-40 ปี   3. ( ) 41-50 ปี
4. ( ) 51 ปีขึ้นไป

2. พรรษา

1. ( ) 5-10 พรรษา   2. ( ) 11-20 พรรษา   3. ( ) 21-30 พรรษา
4. ( ) 31 พรรษาขึ้นไป

3. ตำแหน่ง

1. ( ) ผู้บริหาร   2. ( ) ครูผู้สอน

4. วุฒิการศึกษาทางโลก

- ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น   ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย
( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า   ( ) ปริญญาตรี   ( ) ปริญญาตรีขึ้นไป

5. วุฒิเปรียญธรรม

- ( ) เปรียญตรี ประโยค 1-2 - ป.ธ.3
( ) เปรียญโท ป.ธ.4 - ป.ธ.6
( ) เปรียญเอก ป.ธ.7 - ป.ธ.9

6. ประสบการณ์ในการทำงาน

1. ( ) ต่ำกว่า 10 ปี   2. ( ) 10-20 ปี   3. ( ) 21 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย ของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scales) 5 ระดับ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ เดิมลงในช่อง ระดับการบริหารงานของโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดเลย ของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา ซึ่งท่านคิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด โดยเกณฑ์พิจารณาดังนี้

5	หมายถึง	เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติ มากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติ มาก
3	หมายถึง	เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติ ปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติ น้อย
1	หมายถึง	เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านวิชาการ						
1	เนื้อหาภาษาบาลีลึกซึ่งผู้เรียนอายุน้อยจึงพยายามมีวิริยอุตสาหะมากขึ้นจะสามารถศึกษาได้					
2	ภาษาที่ใช้ในภาษาบาลีเป็นภาษาที่ยากต่อการเข้าใจของผู้เรียนจึงมุ่งมั่นมากเป็นพิเศษ					
3	ปัจจุบันผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนทั้งนักรธรรม บาลี และสามัญควบคู่กันไป จึงตั้งใจที่จะสามารถเรียนรู้บาลีอย่างลึกซึ้งได้					
4	ปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาสามัญมากกว่าวิชาบาลีเป็นอย่างมากทำให้นักเรียนมุ่งความสำคัญของการศึกษาบาลีมากขึ้น					
5	การสอนของครูผู้สอนมีความสม่ำเสมอ เพราะครูผู้สอนถือว่าปฏิบัติศาสนกิจของสงฆ์ตามปกติ					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
6	การเรียนวิชาบาลียังใช้วิธีการท่องจำเป็นส่วน ใหญ่ จึงทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ขาดการ กระตือรือร้นในการเรียน					
7	ครูผู้สอนบาลีส่วนมากมีคุณภาพ เพราะมีเกณฑ์ มาตรฐานกำหนดคุณสมบัติครูผู้สอนบาลีที่ เหมาะสม					
8	ครูผู้สอนวิชาบาลีมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะสอน ให้ผู้เรียนมีความรู้ตามหลักสูตรอย่างแท้จริง					
9	มีกระบวนการพัฒนาครูผู้สอนแผนกบาลีอย่าง ต่อเนื่อง					
10	มีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอนวิชาบาลีอย่าง ต่อเนื่อง					
11	กระบวนการวัดผลการสอบบาลียังขาด มาตรฐานที่จะวัดผลสัมฤทธิ์การเรียน ได้อย่าง แท้จริง					
2. ด้านงบประมาณ						
12	โรงเรียนวางแผนการบริหารงบประมาณไว้ อย่างเป็นระบบและชัดเจน					
13	เงินอุดหนุนรายหัวจำนวนเพียงพอต่อการ นำมาใช้ในการจัดการศึกษา					
14	โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยการจัดสรร งบประมาณตามรายหัวเหมาะสมควรมีเกณฑ์ ในการให้ความอุดหนุน					
15	การหาเงินนอกงบประมาณจากการบริจาค ทำบุญในท้องที่ส่วนใหญ่มีเจ้าภาพอุปถัมภ์					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
16	คำนิศยภัด/คำตอบแทนการสอนมีจำนวนมากพอเป็นเครื่องจูงใจให้ครูผู้สอนมีความตั้งใจในการสอน					
17	มีระบบการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงินในการจัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้					
18	การได้รับงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษามีความเหมาะสมดี					
19	มีการประชุมสัมมนาหรือดำเนินการของคณะสงฆ์เพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกี่ยวกับงบประมาณการจัดการศึกษา					
20	จัดวัสดุ ครุภัณฑ์บริการแก่ครูและนักเรียนได้เพียงพอต่อความต้องการสะดวกรวดเร็ว					
21	จัดให้มีระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม					
3. ด้านบุคลากร						
22	เจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่คือเจ้าอาวาสและเป็นโดยตำแหน่งจึงให้สนใจดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรมในสำนักเรียน					
23	เจ้าสำนักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะจัดการศึกษาบาติให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง					
24	เจ้าสำนักเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้บริการสำนักเรียน มีความรู้และทักษะในการจัดการศึกษา					
25	การสรรหาครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้การรู้จักคุ้นเคยและมีกระบวนการสรรหาที่เหมาะสม					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
26	สำนักเรียนที่อยู่ชนบท โดยทั่วไปจะหาครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะในการสอนได้ไม่ยาก					
27	มีการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้เข้ารับการเข้าฝึกอบรมหรือศึกษาคู่ในชั้นปริญญาที่สูงขึ้น					
28	มีการประเมินการสอนของครูเป็นระยะอย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง					
29	ครูผู้สอนที่มีความรู้ชำนาญการสอนลาสิกขาไปแล้วแต่ยังสามารถเป็นครูผู้สอนช่วยงานการสอนได้ดี					
30	กำหนดระเบียบปฏิบัติความรับผิดชอบและมาตรการลงโทษในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรอย่างเหมาะสม					
4. ด้านการบริหารทั่วไป						
31	แต่ละสำนักเรียนมีการจัดทำแผนงานจัดการศึกษาบาลีที่ชัดเจน					
32	มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท้องถิ่นทราบถึงกระบวนการและปัญหาในการจัดการศึกษาแผนกบาลี					
33	มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ในการจัดการศึกษาของสำนักเรียนที่เป็นหลักฐานอ้างอิงได้					
34	มีการกระตุ้นและจูงใจให้ชุมชนและท้องถิ่นสนใจที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนแผนกบาลี					
35	มีความเหมาะสมของที่ตั้งสำนักเรียน ณ ที่ใดที่หนึ่งของตำบล					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
36	ความเหมาะสมของสถานที่เรียนตามอาคาร ต่างๆ ของวัดที่เป็นสำนักเรียน					
37	การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายและชุมชน ในการบริหารจัดการศึกษาเป็นไปด้วยดี					
38	มีระบบการควบคุมดูแลการจัดการบริหารที่ดีมี ประสิทธิภาพ					
39	ห้องสมุดมีหนังสือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ต่อการศึกษาค้นคว้า					
40	มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนกบาลี เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

คำชี้แจง โปรดเขียนปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียน
ปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

1. ด้านวิชาการ

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

2. ด้านงบประมาณ

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

3. ด้านบุคลากร

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

4. ด้านการบริหารทั่วไป

.....

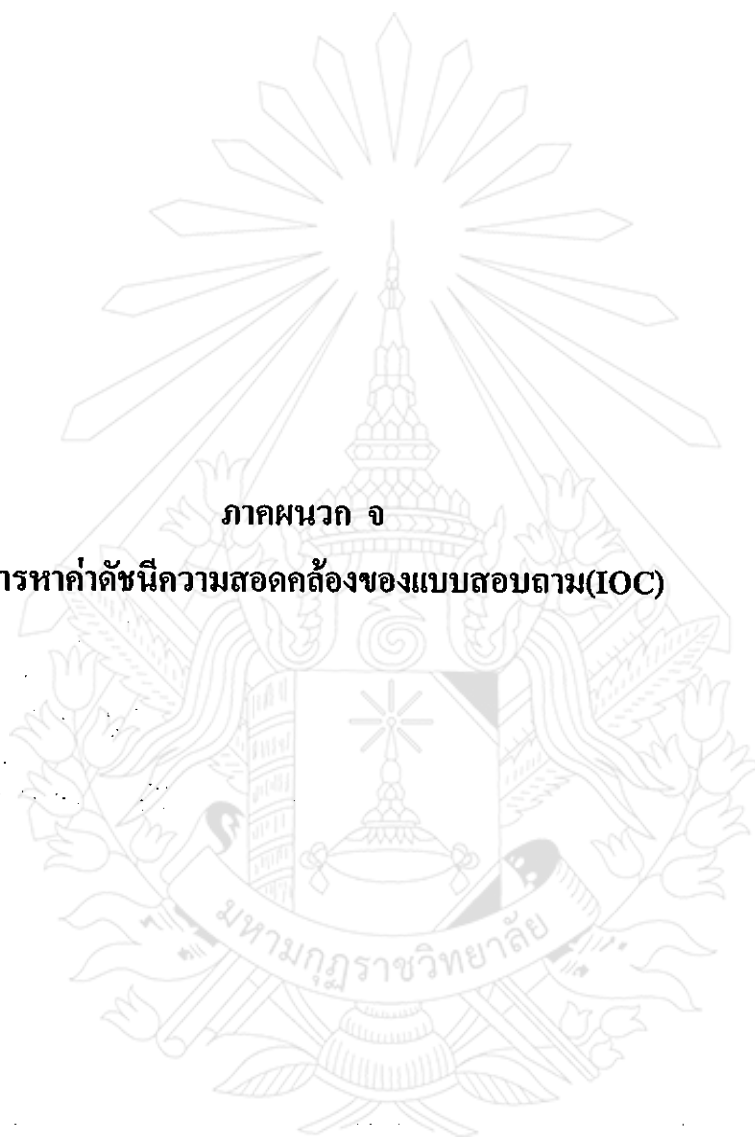
.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ภาคผนวก จ
ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม(IOC)

แบบวิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (IOC)

เรื่อง

การบริหารงานของโรงเรียนปรีดิธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

ข้อที่	การบริหารงานของโรงเรียนปรีดิธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย	ระดับความคิดเห็น						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
1. ด้านวิชาการ								
1	เนื้อหาภาษาบาลีลึกซึ่งผู้เรียนอายุน้อยจึงพยายามมีวิธีจดจำมากขึ้นจะสามารถศึกษาได้	1	1	1	1	1	1	✓
2	ภาษาที่ใช้ในหลักสูตรบาลีเป็นภาษาที่ยากต่อการเข้าใจของผู้เรียนจึงมุ่งเน้นมากเป็นพิเศษ	1	1	0	1	1	0.8	✓
3	ปัจจุบันผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนทั้งนักธรรมบาลี และสามารถควบคู่กันไป จึงตั้งใจสามารถเรียนรู้บาลีอย่างลึกซึ้งได้	1	1	1	1	0	0.8	✓
4	ปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญมากกว่าวิชาบาลีเป็นอย่างมากทำให้นักเรียนมุ่งความสำคัญของการศึกษาบาลีมากยิ่งขึ้น	1	1	1	1	-1	0.6	✓
5	การสอนของครูผู้สอนมีความสม่ำเสมอเพราะครูผู้สอนถือว่าปฏิบัติศาสนกิจของสงฆ์ตามปกติ	0	1	0	1	1	0.6	✓
6	การเรียนวิชาบาลียังใช้วิธีการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ขาดการกระตือรือร้นในการเรียน	1	1	1	1	1	1	✓
7	ครูผู้สอนบาลีส่วนมากมีคุณภาพ เพราะมีเกณฑ์มาตรฐานกำหนดคุณสมบัติครูผู้สอนบาลีที่เหมาะสม	1	1	0	1	1	0.8	✓

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
8	ครูผู้สอนวิชาบาลีขาดความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ตามหลักสูตรอย่างแท้จริง	1	1	1	1	1	1	✓
9	มีกระบวนการพัฒนาครูผู้สอนแผนกบาลีอย่างต่อเนื่อง	1	1	0	1	1	0.8	✓
10	มีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนวิชา บาลีอย่างต่อเนื่อง	0	1	1	1	1	0.8	✓
11	กระบวนการวัดผลการสอบบาลียังขาด มาตรฐานที่จะวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ได้ อย่างแท้จริง	1	1	0	1	1	0.8	✓
2. ด้านงบประมาณ								
12	โรงเรียนวางแผนการบริหารงบประมาณ ไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน	0	1	1	1	1	0.8	✓
13	เงินอุดหนุนรายหัวจำนวนเพียงพอต่อการ นำมาใช้ในการจัดการศึกษา	1	1	1	1	1	1	✓
14	โรงเรียนมีนักเรียนน้อยการจัดสรร งบประมาณตามรายหัวเหมาะสมควรมี เกณฑ์ในการให้ความอุดหนุน	1	1	1	1	1	1	✓
15	การหาเงินนอกงบประมาณจากการบริจาค ทำบุญในบางท้องที่ส่วนใหญ่มีเจ้าภาพ อุปถัมภ์	1	1	0	1	0	0.6	✓
16	ค่านิตยภัต/ค่าตอบแทนการสอนมีจำนวน มากพอเป็นเครื่องจูงใจให้ครูผู้สอนมีความ ตั้งใจในการสอน	1	1	1	1	1	1	✓
17	มีระบบการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงินในการ จัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้	1	1	0	1	1	0.8	✓

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
18	การได้รับงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษามีความเหมาะสมดี	1	1	0	1	1	0.8	✓
19	มีการประชุมสัมมนาหรือดำเนินการของคณะสงฆ์เพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกี่ยวกับงบประมาณการจัดการศึกษา	1	1	1	1	1	1	✓
20	จัดวัสดุ ครุภัณฑ์บริการแก่ครูและนักเรียนได้เพียงพอต่อความต้องการสะดวกรวดเร็ว	0	1	1	1	1	0.8	✓
21	จัดให้มีระบบการกำหนดค่าตอบแทนการสอนไว้อย่างเหมาะสม	1	1	0	1	1	0.8	✓
3. ด้านบุคลากร								
22	เจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่คือเจ้าอาวาสและเป็นโดยตำแหน่งจึงให้สนใจดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรมในสำนักเรียน	-1	1	1	1	1	0.6	✓
23	เจ้าสำนักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะจัดการศึกษาบาติให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง	1	1	1	1	1	1	✓
24	เจ้าสำนักเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้บริการสำนักเรียน มีความรู้และทักษะในการจัดการศึกษา	0	1	1	1	1	0.8	✓
25	การสรรหาครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้การรู้จักคุ้นเคยและมีกระบวนการสรรหาที่เหมาะสม	1	1	1	1	1	1	✓
26	สำนักเรียนที่อยู่ชนบทโดยทั่วไปจะหาครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะในการสอนได้ไม่ยาก	1	1	1	1	1	1	✓
27	มีการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้เข้ารับการศึกษาอบรมหรือศึกษาต่อในชั้นปริญญาที่สูงขึ้น	1	1	0	1	1	0.8	✓

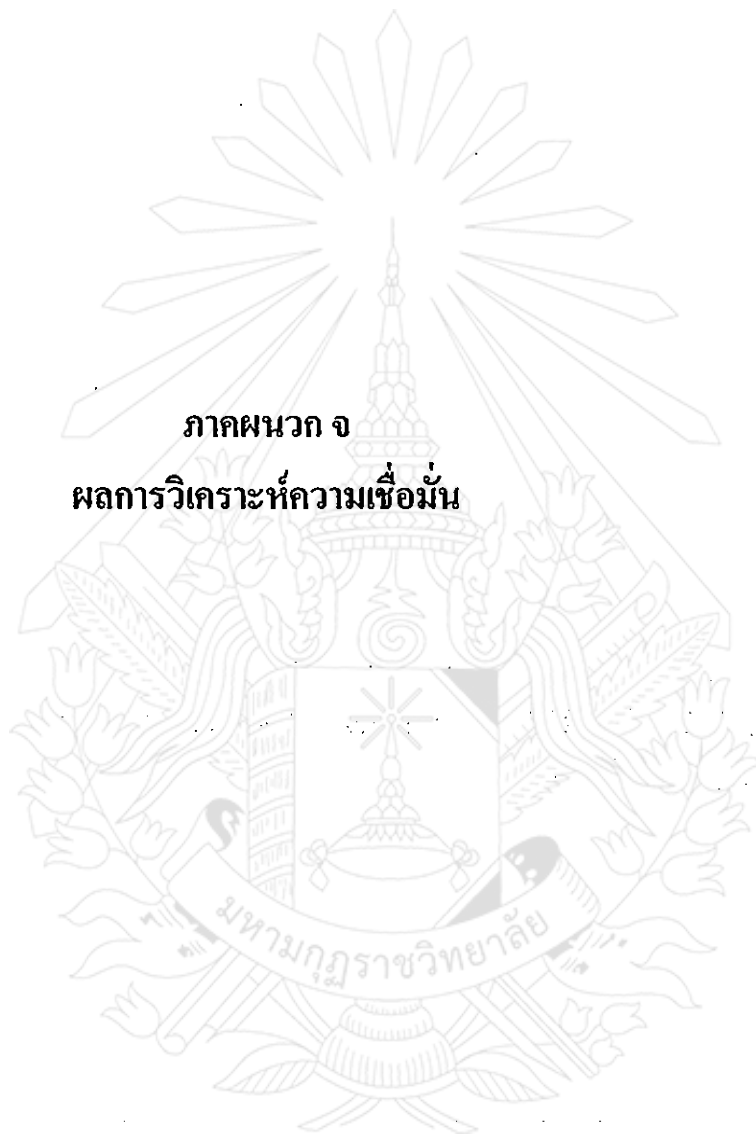
ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
28	มีการประเมินการสอนของครูเป็นระยะ อย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง	1	1	0	0	1	0.6	✓
29	ครูผู้สอนที่มีความรู้ชำนาญการสอนลา ศึกษาไปแล้วแต่ยังสามารถเป็นครูผู้สอน ช่วยงานการสอนได้ดี	1	1	1	1	1	1	✓
30	กำหนดระเบียบปฏิบัติความรับผิดชอบ และมาตรการลงโทษในการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคลากรอย่างเหมาะสม	1	1	1	0	1	0.8	✓
4. ด้านการบริหารทั่วไป								
31	สำนักเรียนส่วนมากขาดการจัดทำแผนงาน จัดการศึกษาบาลีที่ชัดเจน	1	1	1	1	1	1	✓
32	มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท้องถิ่น ทราบถึงกระบวนการและปัญหาในการจัด การศึกษาแผนกบาลี	1	1	1	1	1	1	✓
33	มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูล ต่างๆ ในการจัดการศึกษาของสำนักเรียนที่ เป็นหลักฐานอ้างอิงได้	1	1	1	1	1	1	✓
34	มีการกระตุ้นและจูงใจให้ชุมชนและ ท้องถิ่นสนใจที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน แผนกบาลี	1	1	1	1	1	1	✓
35	มีความเหมาะสมของที่ตั้งสถานตั้งสำนัก เรียน ณ ที่ใดที่หนึ่งของตำบล	0	1	0	1	1	0.6	✓
36	ความเหมาะสมดีของสถานที่เรียนตาม อาคารต่างๆ ของวัดที่เป็นสำนักเรียน	1	1	1	1	1	1	✓
37	การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายและ ชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาเป็นไป ด้วยดี	1	1	1	1	1	1	✓

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น						
		1	2	3	4	5	IOC	แปลผล
38	มีระบบการควบคุมดูแลการจัดการบริหาร ที่ดีมีประสิทธิภาพ	1	1	1	1	1	1	✓
39	ห้องสมุดมีหนังสือและเทคโนโลยีที่ ทันสมัยต่อการศึกษาค้นคว้า	1	1	0	1	1	0.8	✓
40	มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนก บาลีเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษา	1	1	1	1	1	1	✓

ภาคผนวก จ
ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถามเพื่องานวิจัย
เรื่อง การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในจังหวัดเลย

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1.	150.17	112.764	.510	.876
2.	150.37	112.861	.211	.883
3.	150.03	113.551	.377	.877
4.	150.27	112.685	.364	.878
5.	150.13	115.499	.276	.879
6.	150.33	114.437	.294	.879
7.	150.00	112.552	.369	.877
8.	150.17	112.213	.490	.876
9.	150.17	114.489	.339	.878
10.	150.23	111.840	.503	.875
11.	150.07	111.720	.489	.875
12.	150.17	113.385	.345	.878
13.	150.47	113.844	.280	.879
14.	150.27	111.651	.485	.876
15.	150.30	115.734	.094	.884
16.	150.17	112.006	.454	.876
17.	150.43	110.944	.468	.876
18.	150.20	114.717	.171	.882
19.	150.23	111.771	.384	.877
20.	150.37	111.482	.326	.879
21.	150.40	109.628	.538	.874
22.	150.90	110.576	.502	.875

23.	150.50	109.431	.405	.877
24.	150.03	107.689	.532	.874
25.	150.60	110.317	.377	.878
26.	150.30	111.183	.417	.877
27.	150.43	109.289	.639	.873
28.	150.53	109.913	.496	.875
29.	150.37	110.861	.569	.874
30.	150.63	112.309	.372	.877
31.	150.33	116.368	.191	.880
32.	150.10	116.162	.161	.881
33.	150.57	112.599	.457	.876
34.	150.13	114.189	.226	.880
35.	150.43	112.392	.592	.875
36.	150.33	112.230	.432	.876
37.	150.40	113.352	.703	.875
38.	150.03	114.930	.226	.880
39.	150.40	113.352	.703	.875
40.	150.03	114.930	.226	.880

Reliability Coefficients

N of Case = 30

N of Items = 40

Alpha = .877

ประวัติผู้วิจัย

- ราชทินนาม : พระครูปริยัติกิจวรวัฒน์
- นามเดิม : สมนึก สุนประทุม
- วันเดือนปีเกิด : วันที่ 1 ตุลาคม 2511
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดศรีบุญเรือง ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง
จังหวัดเลย
- สมณศักดิ์
พ.ศ. 2549 : พระครูปริยัติกิจวรวัฒน์ ชั้นเอก
- การศึกษา
พ.ศ. 2532 : นักธรรมชั้นเอก
พ.ศ. 2547 : เปรียญธรรม 4 ประโยค
พ.ศ. 2545 : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ จังหวัดเลย
- ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน
ปัจจุบัน : เจ้าคณะตำบลทรายขาว เขต 1
โรงเรียนวัดศรีบุญเรืองวิทยา ตำบลวังสะพุง
อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย